

Matyu Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Matyu Osirizir Akar Aghuim, a 4 plan akınafaribar faragha zui. Egha akınafarir 4 plan kaba, da Iesusın akar aghuim miğia, egha dughiar Iesus nguazimın ikiava amir bizir otivizibagh eghari.

Matyun akınafarim, a Maria Iesus batezir dughiamın otivizir bizibagh egharava, egha ghua dughiar me Iesus misoghezi an aremezimın tu. Egha a ua mozimın dikavigha, uan adarazi ategha Godın Nguibamın ghuavanabo.

Ezi bizir ekiar mam Matyu anekakaghasa, a kamakın, Iesus bizir God fomıra dikirizir akamın dagh amigha gıfa. Me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurimın da osirizi, da iti. God akam akırigha ghaze, a Israelba ua me inisi gumazitam amadaghti a izam. Ezi akınafarir kam kamaghın en aka, Iesus a gumazir kamra. Egha Matyun akınafarir otevir avıravırir mabar, akaba kamaghın en miğia ghaze, bizir Iesus amiziba, da bar miğirigiar Godın akam niğha izir gumaziba fomıra mikemezir akabar miraram otogha gıfa. Ni gansi Matyu 1:22-23, 2:4-6, 2:14-15, 2:23, 4:13-16, 8:16-17, 12:15-21, 13:34-35, 21:2-5, 21:16, 26:24, 26:31, 26:54, 27:6-10.

Ezi bizir ekiar igharazir mam, Matyun akınafarim a miğei, a God Bizibar Ativamin Dughiam miğei. God kamaghın ifonge, Iesusın ingangarimın a bar gumazamizibar atirivimın

ikiasa, eghti gumazamiziba bar an ifongiamin gin mangam.

Ezi Matyun akinafarimın aven, Iesus mikemezir akar ruarir 5 pla, da iti. Faragha zuim, a sapta 5 ko 6 ko 7in iti, ezi akar Iesus mighsiar mam gisin ikia, mikemeziba an iti. Ezi akar kam a guizbangira God gumazamizibar arazibar en aka. Namba 2in akar ruarim, a sapta 10in iti. Kar akar Iesus uan suren gumazibagh aningizim. Dughiar kam, me mangiva Iesusin akam gumazamizir igharazibav kimasa, ezi Iesus me mangi damuamin bizibav gei.

Ezi namba 3in akar ruarim, a sapta 13in iti, Iesus God Bizibagh Ativamin Dughiamın akar isin zuimin gumazamizibav gei. Ezi namba 4in akar ruarim, a sapta 18in iti, Iesus gumazamizir guizbangira an suren gumazibar itir arazibar gun migei. Egha namba 5in akar ruarim, a sapta 24 ko 25in iti, Iesus dughiar abuananamin bizibar gun migei.

Akinafarir kam uabi, gumazir akinafarim osirizimin gun mikemezir puvati. Akinafarir kam kamaghın ziar kam ini, Matyu Osirizir Akar Aghuim. Guizbangira, me gumazir dagiaba isir Matyu, a ginighnisi. (Mt. 9:9-13in gan.)

Iesus nguazir kamın oto

(Sapta 1:1-4:16)

*Iesusin inaziba ko ovavibar ziaba
(Luk 3:23-38)*

¹ Kar Krajs Iesusin inaziba ko ovavibar eghaghanim. Iesus a Devitin ovavim. Ezi Devit Abrahamin ovavim.

² Abraham Aisakin afeziam. Ezi Aisak, Jekopin afeziam. Ezi Jekop Juda ko an aveghbuabar afeziam.*

³ Ezi Juda, Peres ko Seran afeziam. Aningin amebam Tamar. Ezi Peres Hesronin afeziam, Ezi Hezron, Ramin afeziam.

⁴ Ezi Ram Aminadapin afeziam, Ezi Aminadap Nasonin afeziam; Ezi Nason Salmonin afeziam.

⁵ Ezi Salmon Boasin afeziam. An amebam Rahap. Ezi Boas Obetin afeziam, an amebam Rut. Ezi Obet Jesin afeziam, Ezi Jesi Atrivim Devitin afeziam.

⁶ Ezi Devit Solomonin afeziam, an amebam Urian amuim.†

⁷ Ezi Solomon Rehoboamin afeziam. Ezi Rehoboam Abiyan afeziam, Ezi Abiya Asan afeziam.

⁸ Ezi Asa Jehosafatin afeziam. Ezi Jehosafat Jehoramın afeziam. Ezi Jehoram Usian afeziam.

⁹ Ezi Usia Jotamin afeziam. Ezi Jotam Ahasin afeziam. Ezi Ahas Hesekian afeziam.

¹⁰ Ezi Hesekia Manasen afeziam. Ezi Manase Emonin afeziam. Ezi Emon Josaian afeziam.

¹¹ Ezi Josaia Jehoiakin ko an aveghbuar mabar afeziam. Dughiar kamın Israelba ghua Babilonin

1:1: Stt 22:18, 1 Sto 17:11 * **1:2:** (1:2) Juda uan aveghbuaba ko, me Israelin ikizir 12 plan inaziba. **1:3:** Stt 38:29-30, Rut 4:18-22

1:6: 2 Sml 12:24 † **1:6:** (1:6) Amizir ziar kagh otiviziba, Israelian amiziba puvati. Me Israelin gumazibar iti. Tamar ko Rahap aning Kenanin amizimning. Rut, a Moabin amizim. Betseba Solomonin amebam uabira Israelin amizim. A faragha Urian ike, Uria Hititin gumazim. **1:7:** 1 Sto 3:10-16 **1:11:** 2 Kin 24:14-15, 1 Sto 3:15, 2 Sto 36:10, Jer 27:20

kalabusin ghue.

¹² Ezi me Babilonin kalabusin ghuezi, gin Jehoiakin Sealtielin afeziam. Ezi Sealtiel Serubabelin afeziam.

¹³ Ezi Serubabel Abiutin afeziam. Ezi Abiut Eliakimin afeziam. Ezi Eliakim Asorin afeziam.

¹⁴ Ezi Asor Sadokin afeziam. Ezi Sadok Akimin afeziam. Ezi Akim Eliutin afeziam.

¹⁵ Ezi Eliut Eleasarin afeziam. Ezi Eleasar Matanin afeziam. Ezi Matan Jekopin afeziam.

¹⁶ Ezi Jekop Josepin afeziam, a Marian pam.

Ezi Maria Iesus bate, ezi me ziar kam Kraisa a gati. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.

¹⁷ Kamaghin Abrahamin dughiamin ikegha ghua Atrivim Devitin dughiamin tu, 14 plan ovaviba otifi. Ezi Devitin dughiamin ikegha ghua dughiar Israelba Babilonin nguibamin Kalabusin ikezim, 14 plan ovaviba otifi. Ezi dughiar me kalabusin ikezim ikegha ghua God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin dughiamin tuzim, uaghan 14 plan ovaviba otifi.

*Maria Kraisa Iesus bate, a God Uam E Iniasa
Misevezir Gumazim
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Kraisa Iesus otuzir eghaghanimra kara, a God Uam e Iniasa Misevezir Gumazim. An amebam Maria, me Josepin ikiasa a ginaba. Egha aning tighar uaning inigh ikiasava amima, Maria navim asangi. Godin Duamra borim a gati.

¹⁹ Ezima Josep Godin damazim derazir gumazim an averara Maria ataghraghasa

nighnisi. An azenimîn Maria aghumsizim a daningan aghua.

²⁰ Egha a kamaghîn nighnigha itima Ekiamîn enselin mam irebamîn kamaghîn a miġei, “Josep, ni Devitîn ovavim, ni atiatingan marki. Ni Maria inigh an iki. A navim asangizir borim, a Godîn Duam da ize.

²¹ An otarim bateghtima, eghti a uan gumazamizibar arazir kuraba ġin amadagh men akurvagham. Kamaghîn ni ziam Iesus a datigh.”‡

²² Arazir kabanagh kamaghîn otiva, egha Godîn akam inigha izir gumazir mamîn miġirigiamîn miraram otifi.

²³ A kamagh mikeme, “Amizir gumazitam ko akuizir puvatizim navim asegh, otaritam bategham. Eghti me ziar kam Emanuel a darigham, ziar kamîn mingarim kara, ‘God e ko iti.’”

²⁴ Ezi Josep daguraguimîn dikavigha, Ekiamîn ensel irebamîn aven a mikemezi moghin, ghua Maria inigha an iti.

²⁵ A poroghamiba uari isava akuir arazitam Maria gamizir puvatigha, ghua an otarim bate. Ezi a ziam Iesus a isa a gati.

2

Sagħon itir fofozir gumaziba Iesus bagħa ize

1:21: Lu 1:31, 2:21, Ap 4:12, 13:23, 13:38 ‡ **1:21:** (1:21) Ziam Iesus Hibrun akamîn bar roghira miġirigiar kam, “Ekiam, a gumazamiziba ua me iniamin gumazim.” Ziam Iesus Grighin akam. Me Hibrun akam Iesus, Josua a garisi. **1:23:** Ais 7:14

1:25: Lu 2:7, 2:21

¹ Maria Distrigh Judian aven itir nguibam Betlehemin Iesus bate. Dughiar kamın Herot, Atrivimin iti. Amebam Iesus batezıma fofozir gumazir maba aruem anadi naghın ikegha Jerusalemın ize.*

² Egha me kamaghın azai, “Borir Judabar Atrivimin ikiamim, amebam a batezi a managh iti? E an gun migeir mikovezim aruem anadi naghın an ganıgha an ziam fasa izi.”

³ Ezi Herot akar kam baregha an dıghorim a bıra. Ezi Jerusalemın itir darazi uaghan kamaghın ami.

⁴ Egha Herot ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazıbagh fozir gumazıbar diagha me akuvagha kamaghın men azai, “God Uam E Iniasa Mısevezir Gumazim, an amebam managh a batam?”

⁵ Ezi me ghaze, “Judian Distrighın aven itir nguibam Betlehemın, an amebam a batam. E bizir kam kamaghın a gıfo, Godın akam inıgha izir gumazımın osızirim kamaghın iti,

⁶ ‘Nı Betlehem, nı Judan nguazımın aven iti. Nı Judabar nguıbar ekiabar tongın uaghan ziam iti,
nın aven atrıvir ekiatam azenim giram,
egh a nan gumazamızıba Israelbagh atı-
vaghām.’ ”

⁷ Ezi Herot averara aruem anadi naghın izezir gumazıbar diagha mikovezim otozir dughıam

* **2:1:** (2:1) Atrivim Herot Judia ko Judian boroghın itir distrigh bar gari. Herot Atrivimin ikia, uaghan Romın Atrıvir Ekiam Sisarin apemin iti. **2:2:** Num 24:17 **2:6:** Mai 5:2, Jo 7:42

bagha men azai. A me faraghavira mikovezimîn apizir dughiam gifogha,

⁸ egha me isa Betlehemîn me amadagha kamaghîn me miġei, “Ia mangî borim bativsi deraghvira rui. Ia a batoghiva ua na bagh miġirigiam amadagh. Eghti ki uaghan mangî, an ziam fam.”

⁹ Me Herot baregha zuima mikovezir me faragha aruem anadi naghîn ganizim, men faragha ghua borim itir danganim batogha a gisirara iti.†

¹⁰ Me mikovezimîn ganigha bar akonge.

¹¹ Egha me dipenimîn aven ghua borim bato, a uan amebam Maria ko. Me tevibar pirigha avigha ghuaghira borimîn ziam fe. Egha me uan mitariba kuigha bizir aghuir a bagha inigha izezibar an ekarim gami. Me gol ko mughuriar aghuim itir borem ko avir miġharir muguriar aghuim gamim da isava a ganingî.

¹² Ezi God irebamîn me batogha Herot bagh ua mangan me anogoroke. Ezi me tuavir iġharazimîn uamategha uan nguibamîn ghue.

Josep ko Maria borim inigha Isipîn zui

¹³ Fofozir gumaziba ghuezima Ekiamîn enselin mam irebamîn Josep batogha a miġia ghaze, “Ni dikavigh borim iniva an amebam sara inighiva ia ari Isipîn mangî. Herot borim bagh ruiva amisueghti an aremeghasa. Kamaghîn amizi ia mangî maghira iki mangiti, dughiar ki ua ni mikimamim.”

† **2:9:** (2:9) Betlehem a Jerusalemîn saghon itir puvati. Aning tizim 8 kilomitan iti. **2:11:** Sng 72:10, Ais 60:6, Mt 12:46

¹⁴ Ezi ma Josep dikavigha borim isa an amebam inigha me dimagarir kamra Isipin ghue.

¹⁵ Egha Josep Isipin ikia ghua, dughiar Herot ovengezim. Arazir kabanagh otiva Ekiamin akam inigha izir gumazir mam in akatorimin mikemezir migirigiabar min otifi. A kamaghin mikeme, “Nan Otarim Isipin itima ki an diazima a ize.”

Atrivim Herot mikemezima, me borir aviribav soghezima da ariaghire

¹⁶ Ezi Herot garima, fofozir gumazir aruem anadi naghin izeziba a gifara. Ezi Herot bar puv atara uan midorozir gumaziba amadagha, migirigiar gavgavim me ganiga, me amadima me ghua, Betlehem koma an boroghin itir nguibaba bar dar ghua borir otarir azenir pumuning ko an apengan itiba, me misozima me ariaghire. Kar ana aruem anadi naghin izezir fofozir gumazibar migirigiamin gin ghua kamaghin ami.

¹⁷ Arazir kabanagh otiva Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezi moghin, otifi. A ghaze,

¹⁸ “Me Raman nguibamin tiarir mam barasi, azir akam ko tuatem. Reselin boriba ua itir puvati. Kamaghira a uan ovengezir boriba bagha azi. An navir amirizim inian aghua.”

Josep amuim ko Iesus inigha uamategha uan nguibamin ize

¹⁹ Herot ovengezima, Josep Isipin itima, Ekiamin ensel irebamin Josep bato.

²⁰ Egha kamaghin a migei, “Borim misoghasa amir darazi me ovenge. Kamaghin amizi, ni dikavigh borim koma an amebam inigh ua Israelin mangi.”

²¹ Ezi a dikavigha borim isa an amebam inigha me ua Israelin ghue.

²² Egha an orazima, Arkelaus uan afeziam Herotin danganim inigha Judian Atrivimin iti. Ezi Josep Judian Distrighin mangan atiatingi. Egha God da irebamin migirigiam inigha egha Galilin Distrighin ghu.‡

²³ A ghua Galilin Distrighin nguibar mam, Nasaretin apera. Bizir kaba otiva Godin akam inigha izir gumazim mikemezi moghin otifi, a ghaze, “Me Nasaretian gumazim, a darigham.”

3

Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, akam akuri (Mak 1:2-8 ko Luk 3:1-18 ko Jon 1:19-28)

¹ Dughiar kamnaghin Gumaziba Ruer Gumazim Jon izava, Judian gumaziba itir puvatizir danganimin ikia akam akuri.

² Egha ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh

2:20: Kis 4:19 ‡ **2:22:** (2:22) Herot ovengezima Romin gavman a garir kantri abigha an otaribagh aningi. Ezi Arkelaus atrivimin ikia Distrigh Galili ko Distrigh Judian gari. A 10 plan azenibar atrivimin ike. **2:23:** Ais 11:1, 53:2, Mk 1:24, Lu 2:39, Jo 1:45 **3:1:** Mk 1:4, 1:15, Lu 3:2-3, Jo 1:28 **3:2:** Mt 4:17, Mk 1:15

iragh.”*

³ Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira Jonin gun migia ghaze, “Gumazir tiarir mam gumaziba puvatizir danganimin dia ghaze, ‘Ia Ekiam baghiva tuaviba azeniva, dar kir.’”

⁴ Jon kemelin ariziba ingarizir korotiaba aghuigha asizir inim uan ivariam ike. An odeziba ko ruarimin haniba api.†

⁵ Ezi gumazamiziba, me Jerusalemın nguibar ekiam ko Judian Distrigh ko Jordanın danganimin ikegha, bar a bagha zui.

⁶ Me iza uan arazir kurabar gun migeima, Jon Jordan dipamin me rue.

⁷ Egha a gari, Farisiba ko Sadyusibar men avirim a gumaziba ruer danganimin izi. Ezi a karmaghın me migei, “Ia kuruzir divir anababa, tina ia mikemezi, ia Godin aningagharir gin izamimin ari mangasa?

⁸ Ia navim girazir arazibar amu.

⁹ Egh ia pura uarigh nighnigh suam ‘E Abrahamın ovaviba.’ Ki ia migei, God dagiar kabara amighti da Abrahamın ovavibar min otivighamin gavgavim iti.

¹⁰ Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti

* **3:2:** (3:2) Ziar kamning, “Kingdom Bilong God” o “Kingdom Bilong Heven,” aning God Bizibagh Ativamin Dughiam migei. Ezi kagh Matyu osirizi Akar Aghuimin aven e ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam.” **3:3:** Ais 40:3, Mk 1:3, Lu 1:76, Jo 1:23 **3:4:** 1 Sml 14:25-26, Sek 13:4, Mk 1:6 † **3:4:** (3:4) Jon apir dagheba ko an azuir korotiaba an akakagha ghaze, a Godin akam inigha izezir gumazim Elaijan min iti. Akar 2 King 1:8in itimin gan. **3:7:** Mt 12:34, 23:33, Lu 3:7, Ro 5:9, 1 Te 1:10 **3:9:** Jo 8:33, Ap 13:26, Ro 2:28-29, 4:1, 4:11-12, 4:16 **3:10:** Mt 7:19, Lu 13:6-9, Jo 15:6

temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam.

¹¹ “Ezi ki ia navibagh irazir arazim akakaghasa ki dipamin ia rue. Ezi nan gin izir gumazim, an gavgavim nan gavgavim gafira. Ezi ki an dagarir asuabar ateramin gavgaviba puvati. Gumazir kam Godin Duam ko avimin ia ruam.

¹² A witba misevir savol an agharimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam.”

Jon Iesus rue

(Mak 1:9-11 ko Luk 3:21-22)

¹³ Ezi dughiar kam Iesus Galilin Distrigh ategha Jon a ruasa, Jordanin dipamin zui.

¹⁴ Ezi Jon an anogorogha ghaze, “Ni manmagh sua, uabi ruasa na bagha izi? Ni na ruti, kamaghin deragham!”

¹⁵ Ezi Iesus an migirigiam ikaragha a migia ghaze, “Marki. Ni datirighin ki ni migei moghin ni damu. Ga arazir kamin, God ifongezir araziba dar gin tighti, da otivam.” Ezi Jon an migirigiamin min ghu.

¹⁶ Ezi Iesus ruegha givagha zuamira dipam ategha azenimin ize. Ezi overiam kuiaghrizi a garima, Godin Duam bunbamin min mighegha izaghira a gisin apera.

3:11: Ais 4:4, Mal 3:2, Jo 1:26-27, 1:33, Ap 1:5, 2:3-4, 1 Ko 12:13

3:12: Mal 3:3, 4:1, Mt 13:30 **3:16:** Ais 11:2, Mk 1:10, Lu 3:22,

Jo 1:32-33

17 Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikia dia ghaze, “Kar nan Otarim, ki bar a gifonge. Ki a bagha bar akonge.”

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori (Mak 1:12-13 ko Luk 4:1-13)

1 Dughiar kamin Godin Duam Iesus inigha ghua Satan a gifarasa danganir gumaziba itir puvatizimin ghu.

2 Ezi Iesus 40 plan arueba ko dimagaribar daghetam inizir puvati. Ezi mitiriam an azi.

3 Ezi gumazir ifavaribagh amim Satan iza a batogha kamaghin a migei, “Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav ke-meghti da Bretin rubuzibar min otogh.”

4 Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva me ikirimirir aghuim iniam.’ ”

5 Ezi Satan Iesus inigha Jerusalem ghua a isa Godin Dipenimin pin mar anefa.

6 Egha Satan a migei, “Ni oragh, Godin Akinafarim kamagh migei, ‘A ni bagh uan enselba akar gavgavim me mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatamin aneseghan kogham.’ ”

3:17: Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 12:18, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 12:28, 2 Pi 1:17 **4:1:** Mk 1:12-13, Lu 4:1-13, Hi 2:18, 4:15 **4:2:** Kis 34:28, 1 Kin 19:8 **4:3:** Jo 6:30-31 **4:4:** Lo 8:3 **4:6:** Sng 91:11-12, Jo 7:3-4

Kamaghin ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh uabi ekunigh.”

⁷ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim ua kamaghin migia ghaze, ‘Ni uan Ekiam God a gifariva, a gakaghonti, a nin nighnizimin gin mangan marki.’ ”

⁸ Ezi Satan ua Iesus inigha ghua mighsiar bar pin itir mamın ghua nguazir kamın kantriba bar, ko dar bizir aghuiba an akakagha ghaze,

⁹ “Ni tevemning apirigh nan ziam feghtıma, bizir kaba ki bar da ni danıngam.”

¹⁰ Ezi Iesus a migia ghaze, “Satan ni na gitagh! Godin Akinafarim kamagh migei, ‘Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.’ ”

¹¹ Ezi Satan Iesus ataghizi enselba iza an akura.

*Iesus Galilin Distrighin ingari
(Mak 1:14-15 ko Luk 4:14-15)*

¹² Ezi Iesus orazi, me Jon Gumaziba Ruer Gumazim a isa kalabus gati, ezi a uamategha Galilin Distrighin ghu.

¹³ Egha a Nasaretin nguibam ategha ghua Kaperneamin nguibamin iti. Nguibar kam dipar ekiam Galilin dadarimin Sebulun ko Naptalin nguazir asizimin iti.*

¹⁴ Arazir kabanagh otiva fomira Godin akam inigha izir gumazim Aisaia mikemezi moghin otifi. A ghaze,

4:7: Lo 6:16 **4:9:** Jo 6:14-15 **4:10:** Lo 6:13, 10:20, Jos 24:14 **4:11:** Hi 1:6, 1:14 **4:12:** Mt 14:3, Mk 1:14, 6:17, Lu 3:19-20, Jo 4:43 **4:13:** Jo 2:12 * **4:13:** (4:13) Israelin inazir pumuning Sebulun Ko Naptali fomira Galilin dipar dadarimin ike. Egha Iesusin dughiamin aning Galilin Distrighin aven iti.

15 “Ia gumazamizir Sebulunin nguazim ko Naptalin nguazimin itiba, nguazir kam a tuavir ongarimin zuim boroghira itir danganim ko Jordanin dipar dadarir vongin itir danganim, a Galilin Distrighin nguazim. Danganir kam Kantrin Igharazibar Gumazir aviriba uaghan an aven iti.

16 Kar, gumazamizir arazir kurabar mitatemin aven itiba, me angazangarir ekiamin gani. Egha gumazamizir ovengamin mitatemin aven ikeziba, angazangarim me gisira.”

Iesus akar aghuim akuri

(Sapta 4:17-9:34)

*Iesus suren gumazir 4 plan diazi, me an gin zui
(Mak 1:16-20 ko Luk 5:1-11)*

17 Dughiar kamın Iesus ingarim foregha akam akura gumaziba me migia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh!”

18 Ezi Iesus Galilin dipar dadarimin ghua gari aveghbuar mamning iti. Saimon, me “Pita” a garisi. A uan dozim Endru ko, aning iver ekiaba dipamin da kuri. Aning osiriba isa da amadir gumazimning.

19 Ezi Iesus aning migia ghaze, “Gua nan gin izitima ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumaziba iniam.”

20 Ezi aning an akam baraghavira, uan iveba ategha an gin zui.

²¹ Ezi Iesus mong sivagha ghua aveghbuar mamningin api. Jems, a Sebedin otarim, a uan dozim Jon ko iti. Aning uan afeziam Sebedi ko me botin mamın iti. Men iveba dighoraghrezi, me dar toribar kiri. Ezima Iesus aning diazima,

²² aning maghira uan afeziam ko bot ategha Iesusin gin zui.

*Iesus akam akura arimariabar kiri
(Luk 6:17-19)*

²³ Ezi Iesus Galilin Distrigh bar a garua me God ko migeir dipenibar aven men sure gami. Egha a God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar aghuim akura, men arimariaba akirava men mikarzipar itir bizir osimtıziba a uaghan da gefi.

²⁴ Ezi an biarim Sirian Provins bar an ghu. Ezima gumazamizir arimariaba itiba, me bar me isa a bagha izi. Gumazir aria mızazir kuraba baraziba, ko duar kuraba apazaziba, ko gumazir arimariar inirizibagh amiba, ko gumazir agharapaniba ariaghreziba, me bar me inigha a bagha izi. Ezi Iesus men arimariaba bar da gıfa.†

²⁵ Ezi gumazamizir bizir dafam, me a koma arui. Galilin itir darasi ko Distrigh Dekapolisin itir darazi ko Jerusalem ko Judian Distrigh, ko Jordanin vongin itir danganimın itiba me an gin arui.

5

Iesus mighsiamın akam akuri

4:23: Mt 9:35, Mk 1:39, Lu 4:15, 4:44, Ap 10:38 **4:24:** Mk 6:55 † **4:24:** (4:24) Judan Nguibam Romın gavmanın apengan itir dughiamın, kantri Israel a Romın Provinsin ekiam Sirian aven iti. **4:25:** Mk 3:7-8

¹ Iesus gari avirir ekiam an gin izima a mighsiar mamın anabogha, egha apera. Ezi an suren gumaziba a bagha izi.*

Iesus gumazamizibar sure gami
(Luk 6:20-23)

² Ezi Iesus kamaghın uan suren gumazibar sure gamua ghaze,†

³ “Ia Godın damazımın ia fo ia an bizibagh asa, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven mangam. Kamaghın ian naviba deragh.

⁴ Ia datırighın azia itir gumaziba, ia bar akuegham. Kamaghın ian naviba deragh.

⁵ Ia gumazir uan gavgaviba ko ziaba fer puvatiziba, God nguazim bar ia danıngam. Kamaghın ian naviba deragh.

⁶ Ia gumazir arazir aghuiba baghavıra ikia egha mati gumazim mitiriam an azi, egha mati gumazim kuarim an piri, God ian mitiriam a gıvagham. Kamaghın ian naviba deragh.

* **5:1:** (5:1) Judabar arazim, men tisaba apiava akam akuri. (Matyu 13:2 ko 24:3 koma Luk 4:20ın gan.) † **5:2:** (5:2) Matyu 4:23-25 koma 9:35 ghaze, Iesus ingangarir pumuning gami. A faragha gumazamizibar sure gamıgha gin men arimariaba batosi. Kamaghın e Matyu sapta 5ın ikegha ghua sapta 7ın tu Iesus, God Bizibagh Ativamin akabar men sure gami. Egha gin Matyu sapta 8 ko 9 e gari, Iesus men arimariaba batosi. Matyun Osirizir Akar Aghuımın aven Iesus mıgirıgiar bar ruarir 5 pla akuni, sapta 5-7ın itir mıgirıgiar ruarim a 5 plan kabar faragha otifi, ezi 4 pla ikiavıra iti. Akar sapta 5-7ın itiba a mighsiar mamın ikia da akuni. **5:3:** Sng 51:17, Ais 57:15, Lu 6:20 **5:4:** Ais 61:2, Lu 6:121, MAA 7:17 **5:5:** Sng 37:11, Ais 29:19 **5:6:** Ais 55:1-2, 65:13

⁷ Ia gumazir apangkuvim igharazibar itiba, God ian apangkuvam. Kamaghin ian naviba deragh.

⁸ Ia gumazamizir navir averiar zueziba, ia Godin ganam. Kamaghin ian naviba deragh.

⁹ Ia gumazamizir adariba ko midoroziba ageviba, me ‘Godin Boriba’ ia darigham. Kamaghin ian naviba deragh.

¹⁰ Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba, ezi me arazir kam bagha osimtiziba ko mizaziba ia ganidi, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a iananam. Kamaghin ian naviba deragh.

¹¹ Me ian gari ia na ko iti, ezi bizir kam bangin me paza arazir osimtiziba ko mizaziba ia ganidi, egha migirigiar ifavarir aviriba ia gasi, kamaghin ian naviba deragh.

¹² Ivezir bar ekiam ia mizua Godin Nguibamin iti. Godin akam inigha izir gumazir ian faragha ghueziba, me uaghan kamaghira osimtiziba ko mizaziba me ganingi. Kamaghin ia naviba deragh bar akongegh.”

*Ia amangsizim ko angazangarimin min iti
(Mak 9:50 ko Luk 14:34-35)*

¹³ Ezi Iesus ua me migia ghaze, “Ia gumazamiziba bar me bagha, amangsizimin min iti. Ia uan isingtizim ateghtima e manmaghin a damuti a ua

5:7: Mt 6:14, Mk 11:25, Hi 6:10, Je 2:13 **5:8:** Sng 15:2, 24:3-4, 51:10, 73:1, 1 Ko 13:12, Hi 12:14, 1 Jo 3:2-3 **5:9:** Mt 5:45, Lu 6:35, Ro 14:19 **5:10:** 2 Ko 4:17, 2 Ti 2:12, Hi 12:4, 1 Pi 3:14 **5:11:** Lu 6:22, Je 1:2, 1 Pi 4:14 **5:12:** 2 Sto 36:16, Lu 6:23, Ap 5:41, 7:52, 1 Te 2:15, Hi 11:32-38, Je 5:10, 1 Pi 4:13 **5:13:** Mt 9:50, Lu 14:34-35

singigham? Amangsızir kamaghın otiviba ingan-gariba puvati. Me a isi nguazimın anekunigh a dikabinam.

¹⁴ Ia mati nguazir kamın angazangarim. Ia kamagh nighnigh! Nguibar ekiar mam mighsiamın iki modoghan kogham.

¹⁵ Egha gumazitam lam tam a gaborogha a isa minetamın aven anetizir puvati. An a isi dakozim dafaghtıma, an angazangarim gumazir dipenimın itiba bar me gisiragham.

¹⁶ Nın angazangarim kamaghıra isightıma, gumaziba bar an ganam. Egh me ian arazir aghuir kabar ganıva ian Afeziar uan Nguibamın itim, me an ziam fam.”

Moses Osirizir Arazibar akaba

¹⁷ Egha Iesus ua miğia ghaze, “Ia kamaghın nighnighan marki, egh suam, ki Moses Osirizir Araziba ko Godın akam inigha izir gumazibar akaba batoghasa ize. Puvati. Ki izi dar amuti dar dagheba guizın otivam.

¹⁸ Ki bar guizbangıra ia miğei, Moses Osirizir Arazibar akar muziaritam gıvaghan kogham, mangı nguazim ko overiam gıvaghamin dughiam otogham. Dar osizirir otevir muziariba ko ababanir me osiriziba, da kamaghıra iki mangı bizir otivamiba bar otivigham.

¹⁹ Kamaghın amizi, gumazir manam Moses Osirizir Arazitamın kuragh egh suam, a pura bizim, egh kamaghıra igharaz darazi men sure damuva,

5:14: Snd 4:18, Jo 8:12, 9:5, Fl 2:15 **5:15:** Mk 4:21, Lu 8:16, 11:33

5:16: Jo 15:8, 1 Ko 14:25, Ef 5:8-9, 1 Pi 2:12 **5:17:** Mt 3:15, 9:13, 10:34-35, Ro 3:31, 10:4, Ga 3:24 **5:18:** Lu 16:17, 21:33 **5:19:** Je 2:10

gumazir kamaghin amim, God Bizibagh Ativamin Dughiamin an ziam bar gin ikiam. Eghtima gumazir manam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva egh kamaghira ua igharaz darazir men sure damuti me an min arazir kabar gin mangiti, gumazir kamaghin amizim, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ziar bar ekiam iniam.

²⁰ Kamaghin ki ia migei, ia Godin ifongiamin gin tighan koghiva ian arazir aghuiba Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir aghuiba dagh afiraghan kogham, eghti ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham.”

*Jesus akabar kirir arazim migei
(Luk 12:57-59)*

²¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia migirigiar ian ovaviba iniziba, ia da baregha gifa egha dagh fo, ia tav misueghtima an aremeghan marki. Ian tav gumazitam misueghtima an aremegham, a kotiamin otivam.

²² Ezi ki kamaghin ia migei, gumazir manam uan aveghbuamin atari, a kotiamin mangam. Egh gumazitam migirigiar kurabar uan aveghbuam mikim suam, a Kotiar Ekiamin otivam. Egh gumazitam gumazir mamın atar suam, a gumazir onganım, a helin avir ekiamın mangam.

²³ “Egh ni ofa damusi ofa gamir danganımın mangi, egh ni nighnigham, ni uan aveghbuam ko migirigiar osimtızim iti,

5:20: Ro 9:31, 10:3 **5:21:** Kis 20:13, 21:12, Wkp 24:17, Lo 5:17

5:22: Je 1:19, 1 Jo 3:15 **5:23:** Mt 8:4, 23:19, Mk 11:25

24 egh ni uan ofaba ofa gamir danganimin dar atigh. Eghiva uamategh mangi aveghbuam ko migirigiabar kirigh. Gua dar kirigh, egh ni datirighin mangi uan ofa isi God daning.

25 “Egh nin apanim ni inigh kotiamin mangiti, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavimin a mikim mangi. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimin mangam. Eghti jas ni inigh polisin agharim datightima, polis ni inigh kalabuziam datigham.

26 Ezi ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, iki mangi ni ivezim bar anekirighamin dughiamin gin, azenim giram.”

Iesus poroghamiba uari bakeir arazibav gei

27 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, ia poroghamiba uari bakeir arazim, damuan marki.

28 Ezi ki kamaghin ia migei, ni gumazitam ni amizir mamın gara paza a ginighnisi, ni poroghamiba uari bakeir arazim uan navir averiamin aven, a ko a gamigha gifa.

29 “Eghti nin damazir guvimin itim ni gami, ni arazir kuram damighti, anesigh a makunigh. Kamaghin dera, nin mikarzitam dutughti, ni arazir kuratam damighan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isiva helin anekunigham.

30 Eghti nin dafarir guvim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anetugh a makunigh. Kamaghin dera, nin mikarzitam dutugh deragham,

5:24: Mt 18:15-20, 1 Ti 2:8, 1 Pi 3:8 5:25: Mt 6:14-15, 18:34-35

5:27: Kis 20:14, Lo 5:18 5:28: 2 Sml 11:2, Snd 6:25, 2 Pi 2:14

5:29: Mt 18:9, Mk 9:47, 1 Ko 9:27, Kl 3:5 5:30: Mt 18:8, Mk 9:43

egh ni arazir kuratam damuan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isi helin anekunigham.”

Iesus ghaze, gumaziba uan amuiba ataghraghan kogham

(Matyu 19:9 ko Mak 10:11-12 ko Luk 16:18)

³¹ Egha Iesus ua migia ghaze, “Me fomira kamaghin migei, ‘Gumazir manam uan amuim ataghraghsi, an a bagh akinafarim osirigh egh anetegham.’

³² Ezi ki kamaghin ia migei, Gumazir manam uan amuimin garima, a gumazir igharazitam ko akuiz puvatizi a pura anetaki, gumazir kam uan amuim gamima a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti amizir kam gumazir igharazitamin ikiam, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti gumazitam amizir pam ataghizimin ikiva, egh gumazir kam uaghan poroghamiba uari bakeir arazim gami.”

Iesus ghaze, ia bizibav kim egh guizbangira darigh Godin Nguibamin akakaghan marki

³³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Migirigiar mam ian ovaviba a inizi ia a baraki, a kara. ‘Ia ifariva Godin Nguibamin akakagh mikiman marki. Egh ia Ekiamin damazimin migeir akamin mirara mangi, arazir kam deragh a damu.’

³⁴ Ezi ki ia migei, uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, bizir katamin akakagh mikiman

5:31: Lo 24:1-4, Jer 3:1, Mt 19:7, Mk 10:4 **5:32:** Mt 19:9, Mk 10:11-12, Lu 16:18, Ro 7:3, 1 Ko 7:10-11 **5:33:** Kis 20:7, Wkp 19:12, Nam 30:2, Lo 23:21 **5:34:** Ais 66:1, Mt 23:22, Ap 7:49, Je 5:12

marki. Bar markiam. Ia Godin Nguibam akakagh egh mikim suam, ‘Bar guizbangira,’ ia kamaghin damuan marki. Bar markiam. Kar Godin Atrivir Dabirabim.

³⁵ Ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, nguazir kam diponan marki. God nguazimin uan suemning arisi. Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Jerusalem diponan marki. Jerusalem Atrivir Ekiamin nguibar ekiam.

³⁶ Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi uan dapanibar akakaghan marki. Ia fo, ian tav uan dapanir arizitam damuti a pigham, o ghurghurighan kogham.

³⁷ Ia pura kamaghin mikim, ‘Guizbangira’ o ‘Puvati.’ A kamaghin dera. Ezi migirigiar igharazir isafuraziba, da Satanin otivaghirir migirigiaba.”

*Iesus ghaze, arazir kuraba ikarvaghan marki
(Luk 6:29-30)*

³⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, “Tav igharaz tavin damazim a gasighasighti, eghti me uaghan an damazim gasighasigham. Eghti tav tavin ataritam asighti, me uaghan an ataritam asigham.’

³⁹ Ezi ki kamaghin ia migei, gumazim arazir kuratam ia damightima, ia a ikarvaghan marki. Egh gumazitam ian koviatham apezeghti, ia koviatar vuem sara a daningh.

5:35: Sng 48:2, Ais 66:1 **5:37:** Kl 4:6, Je 5:12 **5:38:** Kis 21:24, Wkp 24:20, Lo 19:21 **5:39:** Wkp 19:18, Ais 50:6, Lu 6:29, Jo 18:22-23, Ro 12:17-19, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9

⁴⁰ Eghti tav ian korotiar azenan azuim bagh ia isi kotiam datighti, ia uaghan uan aven azuir korotiam sara a daningh.

⁴¹ Eghti tav uan biziba iniasa ni bagha gavgava ghaze, ni an biziba atera an aku tuavir asizitamın mangam, eghti ni an aku tuavir asizir ruarir pumuningin angı.

⁴² Eghti tav biziba bagh ian azangıighti, ia a danıngi. Eghti gumazitam pura ia da biziba iniasa ian azai, ia akirim ragh a gasan marki.”

*Iesus ghaze, ia uan apanibagh ifongegh
(Luk 6:27-28 ko 6:32-36)*

⁴³ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia oraki, me fomira kamaghın migei, ‘Ia uan namakabagh ifongegh, egh pazi uan apanibar amu.’‡

⁴⁴ Ezi ki kamagh ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, egh me bagh Godın azang, eghti God gumazir osımtıziba ko mızaziba ia ganıdibar, men apangkuvigham.

⁴⁵ Arazir kam kamaghın ian akagham, ia guizbangıra uan Afeziar uan Nguibamın itim, ia an boribara. Guizbangıra, an aruem gamima, a gumazir kuraba ko aghuiba bar me gısisı. Egha an amozim gamima, a gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amıba sara me gızi.

5:40: 1 Ko 6:7 **5:42:** Lo 15:8-10, Lu 6:30, 6:35 **5:43:** Lo 23:6, Sng 41:10 ‡ **5:43:** (5:43) Migirigiar uan akar gumazıbara ifongeghamim Wok Pris 19:18ın iti. Ezi akar uan apanibagh ifongeghan koghamim itir danganım e a gifozir puvatı. Pura Lo 7:2, ko 20:16; koma Song 139:21-22ın gan. **5:44:** Kis 23:4-5, Lu 23:34, Ap 7:60, Ro 12:14, 12:20, 1 Ko 4:12-13, 1 Pi 2:23 **5:45:** Jop 25:3, Ef 5:1

⁴⁶ Eghti ia gumazir ia ifongezibagh ifueghiva ia ivezir manatam iniam? Puvati. Gumazir dagiaba isiba uaghan arazir kabagh ami.

⁴⁷ Egh ia dughiam isi uan adarazira aning, egh ian arazir manam igharaz darazir arazim gafiragham? Gumazir God gifozir puvatiziba ti uaghan ia amir arazibagh ami!

⁴⁸ Kamaghin amizi, ia uan Afeziar uan Nguibamin itim, an arazir aghuibara dagh ami moghin, ia uaghan arazir aghuibar amu.”

6

Iesus igharazibar akurvazir arazim migei

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia deraghvira gan. Ia gumazamiziba gansi osamiva, arazir aghuibar amuan marki. Ia kamagh damu, uan Afeziar uan Nguibamin itim da ivezitam inighan kogham.

² “Egh ia bizitam isi gumazir asaghasazitam daningsiva, tav amadaghtima a mangi ian arazir aghuir kam an gun mikiman marki, egh mati gumazir maba me God ko migeir dipeniba ko tuavibar tuiva odava ami moghin. Ia men min damuan marki. Kamagh amir darazi, me gumazamizibar damazibar uan araziba akakaghtima, me men ziaba fasa. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa.

³ Ia asaghasazitamın akurvaghisi, ian agharir guvim arazir kam damuti, agharir ikiriam arazir kam gifoghan kogham.

⁴ Eghti ian akurvazir arazir kam averara ikiti, ian Afeziar bizir mogomebar garim, ian arazir aghuim ikaragham.”

Iesus God ko migeir arazibagh eghari
(Luk 11:2-4)

⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia God ko mikimsi, gumazir ifavariba ami moghin damuan marki. Me God ko migeir dipeniba ko tuavir ekiabar akabar tuiva, God ko mikimasa bar akonge. Me odava, egha ghaze, gumazamizir aviriba nan ganigh nan ziam fam. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa.

⁶ Egh ia God ko mikimsi, uan dipenir averiamin mangi tiam asaragh, egh modogh ia uan Afeziam ko mikim. Kamaghin, ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.

⁷ “Ia God ko mikimsiva migirigiar kinir aviribar amuva, God gifozir puvatizir darazi ami moghin damuan marki. Me ghaze, me migirigiar aviribar amuam, eghti kamaghin God me baragham.

⁸ Ia me ami moghin damuan marki. Guizbangira, bizir ia puvatiziba, dughiar ia tighar uan Afeziam da bagh an azangsighamim, ana dagh fogha gifa.

⁹ “Kamaghin amizi, ia kamaghin God ko mikim:

‘En Afeziar uan Nguibamin itim,
nin ziam bar zue,
ezi arazir kuraba an saghon iti.

- 10 Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi.
Eghti nin Nguibamin itir darasi nin ifongiamin gin
zui moghin,
e uaghan nguazir kamın nin ifongiamin gin
mangam.
- 11 Eghti ni e datirighin damamin dagheba da isi e
daning.
- 12 Eghti me e gamir arazir kuraba e da gin amadi
moghin,
ni en arazir kuraba gin amang.
- 13 Egh e ateghti, e osimtizibar aven ikiti bizitam en
navim biraghtima,
e arazir kuratam damuan kogham.
Ni arazir kurabar gavgavim da e inigh.*

14 “Guizbangira, ia gumazamiziba ia gamir
arazir kuraba gin amangti, ian Afeziar uan
Nguibamin itim, ian arazir kuraba gin amangam.

15 Ia men arazir kuraba gin amangan koghtima,
ian Afeziam uaghan ian arazir kuraba gin aman-
gan kogham.”

Iesus dagheba ataghrazir arazibav gei

6:10: Sng 103:19-21, Mt 7:21, 26:39, 26:42, Lu 11:2, 22:42, Ap
21:14 **6:12:** Mt 6:14-15, 18:21-35 **6:13:** 1 Sto 29:11-13, Mt
26:41, Lu 22:40, 22:46, Jo 17:15, 1 Ko 10:13, 2 Te 3:3, 2 Ti 4:18, Je
1:13, 2 Pi 2:9 * **6:13:** (6:13) Fofozir gumazir maba migirigiar
kam “arazir kuraba,” a ghaze “Gumazir arazir kurabagh amim,”
a Satanra. Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam
uaghan vezin kamın ikiam. Migirigiar kam kamakin: “Atrivir
arazim koma, gavgavim koma, ziar ekiam bar ni nanabara, egh
zurazurara ikiam.” **6:14:** Ef 4:32, Kl 3:13 **6:15:** Mt 18:35, Je
2:13

16 Egha Iesus ua miġia ghua ghaze, “Ia dagheba ataghrzir dughiamin ia gumazir ifavaribar min uan guabagh ekuan marki. Gumazir ifavariba dagheba ataghrzir dughiamin, gumaziba men ganasa, me uan guaba ruer puvatigha pugh-purighav arui. Me odava arazir kabagh ami. Ki guizbangira ia miġei, me uan ivezim inigha gifa.

17 Eghti ia dagheba ataghrzir dughiamin, ia borem uari aghiva uan guaba ru,

18 eghti gumaziba ia dagheba ataghrzir arazir kam ġifoghan kogham. Eghti ian Afeziar danganir mogomemin itim, anarira ian ganigh fogham. Egh ġin ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.”

*Jesus biziba akumakuir arazibav ġei
(Luk 12:33-34)*

19 Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Ia nguazimin ikia uari bagh bizir aghuiba akumakum dar pozibav kinam marki. Nguazir kamın, barereba ko omebaba dar amiti, da maziva akughregham. Eghti okimakar gumaziba biriba akar da okimam.

20 Ia Godin Nguibamin uari bagh bizir aghuiba pozibav kin. Godin Nguibamin barereba ko omebaba bizibar aman koghtima, da mazigh, akughran kogham. Eghti okimakar gumazitam biritam akarighiva da okemeghan kogham.

21 Danganir manam nin bizir aghuiba iti, danganir kam nin navir averiamin aven itir ifongiam, a uaghan ikiam.”

6:16: Ais 58:5-9 **6:18:** Mt 6:4-6 **6:19:** 1 Ti 6:17, Hi 13:5, Je 5:2-3 **6:20:** Mt 19:21, Lu 12:33-34, 18:22, Kl 3:1-2, 1 Ti 6:19, 1 Pi 1:4 **6:21:** Lu 12:34

*Damazim a namnamın angazangarım
(Luk 11:34-36)*

²² Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Damaziba, da lamın mın namnamın angazangarımın mın iti. Damazim deragham, angazangarım bar nın namnam gizivaghti, ni arazir aghuibar amuam.

²³ Eghti nın damaziba ikuvigham, nın namnam bar mitarmeghtima, ni arazir kurabar amuam. Eghti nın angazangarım mitarmegham, mitarmer kam bar pırigham.”

*Ingangarir gumazitam, gumazir ekıar
pumuning bagh ingaran kogham
(Luk 16:13)*

²⁴ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Ingangarir gumazitam, ingangarir gumazir ekıar pumuning bagh ingaran kogham. A tavın aghuagh, tav ġifuegham. O, a tav baghivıra iki, tav akırım a gasaragham. Ia God ko dagıaba bagh uaghara ingaran kogham.”

*Ia pamten biziba bagh dıghorım ısıva dagh
nıghnıghan markı
(Luk 12:22-31)*

²⁵ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Kamaghın amızı, kı ia mıgeı, ia pamten uan ikırımırım ġınıghnıghıva, kamaghın azangan markı, e dagher manatamra damam, o e dıpar manatamra damam? Egh ia pamten uan nıvafızıbagh nıghnıgh mıkıman markı, inır manatam uan nıvafızım avam? Gumazımın ikırımırım tı

daghebagh afira, ezi gumazimın namnam ti inibagh afira.

²⁶ Ia kuarazibar gari, da dagheba oparir puvati, egha da dar pozibagh aghua da isa dagher dipenibar amadir puvati. Ian Afeziar uan Nguibamın itim, dagheba me ganıdi. Ezi ian dabirabim ti kuarazibar dabirabim gafrazir puvati?

²⁷ Egh ian tav deraghvıra ikisi nıghnıgh kamaghın a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati.

²⁸ “Ia tizim sua, pamten korotiabagh nıghnısi? Ia akımarir aghuaribagh nıghnıgh. Da manmaghın otifi? Me ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha me korotiatam isamizir puvati.

²⁹ Ezi ki ia mıgei, fomıra Atrivim Solomon bizir bar avırıba ikiava an azuir adiarıba bar dera, egha an korotiatam akımarir kabar mın otozir puvati.

³⁰ E fo, grazıba pura bizıba, da iti, gurumın gumazıtam dar akoreghıva da isıva avıtam mıknıgham. Grazır kınır kabanagh God adiarıba me gazui. Ia bizır kam gıfogh, God uaghan adiarıba ia danıngam. Ia gumazamızır nıghnızır gavgavır muzıarım itıba!

³¹ Kamaghın, ia pamten nıghnıgh mıkıman markı, ‘E dagher manatam ramegham? O, dipar manatam ramam? O, e inır manatam ikegham?’

³² Gumazır God gıfızır puvatızıba pamten bizır kabagh nıghnısi. Ezi ian Afeziar uan Nguibamın itim fo, ia bizır puvatızır kaba, ia da inıam.

³³ Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia God Bizibagh Ativamin Dughiam baghivira nighnigh, egh God ifongezir arazir aghuibar amuti, a bizir kaba ko maba sara bar ia daningam.

³⁴ Kamaghin amizi, ia pamten gurumizaraghan bagh dighorim isiva nighnighan marki. Gurum izamin dughiam, a mar uan bizibara nighnigh. Dughiar manamin otivir osimtiziba, da anarira iki. Aruer manamin otivamin biziba, mar an biziba.”

7

Ia munen araziba tuisighan marki, egh suam, men araziba ikufi

(Luk 6:37-38 ko 6:41-42)

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “God ia tuisigh ian kuraghan koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki suam, men araziba ikufi.

² Ia me tuisigha men ikurvagha ami moghira, God kamaghira ia tuisigham. Egh ia men gara me ginighnizi moghira, God ia ginighnigham.

³ Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer ararir ekiam nin damazimin itimin garir puvati?

⁴ Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim asigham?’

⁵ Ni bar ifari! Ni faraghvira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.

⁶ “Ia God baghavira itir biziba inigh, afiabar aningan marki. Guizbangira, da ua raghrigh ia givigham. Egh ia uan manmaniar ikarizir aghuiba isi dabav kinan marki. Da pura da dikabinigham.”

God bizir aghuiba isiva, gumazir a ko migeibar aningam

(Luk 11:9-13)

⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham.

⁸ Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, a biziba batifi. Ezi gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh akuigham.

⁹ Eghti ia afeziaba, ian boritam bretba bagh ian azangtima, ia ti dagiatam a daningam? Puvati.

¹⁰ Eghti boritam osiriba bagh uan afeziamin azangti, a ti kuruzitam a daningam? Bar puvati.

¹¹ “Ia afeziar arazir kurabagh amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Egh ia kamagh deraghvira fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira bizir aghuiba isi gumazir a ko migeibar aningam.

¹² “Kamaghin, ia arazir aghuir igharaz darazi me ia damuasa ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu. Migirigiar kaba, Moses Osirizir Araziba ko

7:6: Mt 10:14 **7:7:** Jer 29:13-14, Mk 11:24, Lu 11:9-10, Jo 14:13-14, 15:7, 16:16, 16:23-24, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **7:8:** Snd 8:17, Jer 29:12-13, Lu 11:10, Je 1:5, 1 Jo 3:22-23, 5:14-15 **7:9:** Lu 11:11 **7:11:** Lu 11:13, Je 1:17 **7:12:** Mt 22:39-40, Lu 6:31, Ro 13:8-10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5

Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, dagh isin tu.”

*Tiar akar asuvazim ko aroghezim
(Luk 13:24)*

¹³ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia tiar akar asuvazimin aven mangi. Tiar akar aroghezim nguibar ikuvtizimin zui. Ezi nguibar kamin zuir tuavim an aruegha bar ekefe. Ezi gumazamizir avirim an zui.

¹⁴ Ezi nguibar aghuimin zuir tiar akam bar asufa, egha tuavir an zuim bar piri. Ezi gumazamizir vaghvaziba tuavir kam batogha an zui. Kamaghin amizi, ia tiar akar asuvazimin aven mangi.”

*Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh deraviragan
(Luk 6:43-44 ko 13:25-27)*

¹⁵ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh deraviragan. Me ia gifarsi migirigiar aghuibar amuam. Egha me guizbangira ia gasighasighasa izi. Me guizbangira afiar atiabar min ikia, egha me ifara en damazibar sipsipbar min sipsipbar ariziba aghui.

¹⁶ Ia men arazibar gan me gifogh, egh suam, me akar ifavarim akurir gumaziba. Gumaziba ter ataghataritam in wainin ovizitam kuarizir puvati. Egha me ti fighin ovizitam kuarasa ghua, dikonir ataghatarimin, da isi? Bar puvati.

7:13: Lu 13:24, Jo 10:7-9 **7:14:** Ap 14:22 **7:15:** Ese 22:27, Mt 24:4, 24:24, Mk 13:22, Lu 6:26, Ap 20:29, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **7:16:** Mt 7:20, 12:33, Lu 6:43-44, Ga 5:19-22, Je 3:12

17 Ezi kamaghira temer aghuiba ovizir aghuiba bati, ezi temer kuraba ovizir kuraba bati.

18 Eghti temer aghuitam ovizir kuratam bateghan kogham. Eghti temer kuratam ovizir aghuitam bateghan kogham.

19 Temer ovizir aghuiba batir puvatiziba, me da oka da isa avim mikiri.

20 Kamaghin amizima, ia men arazibar gan fofogh suam, me akar ifavarim akurir gumaziba, o akar aghuim akurir gumaziba.

21 Ia kamaghin nighnighan marki, gumazamizir 'Ekiam, Ekiam' na gariziba, me bar moghira God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. Puvati. Gumazir nan Afeziamin ifongiamin gin zuiba, merara God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam.

22 Godin Kotin Dughiamin, gumazamizir avirim kamaghin mikimam, 'Ekiam, Ekiam, e nin ziamin Godin akam akuri.' Egh mikim suam, 'E nin ziamin duar kuraba batoke,' egh mikim suam, 'E nin ziamin mirakelin bar aviribagh ami.'

23 Eghti ki Dughiar kamın bighvira me mikim suam, 'Ki tong ia gifozir puvati. Ia gumazir arazir kurabagh amiba, ia na gitagh!' ”

*Dipenir ingangarir arazir pumuning
(Luk 6:47-49)*

24 Egha Iesus migia ghua ghaze, “Gumazir nan akam baragha an gin zuim, a mati gumazir mam

7:17: Jer 11:19 **7:18:** Lu 6:43 **7:19:** Mt 3:10, Lu 3:9, Jo 15:2, 15:6 **7:20:** Mt 12:33 **7:21:** Hos 8:2, Mt 21:31, Lu 6:46, Ap 19:13, Ro 2:13, Je 1:22, 1:25 **7:22:** 1 Ko 13:2 **7:23:** Sng 6:8, Mt 10:33, 13:41-42, 25:12, 25:41, Lu 13:25-27, 2 Ti 2:19 **7:24:** Lu 6:47-48

fofozir aghuim ikia, egha uan dipenim ingara gav-gavim a daningasa dagiam gisin an ingari.

²⁵ Ezi amozim izima, aperiaam otozima, aminir ekiam dikavigha dipenir kam givava a munamadi. Ezi dipenir kam dipiriaghrizir puvati. Dipenir kam me dagiam gisin an ingari. Kamaghin amizi, a irizir puvati.

²⁶ Ezi gumazir manam nan akam baregha an gin zuir puvati, a mati gumazir onganimin min gigimin uan dipenim okore.

²⁷ Ezi amozim izima aperiaam otozima, aminir ekiam dipenir kam pamtem a givai. Bizir kaba dipenir kam gunabagha a munamadima, a iri. A guizbangira bar pazavira iri.”

²⁸ Iesus migirigiar kabav mikemegha givazima, gumazamizir avirir ekiam digavir kuram gami.

²⁹ Me fo, Iesus Judan arazibagh fozir gumaziba ami moghin migeir puvati. A gumazir ziar ekiam itir mamın min men sure gami.

8

*Iesus lepa itir gumazim gamizi, a ua dera
(Mak 1:40-44 ko Luk 5:12-14)*

¹ Egha Iesus mighsiam ategha ghuaghirima avirir ekiam an gin zui.*

² Ezi gumazir lepa itir mam, Iesus bagha iza uan tevimning apirigha a migia ghaze, “Ekiam, ni

7:29: Jo 7:46 * **8:1:** (8:1) Akar Matyu 5:2in itimin gan. **8:2:** Mt 9:18, Mk 1:40-44, Lu 5:12-14, Ap 10:25

fueghiva na damuti, ki Godin damazimin zuegh ua deragham.”†

³ Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.” A kamaghin migiavira itima, gumazir kamın lepan arimariam zuamira anetaghizima gumazim ua dera.‡

⁴ Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni oragh, ni batozir bizir kamın gun mikıman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghti gumaziba fogh suam, nin arimariam gifa.”

*Iesus midorozir gumazimin ingangarir gumazimin arimariam a gifa
(Luk 7:1-10)*

⁵ Egha Iesus ghua nguibar ekiam Kaperneamin aven ghu. Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir ekiam iza, Iesus gaghora ghaze,

⁶ “Ekiam, nan ingangarir gumazim ariava muna dipenimin iti. An soroghafariba bar ariaghire, ezi a mizazir kuram barasi.”

† **8:2:** (8:2) Moses osirizir akaba migia ghaze, gumazim o amizir lepan arimariam itim, a Godin damazimin mize. An arimariam givaghtima a ua mangi uabi isiva, ofa gamir gumazibar akagh, eghti me an gantima an arimariam givagham, eghti me a mikim suam, a Godin damazimin zuegha ua dera. Wok Pris 13 ko 14in gan. ‡ **8:3:** (8:3) Judabar akar mam ghaze, gumazim arimariam lepa ikitima ni an suiragh, ni uaghan Godin damazimin mize. Ezi Iesus uan dafarim isava gumazir lepa itir kam gati, egha Godin damazimin mizezir puvati. A gumazimin arimariam a gifa, ezi gumazim ua dera. **8:4:** Wkp 14:1-32, Mt 9:30, Mk 5:43, 7:36, Lu 5:14, 17:14 **8:5:** Jo 4:47

⁷ Ezi Iesus ghaze, “Ki mangi a damighti, a ua deragham.”

⁸ Ezi midorozir gumazir ekiam Iesusin akam ikaragha a migia ghaze, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Marki. Ni pura mikimtima, nan ingangarir gumazim deragham.

⁹ Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, da nan apengan iti. Ezi ki me migei, ‘Ia mangi,’ eghti me mangam. O, ki me mikimam, ‘Ia izi.’ Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragh.”

¹⁰ Ezi Iesus migirigiar kam baregha, digavir kura ram gami. Egha ragha a ko izir gumazibav gia ghaze, “Ki bar guizbangira ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitam in ganizir puvati.

¹¹ “Ki ia migei, gumazamizir avirim uan nguibabar aruem anadir danganim ko aruem ghuaghiri danganim ategh, izi Abraham ko Aisak ko Jekop dukuagh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven dakozimin daperagh damam.

¹² Egh God faragh uan Nguibamin ikiasa misevezir darazi, God me batuegh me isiva danganir mitatem me akunigham. Eghti me tuangiva arangiva atariba kuskugh danganir kam in ikiam.”

¹³ Egha Iesus 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir ekiam migia ghaze, “Ni mangi. Bizir

ni nighnizir gavgavim itim, a ni bagh otogham.” Dughiar kamra, gumazir kamın ingangarir gumazim ua dera.

*Iesus Pitan ivozir amizim gamizi, a ua dera
(Mak 1:29-31 ko Luk 4:38-39)*

¹⁴ Ezi Iesus ghua Pitan dipenimin aven ghua garima, Pitan asamimin mikarzim an feima, an aria dakozi girighav iti.

¹⁵ Ezi Iesus an dafarim suirazima, an arimariam maghiram anetaghizima, a dikavigha Iesus bagha isai.

Iesus gumazamizir avirim gamizi, me ghuam-aghe

(Mak 1:32-34 ko Luk 4:40-41)

¹⁶ Ezi aruem gevima, me gumazamizir avirir duar kuraba apazaziba inigha, Iesus bagha izi. Ezi Iesus duar kurar kabav gia me batozima, me an akamin gumazamiziba ataghrasi. Ezi Iesus arimariaba itir gumazamiziba bar men arimariaba agifa.

¹⁷ Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia ghaze, “A uabi e bativir arimariaba ko mizaziba da batoghezi, da ghue.” Iesus Aisaian akam damighti, an otivasa, arazir kabagh ami.

*Iesus uabin gin mangamin arazibav gei
(Luk 9:57-60)*

¹⁸ Egha Iesus garima, avirir ekiam anakufa. Ezi a uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipam giregh vongin mangam.”

19 Ezi Judan arazibagh fozir gumazir mam iza, kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni danganir manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam.”

20 Ezi Iesus a migia ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazibar Otarim danganir dakuamiba puvati.”

21 Ezi gumazir mam, a uaghan Iesusin suren gumazim, a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni faragh na amamangatightima, ki mangi uan afeziam mozim dafaka.”

22 Ezi Iesus a migia ghaze, “Marki. Ni nan gin izi, gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuabar afi.”

*Iesus migeima, aminir ekiam gifa
(Mak 4:36-41 ko Luk 8:22-25)*

23 Ezi Iesus botin anabozi, an suren gumaziba an gin zui.

24 Me ghua ongarimin torimin aminir bar ekiam dikava ongarim gamima, a dipira kurim avasava ami. Ezi Iesus akuavira iti.

25 Ezi an suren gumaziba agaghuragha a migei, “Ekiam, ni en akuragh, e arimighiregham!”

26 Ezi a kamaghin me migei, “Ian nighnizir gav-gavim bar sufi. Ia tizim bagha atiati?” Egha a dikavigha aminim ko ongarim migirigiar gav-gavim aning ganingizi, aminim givazima, dipam uam amiraghiri.

27 Ezi an suren gumaziba nighnizir aviribagh amua ghaze, “Kar gumazir manmaghin amizim?”

A miġeima, amīnim ko dipavsizim an akam barasi!”

*Iesus gumazir pumuningin duar kuraba batoke
(Mak 5:1-17 ko Luk 8:26-37)*

²⁸ Ezi Iesus ghua Galilin ongarir dadarimīn vongin itimīn oto. Kar Gadaran nguazir asizim. Egha iza gumazir pumuning duar kuraba apazimning bato. Aning matmatin tongin ikegha izi. Egha aning bar ikuvizima, gumazamiziba aningin atiatigha tuavir kam garuir puvati.

²⁹ Egha aning pamten dia ghaze, “Ni Godin Otarim, ni tizim ga damuasa? Dughiam tighari, ni kagh izi ga gasighasighasa?”

³⁰ Ezi dar bizir ekar mam mong saghon apa iti.

³¹ Ezi duar kurar kaba pamten Iesus gakaghora ghaze, “Ni e batosi, kamaghin ni e ateghtima, e mangi dar bizir munamin aven mangam.”

³² Ezi Iesus me miġia ghaze, “Ia mangi.” Ezima duar kuraba gumazir kamning ategha ghua dabar aven ghue. Ezi dar bizir ekar kam puv ara ghua davarir kurar mamīn ghuaghira dipam apa bar ariaghire.

³³ Ezi gumazir dabar gariba men ganigha ara ghue. Me ghua nguibar ekiamin otivigha bizir kabar gun gumazamizibagh eghari. Me uaghan gumazir duar kuraba apazazir pumuning bativizir bizibagh eghari.

³⁴ Kamaghin amizi, nguibar ekar kamīn itir gumazamiziba Iesus bagha izi. Me iza an gara a gakaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.

9

*Iesus gumazir soroghafariba aremezim akirizi,
a ua dera*

(Mak 2:1-12 ko Luk 5:17-26)

¹ Ezi Iesus ua bot inigha uamategha ongarir dadarir vongin itimin ghua uan nguibamin oto.

² Ezi me soroghafariba aremezir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir kam akuriamin iti. Ezi Iesus men garima, me nighnizir gavgavim itima, a kamaghin arimariar gumazir kam migei, “Nan borim, nin navim bar amiragh iki. Ki nin arazir kuraba gin amada.”

³ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir maba Iesusin migirigiar kam baregha kamagh uariv gia ghaze, “Gumazir kam Godin danganim inigha kamaghin migei.”

⁴ Ezi Iesus men nighnizibagh fogha givagha kamaghin me migei, “Ia tizim bagha nighnizir kurar kaba uan navir averiabar dagh ami?”

⁵ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin a mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin a mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh.

⁶ Eghti ki ia kamaghin foghasa ki ifonge, Gumazibar Otarim, a nguazir kam in arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.” Iesus kamaghin mikemegha soroghafariba aremezir gumazimin gara kamaghin a migei, “Ni dikavigh uan akuriam inigh uan dipenimin mangi!”

9:2: Mt 8:10, Mk 2:3-5, Lu 5:18-20 **9:4:** Sng 94:11, Mt 12:25, Lu 6:8, 9:47, Jo 2:25 **9:5:** Mk 2:5, 2:9, Lu 5:20, 7:48 **9:6:** Jo 5:8, 17:2

⁷ Ezi gumazir kam dikavigha uan dipenimin ghu.

⁸ Ezima gumazamiziba arazir kamin ganigha bar digavir kuram gami. Egha me Godin ziam fa ghaze, “Godra gavgavir kam isa gumazibagh anidi.”

*Iesus Matyun diazi, an an gin zui
(Mak 2:13-17 ko Luk 5:27-32)*

⁹ Ezi Iesus danganir kam ategha ghua garima, gumazir mam dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. An ziam Matyu. Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni nan gin izi.” Ezima Matyu dikavigha an gin zui.

¹⁰ Ezi Iesus dipenimin ikiava apima, gumazir dagiaba isiba ko gumazir arazir kurabagha amir aviriba, me iza Iesus ko an suren gumaziba ko api.*

¹¹ Ezi Farisiba kamaghin gara Iesusin suren gumazibar azai, “Ian Tisa, a tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”†

¹² Ezi Iesus migirigiar kam baregha kamaghin me migei, “Arimariaba puvatizir gumaziba, dokta

* **9:10:** (9:10) Matyu osirava migirigiar kam abizir puvati. Me ti tinan dipenimin api? Avirir ekiam ghaze, ti Matyun dipenim (Mak 2:15) Marazi ghaze Iesusin dipenim. † **9:11:** (9:11) Farisiba bar akar gavgavir aviribagh amigha dar gin zui. Egha ghaze, gumazir manam men migirigiabar gin zuir puvati, egha arazir kuram gami, kamaghin me Godin damazimin mize. Egh gumazir igharazitam gumazir kam ko ikegham, a uaghan Godin damazimin mize. Farisiba uaghan ghaze, gumazir Romin gavman bagha dagiaba isiba, me zurara Romin itir darazi ko iti, kamaghin me Godin damazimin mize.

bagha zuir puvati. Gumazir arimariaba itibara, me dokta bagha zui.

¹³ Ia mangi, Godin Akinafarir osizirim da fozim inigh. Ki ia ofa gamir arazibagh ifongezir puvati. Nan ifongiamra kara, ia arazir aghuibar gumazir igharazibar amu.” Egha Iesus ua me migha ghaze, “Ki Godin damazimin derazir gumaziba bagha izezir puvati. Ki gumazimizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

*Iesus dagheba ataghrazir arazim migei
(Mak 2:18-22 ko Luk 5:33-39)*

¹⁴ Ezi Jon Gumaziba Ruer Gumazimin suren gumaziba iza, kamaghin Iesusin azai, “Manmaghin amizi, e ko Farisiba, e God ko mikimasa dagheba ataghrazima, nin suren gumaziba dagheba ataghrazir puvati?”

¹⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia nighnigh. Gumazitam amuimin ikisi damu, uan adarazi ko ikitima, me ti amughamugh, dagheba ataghraghan kogham. Puvati. Me dagheba ataghrazir dughiam iti. Gumazitaba gin izi, gumazir kamın aku mangiti, a me ategham, eghti dughiar kamın me dagheba ataghragham.

¹⁶ “Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghuritam porogha a isamizir puvati. A kamagh damigh gin korotiar kam rueghtima, inir avizir korotiar bibizim apirizim akuvaghiva korotiar ghurim bar anebigham.

¹⁷ Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam agurighan kogham. A kamaghin damightima, wainin dipam gin buva

anangva asızir inir ghurir kam abighti, wainın dı̇pam nguazim giregham. Eghti wain ko asızir inim vırara ikuvigham. Kamaghın me wainın igiam isa asızir inir igiabaram azui, eghti aning vırara deraghvıra ikiam.”‡

İesus guivir aremezim gamizi, a ua dikafi. Egha uaghan amizir mamın arımarıam agıfa (Mak 5:22-43 ko Luk 8:41-56)

¹⁸ Ezi İesus Jonın suren gumazıba ko mıgiavıra itima, gumazir dapanir ekiar mam iza İesusın boroghın tevemning apırigha kamaghın a mıgei, “Nan guivim datırighrama areme, ezi ni izi uan dafarım a datıghtıma a ua dikavigham.”

¹⁹ Ezi İesus dikavigha an gın zuıma, an suren gumazıba a ko zui.

²⁰ Ezıma amizir mam, a 12 plan azenıbar, zurara ghuzim bati. Amizir kam İesusın gırakırangın iza an korotiar avızımın suıra.

²¹ A kamaghın nıghnıgha ghaze, “Ki ti an korotiar avızımın suıraghti, nan arımarıam ti gıvagham.”

²² Ezi İesus ragha an gara a mıgia ghaze, “Nan guivim, ni navim bar amıragh iki. Ni nıghnızir

‡ **9:17:** (9:17) Judaba asızir memeba misoghava dar inıba isava dar dı̇pav kıvızıbagh ami, egh me da inıgh wainın dı̇pabar aghuam. Wainın ovızıba, me igiamra da mırmırıghıva, da isıva wainın mısevıbar aghuam, egh aneteghti a dughıatabar ikegham. Egh wain, onaganım itir dı̇pamın otogham. Wain memen inir kamın aven iki buv mangı, egh memen inir ghurım abıgham. Me wainın mısevır bar igiam a gurıghti, wain deravıra iki, egh inir igiam abıghan kogham. **9:18:** Mk 5:22, Lu 8:41-42 **9:20:** Mk 5:25, Lu 8:43 **9:21:** Mt 14:36

gavgavim nan iti, kamaghin, nin arimariam gifa.” Dughiar kamra, amizir kamın arimariam gifa.

²³ Ezi Iesus ghua gumazir dapanir ekiar kamın dipenimın otogha gari, amiziba ko gumaziba azia iti. Gumazir maba sghabagh ivima, gumazamiziba azia niginir ekiam gami.

²⁴ Ezi Iesus me batogha me migia ghaze, “Ia dikavigh mangi. Guivim aremezir puvati. An akui.” A kamaghin migeima, me a dipofi.

²⁵ A me batoghezi, me azenan ghuezima, Iesus aven ghua guivimın dafarimın suirazima, a dikafi.

²⁶ Ezi Iesus amizir bizir kamın eghaghanim nguibaba bar dar ghu.

Iesus gumazir damazir okavirizir pumuning, ko gumazir migeir puvatizir mam, me gamizi, me ua dera

²⁷ Ezi Iesus danganir kam ategha zuima, gumazir damazir okavirizir pumuning an gin iza kamaghin an dei, “Ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”§

²⁸ A ghua dipenimın aven ghuzima, gumazir kamning a bagha izima, a kamaghin aningın azai. “Gua bizir ki damuamin kam, gua nighnizir gavgavim an iti, o puvati?” Ezi aning ghaze, “Are, Ekiam ga nighnizir gavgavim an iti.”

9:24: Jo 11:11 **9:27:** Mt 15:22, 20:29-34 § **9:27:** (9:27) Judaba ghaze, Gumazir God ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, Atrivim Devitin ikizimın otivam. Gumazir damazir okavirizir kamning nighnizir gavgavim Iesus ikia ghaze, Israelba gumazir kamra mizuai. Kamaghin aning dia ghaze, “Devitin Otarim.”

²⁹ Ezi Iesus uan dafarim isa aningin damazimning gatigha kamaghin migei, “Gua nighnizir gavgavim iti. Kamaghin, gua ua gan.”

³⁰ Ezi aningin damaziba kuiaghrezi, aning ua gari. Ezi Iesus aningin anogorogha aningin migia ghaze, “Gua tong bizir gua batozir kam tavin mikiman marki.”

³¹ Puvati. Aning ghua Iesus amizir arazir aghuir kamın gun bar distrighin kamın itir gumazamizibav keme.

³² Gumazir kamning Iesus ategha zuima, gumazamiziba migeir puvatizir gumazir mam inigha, Iesus bagha izi. Gumazir kam, duar kuraba a gapasa.

³³ Ezi Iesus an duar kuraba batoghezima, gumazir kam ua migei. Ezi gumazamiziba digavir kuram gamua ghaze, “Fomira, kantri Israelin aven, bizir kamagh garitam otozir puvati.”

³⁴ Ezi Farisiba ghaze, “A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi.”

Iesus ingangarim isa uan suren gumazibagh anidi.

(Sapta 9:35-10:42)

Iesus gumazamizibar apangkufi

³⁵ Ezi Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar dagh arua, men God ko migeir dipenibar aven ghua, gumazamizibar sure gami. A God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me migia men

9:29: Mt 8:13 **9:30:** Mt 8:4 **9:32:** Mt 12:22 **9:33:** Mk 2:12

9:34: Mt 10:25, 12:24, Mk 3:22, Lu 11:15 **9:35:** Mt 4:23, Mk 1:39,

Lu 4:44

arimariaba ko osimtızir men namnabar itiba bar da gefi.

³⁶ A gumazamizir avırir dafamın garima, men niğniğiziba tintinibar itima, me osimtızibar aven arua, mati sipsipba ghuaviba puvatızir moghın iti. Kamaghın amizi, a bar men apangkufi.

³⁷ Egha a uan suren gumazibav gıa ghaze, “Dagher bar avırım anigha gıvaghya azenimın iti. Ezi ingangarir gumazir da iniamın avırıba puvati.

³⁸ Kamaghın, ia azenir kamın ghuavimın azangıghti, a ingangarir gumaziba amangtım, me an azenimın mangi, dagheba iniam.”

10

12 plan suren gumazibar ziaba (Mak 3:13-19 ko Luk 6:12-16)

¹ Ezi İesus uan suren gumazir 12 plan diazi, me izima, a duar kuraba batoghıva arımariar gumazamizibar itibar akıramın gavgavim me ganıngi.

² Aposelin 12 plan ziabara kara: Men faragha zuim, Saimon, an ziar mam Pita, ko an dozım Andru. Ko Jems, Sebedin otarım, ko an dozım Jon,

³ Filip ko Bartolomyu ko Tomas ko Matyu, a gumazir dagıaba isim, ko Jems, an Alfiusın otarım, ko Tadius,

⁴ ko Saimon, a marazi ko me Selotın ikizimın iti, koma Judas Iskariot, gumazir İesus isava, apanıbagh anıngizim.

9:36: Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Sek 10:2, Mt 14:14, Mk 6:34 **9:37:** Mk 6:34, Jo 4:35 **10:1:** Mt 9:35, Mk 3:13-15, 6:7, Lu 9:1

*Iesus ingangarim isa, 12 plan aposelbagh anidi
(Mak 6:7-13 ko Luk 9:1-5)*

⁵ Ezi Iesus gumazir 12 plan kaba amaga akar kam me ganiga ghaze, “Ia Kantrin Igharazibar Gumaziba bagh mangan marki. Egh Samarian nguibar ekiabar mangan marki.*

⁶ Ia sipsipin ovengezir Israelin ikizimin itiba bagh mangi.

⁷ Ia mangi, akam akun suam, ‘God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira izegha gifa.’

⁸ Ia mangi gumazamizibar arimariaba agiva; egh gumazir aremeziba me damuti me ua dikav, egh lepa itir gumazibar amuti me ua zuegh, egh duar kurar gumazamizibagh apazaziba da batogh. Bizir ia inizim ia purama a ini, ia a givezezir puvati. Kamaghira ia pura a isi gumazamizibar aning. Ia a bagh ivezitam inian kogham.

⁹ “Ia gol tam o silvan dagiatam o kapan dagiatam inigh mangan marki.

¹⁰ Ia daruamin dughiaabar, ia biamitaritam inian marki. Egh ia siotiar pumuning, o dagarir asuatam o difizitam inigh mangan kogham. Bar puvati. Guizbangira, ingangarir gumaziba, me damamin dagheba, me da isi me daning.

¹¹ “Egh ia nguibar ekiatamin mangam, o nguibar dozitamın angsiya, ia deraghvira azangsih fogh, gumazir manam an arazir

10:5: Ap 13:46 * **10:5:** (10:5) Kar Iesusin migirigiar ruarir mam, Namba 2. Akar 10:5-42in itiba, da suren gumaziba Godin akam akun darutima arazir me bativamibav gei. **10:6:** Jer 50:6, Mt 15:24 **10:7:** Mt 3:2, 4:17, Lu 10:9-11 **10:8:** Ap 20:33 **10:9:** Lu 10:4 **10:10:** Nam 18:31, Lu 10:7, 1 Ko 9:14, 1 Ti 5:18

aghuibagh amua egha bar dera. Egh ia gumazir kam ko iki mangi, dughiar ia nguibar kam ategh mangamin.

¹² Egh dipenir ia aven zuim, ia kamaghin an aven itir daraziv kim, ‘God deragh ia damuam.’

¹³ Egh gumamazir dipenir kamın itiba, ia gi-fueghiva ia inighti, ia me ko iki, egh ia Godin azaraghti, ian navir amirizim me ko iki. Me ian aghuaghti, ia uan navir amirizir kam me da uam a inigh.

¹⁴ Egh gumazitam ia inigh uan dipenimin mangagan aghuagh, egh ian akam baraghan koghti, eghti dughiar ia dipenir kam o nguibar kam ataghraghamim, ia uan dagaribar itir mineziba apisigh.†

¹⁵ Ki guizbangira ia migei, Godin Kotin Dughiamin, God gumamazibar arazir kuraba tuisighiva, eghti gumamazir nguibar kamın itiba iniamin osimtizim, a Sodom ko Gomora uan arazir kuraba bagh inizimin osimtizim bar a gafiragham.”

Osimtizir aviriba otivam
(Mak 13:9-13 ko Luk 21:12-17)

¹⁶ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Ia oragh, ki sip-sipbar min ia isava afiar atiabar tongin ia amadi. Eghti ia kuruzibar araziba iniva deravira bizibagh

10:12: Lu 10:5-6 **10:14:** Ap 18:6 † **10:14:** (10:14) Suren gumaziba arazir kam damutima, nguibar ekiamin itir gumamazibagan fogh suam, me arazir kuram gami. Mak 6:11 ko Aposel 13:51in gan. **10:15:** Stt 19:24-28, Mt 11:24, Ju 7 **10:16:** Lu 10:3, Jo 10:12, Ap 20:29, Ro 16:19, 1 Ko 14:20, Ef 5:15

nighnigh ia gin dar amu. Egh ia kuarazir bunbabar arazir amu, kamaghin ia arazir kuratam damusi nighnighan marki.

¹⁷ Ia deraghvira uari bagh gan. Me ian suiragh, uan kaunselbar damazibar ia isi kotiam darighiva, egh uan God ko migeir dipenibar ia fozorogham.

¹⁸ Egh me nan ziam bangin, ia iniva gavmanba ko atrivibar damazibar mangam. Egh ia akar aghuimin gun gumazir ekar kabav kim. Egh uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia uaghan me mikim.

¹⁹ Egh me ia inigh kotiamin mangitima ia ating kamaghin nighnighan marki, ‘E migirigiar manatam damuam? O, e manmaghin men akaba ikarvagh?’ Puvati. God uabi dughiar kamin ia mikimamin akaba ia daningam.

²⁰ Ia uari mikiman kogham, puvati. Ian Afeziamin Duamra, ian akatoribar aghu mikimam.

²¹ “Gumaziba uan aveghbuaba isi kot darighiva, egh me misoghiva arimighrisi me mikimam. Eghti afeziaba kamaghira uan boribar amuam. Eghti boriba uan afeziaba ko amebaba pazi me damuva, me misoghti, me arimighrisi, gumazibav kimam.

²² Eghti gumaziba bar nan ziam bangin ian ikuvigham. Me bar paza ia damuti, eghti gumazamizir gavgavigh iki mangi dughiar abuananam in otoghamiba, God men akurvagh.

²³ Egh gumazamiziba nguibar ekar mam in pazi

ia damuti, ia ari nguibar ekiar igharazimin angi. Ki guizbangira ia migei, ia Israelin nguibar ekiar kabar aven damuamin ingangariba, da givaghan koghtima Gumazibar Otarim uamategham.

²⁴ “Suren gumazitam uan tisa gafirazir puvati, ezi ingangarir gumazitam uan gumazir ekiam gafiraghan kogham.

²⁵ Eghti suren gumazim uan tisan min otoghiva, egh deragham. Egh ingangarir gumazim uan ekiamin min otoghiva, a uaghan deragham. Me ziar kam Belsebul a isa dipenimin ghuavim gati, ezi e kamaghin fo, me uaghan bar ziar kuraba da isiva an adarazi darigham.”‡

Gumaziba Godrama atiatingam

(Luk 12:2-7)

²⁶ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Gumaziba pazi ia damuti, ia men atiatingan marki. Bizir mogomebar aven ikeziba, bar azenim giram. Eghti migirigiar aven ikeziba, gumaziba bar dagh fogham.

²⁷ Ki mitatemin ia mikemezir akaba, ia angazan-garimin dav kim. Egh sighsirir akar ia oraghiziba, ia mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun gumazamizibav kim.

²⁸ Ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Me ian duabav sueghan kogham. Puvati. Ia Godram atiating. A namnam ko duam uaghara aning isiva avimin aning gasighasighamin gavgavim iti.

10:24: Lu 6:40, Jo 13:16, 15:20 **10:25:** Mt 9:34, Mk 3:22, Lu 11:15 ‡ **10:25:** (10:25) Ziam Belselbul, a Satanin ziar mam. Matyu 12:22-28in gan. **10:26:** Mk 4:22, Lu 8:17 **10:28:** Ais 8:12-13, Lu 12:4, Je 4:12, 1 Pi 3:14

²⁹ Ia fo, gumaziba kuarazir dozir pumuning wan toean virara aning givezegham. Ezi ian Afeziam deraghavira kuarazir kabar gari. Ian Afeziam ifueghan koghtima, kuarazir katam nguazim giran kogham.

³⁰ Egha God uaghan ian dapanir ariziba dar pone, egha a bar deraghavira ia gifo.

³¹ Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekeveggha dagh afira.”

*E Iesusin adarazir ikiva aghumsighan kogham
(Luk 12:8-9)*

³² Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Gumazir manam gumazamizibar damazimin ghaze, a nan anav, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam a nan anav.

³³ Eghti gumazitam gumazamizibar damazimin mikim suam, a nan anav puvati, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam nan anav puvati.”

*Ia Iesus bar a gifuegh, faragh anetigh
(Luk 12:51-53 ko 14:26-27)*

³⁴ Ezi Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ia nighnigha ghaze, ki navir vamiran arazim inigha, nguazir kam in ize. Ezi ia kamaghin nighnighan marki. Ki adariba ko midoroziba givasa izezir puvati. Puvati. Ki midorozir sabam inigha ize.

10:30: Lu 21:18, Ap 27:34

12:8, Ro 10:9-10, MAA 3:5

10:34: Lu 12:49-53

10:31: Mt 6:26, 12:12

10:33: Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12

10:32: Lu

³⁵ Kî bizir kam bagha ize, kî gumazim damuti, a uan afeziamin apanimin ikiam. Eghti guivim uan amebamin apanimin ikiam, eghti amizir pamin itim uan ivozir amebamin apanimin ikiam.

³⁶ Gumazimin anababa uari, an apanim ikiva, an ikuvigham.

³⁷ “Gumazir manam uan afeziam ko amebam bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arigha, a guizbangira nan namakam puvati. Egha gumazir manam uan otarim o guivim bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arisi, a nan namakam puvati.

³⁸ Egh gumazir manam uan ter ighuvir an ovengamim a gisaghpugha nan gin zuir puvati, a nan namakam puvati. §

³⁹ Ezi gumazir manam deravira uan ikirimirim anekiriva, gumazir kam gin ikian kogham. Eghti gumazir manam na bagha nighnigha uan ikirimirim akirizir puvati, a guizbangira ikirimirim bativam.”

Gumazir manam Kraisin adarazi deragha me gami, a uan ivezir aghuim iniam

(Mak 9:41)

⁴⁰ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Gumazir manam

10:36: Sng 41:9, 55:13 **10:37:** Lo 33:9, Lu 14:26 **10:38:** Mt 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 17:33, Jo 12:25 § **10:38:** (10:38) Romin gavman, nguibar gumazir igharaziba koma pura ingangarir gumazir arazir kurabagh amiziba, me me isava ter ighuvibar me dui. Me faragh uan ter ighuvim gisaghpugh mangi danganir me misevizimin otogham. Iesus akar isin zuir kamın uan suren gumazibav gia ghaze, tina guizbangira an suren gumazimin otivsiva uaghan ovengamin nighnzim iki. **10:39:** Mt 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33, Jo 12:25 **10:40:** Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20

ia inigha arazir aghuibar ia gami, a na inigha arazir aghuibar na gami. Egha gumazir na inizim, a Godin na amadazi ki izezim a ini.

⁴¹ Eghti gumazitam suam, ki Godin akam inigha izir gumazitam in akurvaghasa, egha Godin akam inigha izir gumazir kam in akua uan dipenim in ghua an akurvagha deragha a gami, God gumazir kam, bizir aghuir an akam inigha izir gumaziba isiba, God da isiva a daningam. Eghti gumazitam suam, ki gumazir aghuitam in akurvaghasa, egha gumazir aghuitam inigha uan dipenim in ghua deraghavira an akurvaki, God gumazir kam uaghan, bizir aghuir gumazir aghuiba isiba, God da isiva a daningam.

⁴² Eghti tav suam, ki Iesusin suren gumazitam in akurvaghsi, egh pura dipar orangtizim a isiva suren gumazir ziaba puvatizir katam a danigam, bar guizbangira ki ia migei, God gumazir kam ivezir aghuim a daningam.”

Iesus bar tinara

11

(Sapta 11:1-16:20)

Jon Gumaziba Ruer Gumazim, uan suren gumaziba amadazi me Iesus bagha ghue

(Luk 7:18-35)

¹ Ezi Iesus akar kaba uan 12 plan suren gumazibagh ganiga, egha danganir kam ategha nguibar igharazibar ghua men sure gamua Godin akam me mikiri.

² Jon kalabusin ikia kamaghin God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazimin ingangariba baregha uan suren gumaziba a bagha me amada.

³ Egha me migia ghaze, ia mangi kamaghin Iesusin azang, “Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?”

⁴ Ezi Iesus men azangsiziba ikaragha ghaze, “Ia mangi, bizir ia garava orazibar gun Jon mikim suam,

⁵ ‘Gumazir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumaziba ua dikavima, ezi gumazir onganarazibagh amiba akar aghuim barasi.’*

⁶ Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itim, an nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti an navir averiam deraghti a bar akuegham!”

⁷ Ezi Jonin suren gumaziba an ategha ghuezima, Iesus an gun gumazamizibav gei, “Ia gumaziba itir puvatizir danganimin ghua tizimin ganasa ghue? Ia ti ghurunir aminim vaimin ganasa ghue? Puvati.

⁸ Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitam in ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba, atrivibar dipenibar iti.

11:2: Mt 14:3 **11:3:** Mal 3:1 * **11:5:** (11:5) Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia fomira ghaze, God uan adarazi Israelian akurvaghaim dughiam, arazir kaba otivam. Aisaia 35:1-7 ko 61:1-4 in gan. **11:6:** Mt 13:57, 26:31 **11:7:** Mt 3:5

⁹ Ezi ia tizimîn ganasa ghue? Ia Godîn akam inigha izir gumazitamîn ganasa ghue? Bar guizbangîra! Ki ia miġei, Godîn akam inigha izir gumazir kam, a Godîn akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira.

¹⁰ Gumazir kam baghavîra Godîn Akinafarim miġia ghaze, ‘Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangîva ni bagh tuavim akiram.’

¹¹ Ki guizbangîra ia miġei, Jon Gumazibar Ruer Gumazim, gumazir nguazimîn itiba, bar me gafira. Ezi gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamîn aven ikia ziaba bar puvatîzim, a bar Jon gafira.

¹² “Jon Gumaziba Ruer Gumazimîn dughiamîn ikegha iza datirîghîn, gumazir kuraba God Bizibagh Ativamin Arazim iniasa puv ingara misosi. Egha me midorozir arazir anabar igharazibagh amua, egha osimtîzir avîriba a ganîdi.†

¹³ Godîn akam inigha izir gumazibar osiziriba ko Moses Osirizir Araziba, da Godîn akam akura iza Jon otozir dughiamîn tu.

¹⁴ Kamaghîn amizi, ia dar akam baraghîsî ifuegh, a baragh, ‘Godîn akam inigha izir gumazim Elaiza izam,’ kar a Jon baghavîra miġei.

¹⁵ Tina kuarimning iti, an oragh.

¹⁶ “Eghtî ki datirîghîn itir gumazamizibar

11:9: Lu 1:76 **11:10:** Mal 3:1, Mk 1:2, Jo 3:28 † **11:12:** (11:12) Grighîn akamîn miġirîgiar kam me deragha anebighizir puvati. Marazi nighnigha ghaze, Iesus ghaze, gumazitaba otivigh Romîn gavman ko misogh me batuegh eghîva God Bizibagh Ativamin Dughiam damightima, a nguazimîn ikiam. **11:14:** Mal 4:5, Mt 17:10-13, Mk 9:11-13

arazibar gun mikimsiva akar isin zuir manam mikimam? Me boribar min biziba amadir danganimin apiaghav ikia uarir dei,

17 'E ia bagha marvibagh ivima,
ia ighian aghua.

Ezi e ongerakar amirizibagh amima,
ia azir puvati.'

18 Datirighin itir gumaziba, borir kabar min ami. Jon izava pamten apir puvatighava wainin dipaba apir puvatizima, me ghaze, 'Duar kuraba a gapasa.'

19 Ezi Gumazibar Otarim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi me ghaze, 'Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a daghaba isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.' Me kamaghin migeima, gumazamiziba men gara fo, Godin fozim a guizbangira bizim."

Navibagh irazir puvatizir gumazamiziba, me bar ikuvigham

(Luk 10:13-15)

20 Iesus nguibar ekiar mabar mirakelin aviribagh amizi me uan navibagh irazir puvati. Ezi Iesus dughiar kamin nguibar kabar gumazamizibar atara ghaze,

21 "Ia Korasinin nguibamin itir gumazamiziba, Iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarazi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua,

mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava aguruava, egha uan arazir kamın uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki.

²² Ezi ki ia miği, Godin Kotin Dughiamin, osımtızir ia iniamim, an osımtızir Tair ko Saidon iniamim gafiragham.

²³ Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darazi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Helin avim magiram. Ezi gumazitam ti Sodomın nguibamin ghua mirakelin ki ian tongin amizibagh amizi, kamaghın Sodom ti ikiavira ikiai.

²⁴ Ezi ki ia miği, Godin Kotin Dughiamin, osımtızir ia iniamim, an osımtızir Sodom inimiz gafiragham.”

Ia na bagh izıva aghuvsazim iniam

(Luk 10:21-22)

²⁵ Egha dughiar kamın Iesus kamaghın miği, “Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnızir aghuiba itir gumaziba bizir kaba men modo, egha boribar mın itir gumazibar aka. Kamaghın ki ni mınabi.

²⁶ Guizbangıra Afeziam, ni uan ifongiamın kamaghın ami.”

²⁷ Egha Iesus ua kamagh miği, “Nan Afeziam biziba bar ada isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gıfızir puvati. Afeziam uabıra a gıfo. Egha tav Afeziam gıfızir puvati. Otarim uabıra,

11:23: Stt 19:24-28, Ais 14:13-15 **11:24:** Mt 10:15, Lu 10:12

11:25: 1 Ko 1:26-29 **11:27:** Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2, Fl 2:9

koma gumazir Otarim ifuegha Afeziam isava men akaziba, merara Afeziam gifo.

²⁸ Ia, gumazir ingangarir ekiabagh amua osimtızir avırıba aterıba, ia bar moghıra na bagh izi. Eghti ki aghuvsazim ia danıngam.

²⁹ Ia na da fofozim inıva nan mıgırıgıabar apengan iki, egha mati temer ruarir me bulmakauningın tuemning gatızıma anıng uaning inıgha ingangarım gamı moghın, ia nan apengan iki. Ia na gıfo, ki uan navir averıamın aven uabi dikabırıgha, egha ki gumazıbar asughasusi. Egh ki ia damuti ia aghuvsazim inıam.

³⁰ Ter ruarir ki ian tuebagh arızim, ia a gumuam, ezi bizir ki aterim an osemezir puvati.”

12

Farisıba Sabatın dughıam bagha İesus adoghadosı

(Mak 2:23-28 ko Luk 6:1-5)

¹ Egha İesus Sabatın dughıar mamın uan suren gumazıba ko, raızın mın garır dagher mam wit, an azenir ekıamın torımın zui. An suren gumazıba mıtırıam men azıma, me wıtın ovızır maba kuara da api.

² Ezi Farisıba men ganıgha kamaghın İesus mıgei, “Nı gan, arazır nın suren gumazıba amım,

11:28: Jer 31:25 **11:29:** Jer 6:16, Sek 9:9, Jo 13:15, Fl 2:5, 1 Jo 2:6
11:30: 1 Jo 5:3 **12:1:** Lo 23:25, Mk 2:23-28, Lu 6:1-5 **12:2:** Kis 20:10, Mt 12:10, Lu 13:14, Jo 5:10, 7:23

en Judabar Araziba ghaze, me Sabatin dughiamin dar amuan kogham.”*

³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganizir puvati? Devit dughiar kamın uan adarazi ko mitiriam men azi,

⁴ ezi Devit Godin Averpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bret inigha uan adarazi ko me aneme. E fo, me bretin kam raman kogham. Puvati, Moses Osirizir Araziba ghaze, ofa gamir gumazibara bretin kam ramam.

⁵ Egha ia ti Moses Osirizir Arazibar ganizir puvati, a ghaze, ofa gamir gumaziba me Godin Dipenimin aven Sabatin me ingaram. Me ingara, egha Godin damazim arazir kuraba puvati.

⁶ Ezi ki ia migei, bizir Godin Dipenim gafirazim a kagh iti.

⁷ Egha Godin Akınafarimin aven itir migirigiar mam ghaze, ‘Ki apangkuvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.’ Ia migirigiar kam gifogha, egha ia pura osimtiziba gumazir aghuibagh arighan koghai.

⁸ Ezi Gumazibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam.”

Iesus gumazir dafarir ekonezim Sabatin

* **12:2:** (12:2) Moses Osirizir Araziba, Sabatin ingangaribar amuasa Judabar anogorosi. Me Sabatin damuan koghamin ingangarir mam, a dagher andiziba iniamin ingangarim. Ni, Kisim Bek 34:21in gan. Farisiba ghaze, Iesusin suren gumaziba arazir kamın gin zuir puvati. **12:4:** Wkp 24:9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:6:** Mt 12:41-42, Lu 11:31-32 **12:7:** Hos 6:6, Mt 9:13

dughiamin a gamizima a dera
(Mak 3:1-6 ko Luk 6:6-11)

⁹ Egha Iesus danganir kam ategha nguibar ekiar mamın ghua God ko miğeir dipenimın aven ghu.

¹⁰ Ezi gumazir mam dipenir kamın aven iti, an dafarir mam bar ekone. Ezi gumazir maba Iesus akatam a gasasa, egha kamaghın an azai, “Moses Osirizir Araziba manmaghın miğei? E Sabatın dughiamın gumazibar arimariabar akıram, o pu-vatıgham?”

¹¹ Ezi Iesus kamaghın me miğei, “Ian tongın itir gumazitam, a sipsipın mam ikıtıma, egh Sabatın dughiamın sipsipın kam mozitamın magırıghtıma, eghtı a ti mangı uam anesıgham, o?”

¹² E fo, gumazımın ikırımırım sipsipın ikırımırım bar a gafıra! Kamaghın amızıma, e fo Moses Osirizir Araziba en amamangatızı, e Sabatın dughiamın gumazibar akurvagham.”

¹³ Egha a gumazir kam miğei, “Ni uan dafarım onegh.” Ezi gumazım uan dafarım onezıma an dafarım dafarır vuemın mın, ua dera.

¹⁴ Ezi Farisiba dikavıgha God ko miğeir dipenım ategha uari akuvagha Iesus misoghasa tuavıba burı.†

Iesus a guızbangıra Godın ingangarır gumazım

12:10: Lu 14:3 **12:11:** Kis 23:4-5, Lo 22:4, Lu 14:5 **12:14:** Mt 26:4, 27:1, Mk 3:6, Lu 6:11, Jo 7:1, 7:19, 11:53 † **12:14:** (12:14) Farisıba ghaze, arımariaba agevır arazım uaghan ingangarır mam, egha Sabatın arazır kaba uaghan dar anogoroke. Ezi Farisıba garı, Iesus Sabatın arımariaba agevı, kamaghın me a baseme, egha a misueghasa tuavıba burı. Luk 13:14 ko Jon 5:16-18ın gan.

15 Farisiba Iesus misoghasa tuaviba burima, a men arazir kam gifoghava nguibar ekar kam ategha ghu. Ezi gumazamizir aviriba an gin zuima, a men arimariaba bar dar kirima, me ua dera.

16 Ezi a men anogorogha ghaze, me an gun igharazibav kiman markiam.

17 A Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiam damuti, an otivasa, egha a kamaghin ami. Aisaia kamaghin mikeme,

18 “Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe,
egha ki bar a gifuegha, a bagha bar akonge.
Ki uan Duam a datighti, a Kantrin Igharazibar
Gumaziba me mikim suam,
dughiar ki men araziba tuisighamim otivam.

19 Gumazir kam atar dagarvaghan kogham.
Me tuavibar an tiarim baraghan kogham.

20 Egh ighurunir gavgaviba puvatigha dipirasava
anim, a bar dipirighan kogham,
egha lamın pamtem isir puvatizim, an ane-
mungeghan kogham.

Egh kamaghira, a gavgaviba puvatizir gumaza-
mizibar asughasugh deravira me damuam.
A kamaghira damu mangi, arazir aghuiba dar
amutima
da bar azenim giramin dughiam otogham.

21 Eghti Kantrin Igharazibar Gumaziba nighnizir
gavgavim an ikiva
uarir akurvaghsva a mizuam ikiam.”

*Me ghaze, Iesus Belsebulin gavgavimın ingari
(Mak 3:20-30 ko Luk 11:14-23 ko 12:10)*

²² Dughiar kamın me duar kuram apazazir gumazir mam inigha Iesus bagha ize. Gumazir kam migeir puvatıgha uaghan garir puvatı. Ezi Iesus gumazir kam a gamizıma a deragha ua mıgıa egha uaghan gari.

²³ Ezi gumazamiziba dıgavir kuram gamıgha mıgıa ghaze, “Gumazir kam ti Devitın otarım, a?”[‡]

²⁴ Ezi Farisiba mıgırıgıar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, duar kurabar gumazir dapanım Belsebul, gavgavım a ganıngizi, ezi a gavgavir kamın duar kuraba batosi.”[§]

²⁵ Ezi Iesus men nıghnızibagh fogha egha kamagh me migei, “Kantrin tamın gumazıba uari tuiragh uarira uariv soghıva, eghti men dabirabım ikuvıgham. Eghti dıpenir vamıra itir darazi o nguıbar vamıra itir darazi uari tuiragh uarira uariv soghıva, eghti men dabirabım ikuvıgham.

²⁶ Eghti kamaghıra e fo, Satan uabi uabi batoghıva, an adarazi uari tuiraghıva, egh a managh gavgavım inıgh bizıbagh atıvam.

²⁷ Ia ghaze, kı Belsebul da gavgavım isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghın, tina ian adarazir akurvazıma, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir arazıba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei.

12:22: Mt 9:32-33 [‡] **12:23:** (12:23) Akar Matyu 9:27in itimın gan. **12:24:** Mt 9:34, 10:25, Mk 3:22, Lu 11:15 [§] **12:24:** (12:24) Belsebul uaghan Satanın ziar mam. **12:25:** Mt 9:4, Jo 2:25, MAA 2:23

²⁸ Eghti ki Godin Duamin gavgavim inighiva duar kuraba batoghti, eghti bizir kam ian akaghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa.

²⁹ “Eghti gumazir manam mangi pura gumazir gavgavitamin dipenimin aven mangiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghvira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh gumazir kamın dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.

³⁰ “Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.

³¹ “Kamaghin amizi, ki ia migei, gumazamiziba amir arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God bar da gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasighti, God an arazir kurar kam gin amadaghan kogham.

³² Eghti gumazitam akar kuratam Gumazibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duam akar kuratam a mikemeghtima, God dughiar kam ko gin izamin dughiamin, an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. An arazir kurar kam an ikivira ikiam.”

*Temer kuraba ovizir kuraba bati
(Luk 6:43-45)*

12:28: Dan 2:44, 7:14, Lu 1:33, 17:20-21, Ap 10:38, 1 Jo 3:8 **12:29:**
Ais 49:24, Lu 11:21-23, 1 Jo 4:4 **12:30:** Mk 9:40, Lu 9:50, 11:23

12:31: Mk 3:28-29, Lu 12:10, Ap 7:51, 1 Ti 1:13, Hi 6:4-6, 10:26, 1 Jo 5:16 **12:32:** Mt 11:19, Lu 12:10, Jo 7:12, 7:52, 1 Ti 1:13

³³ Ezi Iesus miġia ghua ghaze, “Ni temer aghuim ikitima, an ovizir aghuiba uaghan ikiam. Egh ni temer kuram ikitima, an ovizir kuraba uaghan ikiam.

³⁴ Ia gumazir kuraba, ia kuruzir kurabar min iti! Egh manmagh miġirigiar aghuitam mikemegham? Puvati. Ian navir averiabagh izivazir nighniziba dar amara ian akatoribar otifi.

³⁵ Gumazir aghuim, an navir averiamin aven nighnizir aghuiba a gizifa, egha amara arazir aghuibagh ami. Gumazir kuram, an navir averiamin aven nighnizir kuraba a gizifa, egha amara arazir kurabagh ami.

³⁶ Ezi ki ia miġei, Godin Kotin Dughiamin, a pura men miġirigiar nighniziba puvatziba bagh vaghvagh men azangsighiva, me tuisigham.

³⁷ God ġin nin miġirigiabagh nighnighiva, ni tuisigham, eghti nin miġirigiabara ni damutima, God gumazir aghuim o gumazir kuram ni darigham.”

*Me mirakelin tam damuasa Iesusin azai
(Mak 8:11-12 ko Luk 11:29-32)*

³⁸ Ezima Judabar arazibagh fozir gumazir maba ko Farisin maba kamaghin Iesus miġei, “Tisa, ni mirakelin arazitam damuti, an otoghti e fogh suam, ni guizbangira Godin ingangarim gami.”

³⁹ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Gumazamizir dughiar kam in itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir

12:33: Mt 7:16-20, Lu 6:44 **12:34:** Mt 3:7, 15:18, 23:22, Lu 3:7, 6:45 **12:38:** Mt 16:1, Mk 8:11, Lu 11:16, Jo 6:30, 1 Ko 1:22 **12:39:** Mt 16:4, Mk 8:12, Lu 11:29-32

puvati. Me zurara mirakelin tamın ganasa. Me tamın ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagham. Godın akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam.

⁴⁰ E fo, Jona arueba ko dimagarir pumuning ko mıkezimın osirir ekiar mamın navir averiamın ike. Ezi kamaghıra Gumazibar Otarim arueba ko dimagarir pumuning ko mıkezimın nguazimın aven ikiam.**

⁴¹ Eghtı God Kotın Dughiamın, Niniven gumazamiziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Nineven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datirighın ian tongın itir mam, a bar Jona gafira!

⁴² Fomıra Seban Atrivir Amizim nguazir kamın saghon ikegha Solomonın fofozir aghuimın akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongın iti. Kamaghın, God gumazamizibar Kotim Damuamin Dughiamın, Seban Atrivir Amizim tugh datirighın itir gumazamizibar arazir kurabar gun mikimam.”

Duar kuram uamategha ize

(Luk 11:24-26)

⁴³ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatızir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha,

** **12:40:** (12:40) Ni Jona 1:17ın gan. Godın akam inigha izir gumazim Jona, uaghan Jonan gun migia ghaze, a ghua nguibar ekiam Niniven ghua akam akurima gumazamiziba a baregha uan navibagh ira. **12:41:** Jna 3:5 **12:42:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12, Mt 12:6 **12:43:** Jop 1:7, Lu 11:24, 1 Pi 5:8

⁴⁴ egha uabi miġia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenim in mangam.’ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia egha pura iti.

⁴⁵ Egh duar kurar kam mangi, 7 plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kam in ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar paz ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham. Arazir kamaghira amizim, gumamazir kurar datirighin itiba uaghan me bativam, eghti me bar pazi ikiam. Eghti men dabirabim, faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

*Terara Iesus in amebam ko doziba
(Mak 3:31-35 ko Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Iesus me miġiavira itima, an amebam ko doziba iza dipenim in azenim in ikia a ko mikimasa.

⁴⁷ Ezi gumazir mam a miġia ghaze, “Ni gan, nin amebam ko doziba azenim in tuivighav ikia ni ko mikimasa.”*

⁴⁸ Ezi Iesus gumazir kam ikaragha ghaze, “Tina nan amebam? Te nan doziba?”

⁴⁹ Egha uan suren gumazibar akagha ghaze, “Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara.

12:45: Hi 6:4, 2 Pi 2:20-22 **12:46:** Mt 13:55, Mk 3:31, Jo 2:12, Ap 1:14 * **12:47:** (12:47) Fofozir gumazir maba mikovezir pumuningin (*) tongin itir miġirigiar kabar ghaze, Matyu uabi da osirizir puvati. Gumazir iġharazim gin da osiri, eghti da Mak 3:32 koma Luk 8:20 mirara mangasa.

50 Gumazamizir nan Afeziar uan Nguibamın itim ifongezir arazibar gın zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

13

*Jesus witin oviziba akurir akar isin zuim migei
(Mak 9:14 ko Luk 8:4-8)*

¹ Aruer kamra Jesus dipenim ategha azenan ghu. Egha ghua dipar dadarimın aperaghav iti.

² Ezi gumazamizir aviriba a bagha ize, egha men avirim bar ekefe. Kamaghın a kurir mamın biraghava apera. Ezima gumazamiziba dipar dadarimın tuivighav iti.

³ Ezi Jesus akar isin zuir aviribar me migei. Egha kamaghın migei, “Ia oragh. Gumazir mam witin oviziba inigha ghua uan azenimın da akurava arui.*

⁴ A da akurima witin ovizir maba tuavimın irezima, kuaraziba iza da ame.

⁵ Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamıra afuangi.

⁶ Ezi dar biba bar nguazimın aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, ezi da isia misingi.

⁷ Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongın afuangizi, benir dikoniba aghuava beniba da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati.

12:50: Jo 15:14, Ro 8:29, Ga 5:6, 6:15, Kl 3:11, Hi 2:11 **13:2:**

Lu 5:1-3 * **13:3:** (13:3) Kar Jesusin migirigiar ruarir Namba 3, a Matyun osiziribar aven iti. Akar kaba, da 12:3-52in iti. Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiamın, migirigiar aviriba dar iti.

⁸ Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha dagheba misefi. Maba 100 plan oviziba misevima, maba 60 plan oviziba misevima, maba 30 plan oviziba misefi.

⁹ Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus nighnizir tizim ikia, akar isin zuibara migei

(Mak 4:10-12 ko Luk 8:9-10)

¹⁰ Ezi Iesusin suren gumaziba gin iza kamaghin an azai, “Ni tizim bagha akar isin zuibar gumazamizibav gei?”

¹¹ Ezi a me ikaragha ghaze, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomeba dagh fo. Ezi a fofozir kam me ganingizir puvati.

¹² Godin akabagh fozir gumazim, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim, an fofozir muziarim God a dama ingham.

¹³ Men damaziba gara, egha me bizitamın gari puvati. Egha me oragha, me bizitamın mingarim bar anebighizir puvati. Ki bizir kamın tugha akar isin zuibar me migei.

¹⁴⁻¹⁵ Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiaba gumazamizir kaba bagha guizbangira otifi. A kamaghin mikeme.

‘Gumazamizir kaba uan navir averiabar kua,
ezi men kuariba oraghan aghua,
ezi men damaziba kome.

Me kamaghin amima, God ghaze, marki,
 men damaziba bizitamın ganighai,
 men kuariba oreghai.

Ezi men naviba kuighrizima me migirigiabagh
 foghava
 egha navibagh iragha na bagha izima,
 ki ua me inigha me gamizima me der-
 aghai.

Me kamaghin damuan aghua,
 kamaghin me zurara oraghiva,
 egh deragh bizitamın mingarim gifoghan
 kogham.

Me zurara ganiva, egh deragh bizitamın
 ganighan kogham.'

¹⁶ Ezi ia, ian damaziba bizibar gari, ezi ian kuariba
 akam barasi. Kamaghin ia bar akongegh!

¹⁷ Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akam
 inigha izir gumazir aviriba ko gumazir aghuir
 aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin
 ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir pu-
 vati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me
 da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam
 baraghizir puvati."

*Witin akar isin zuimin mingarim
 (Mak 4:13-20 ko Luk 8:11-15)*

¹⁸ Ezi Iesus migia ghua ghaze, "Ia datirighin
 oragh, gumazim witin oviziba akunizir akar isin
 zuimin mingarimra kara.

¹⁹ Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin
 akam baragha anebizir puvatiziba, me witin

ovizir tuavim girezibar min ami. Me Godin akam barazima, Satan zuamira izava me oraghizir akaba me dama, da ini.

²⁰ Ezi witin ovizir dagiabagh isin itir nguazim gireziba, da gumaziba Godin akam baragha zuamira nighnizir gavgavim an ikia bar akonge.

²¹ Ezi men biba puvati, egha dughiar bar otevimra iti. Eghti gumazitaba izi Godin akam bagh pazi me damuva osimtiziba me darightima, me zuamira God ategham.

²² Ezi witin ovizir benir dikonibar tongin ireziba, kar gumaziba Godin akam baraghava, egha uaghan nguazir kamın osimtizibagh nighnigha, egha uaghan dagiar aviriba iniasa nighnisi. Ezi bizir kaba Godin akaba ikiagharihizima da misevir puvati.

²³ Ezi witin ovizir nguazir aghuim gireziba, kar gumazir Godin akam baragha deragha anebigha a gifoziba. Gumazir kabanagh dagheba misefi, maba 100 pla, maba 60 pla, maba 30 plan oviziba misefi.”

Ogher kuraba azenimin otivizir akar isin zuim

²⁴ Egha Iesus uam akar isin zuir mamın kamagh me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati gumazir mam witin ovizir aghuiba uan azenimin da akuni.

²⁵ Ezi gumamaziba akuima gumazir witin oviziba akunizimin apanim iza ogher kuramin oviziba isa witbar tongin da akunigha ghu.

²⁶ Ezi witba gin aguigha misivasava amima, me gari ogher kurar kam uaghan iti.

²⁷ Ezi azenir kamın ghuavimın ingangarir gumaziba ghua a miğia ghaze, ‘Gumazir ekiam, e ghaze ni witiñ ovizir aghuiba uan azenim mikini. Manmagh amizima, ogher kurar kam uaghan otifi?’

²⁸ “Ezi a me miğia ghaze, ‘Nan apanir mam arazir kam gami.’ Ezi an ingangarir gumaziba an azai, ‘Ni ifueghtima, e mangi ogher kam suagham?’

²⁹ Ezi a ghaze, ‘Marki. Ia ogher kuraba asighsuva, uaghan witba asiam. Kamaghın da asian marki.

³⁰ Ia da ateghtima da mar witba ko aghung, mangi dagheba iniamin dughiamın otogh. Eghti ki ingangarir kam damuamin gumaziba kamagh me mikimam, “Ia ogher kurar kam faragh anesiva a dapongsiva an ikizibar amu. Eghiva ia witba iniva da akuvagh da isiva nan dagher dipenim darigham.” ’ ’ ”

*Mastetin ovizimin akar isin zuim
(Mak 4:30-32 ko Luk 13:18-19)*

³¹ Egha Iesus akar isin zuir igharazir mamın me miğia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati zuravarir me mastet arizimin ovizimin min ami. Gumazir mam mastetin ovizim inigha ghua uan azenimın anekuni.

³² Mastetin ovizim dagher igharazibar ovizibar min ekevezir puvati. A bar sufi. Egha an aghuir dughiamın an azenimın itir zuravarir mabagh afiragham. A tememin min aghungigham, eghtima kuaraziba iziva an aguabar mikonibar ingaram.”

*Yisın akar isın zuim
(Luk 13:20-21)*

³³ Egha Iesus akar isın zuir igharazir mam kamaghın me miğei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a yisın mın ami. Amizir mam yisın muziarir mam inigha, flauan dramın ekiamın itim inigha, aning verevere. Ezi flauan kam gın bar bui.”

*Iesus Godın akam akar isın zuibara anekuri
(Mak 4:33-34)*

³⁴ Iesus gumamazibav geir miğiriğiaba, an akar isın zuibara da akuri. Egha a miğiriğiatam abigha me mikemezir puvati, an akar isın zuibara me miğei.

³⁵ Fomira Godın akam inigha izir gumazim kamagh miğia ghaze, “Ki akar isın zuibara ia mikimam. Bizir maba, nguazir kam otozir dughiamın da modogha iza datirighın tu, ezi ki bizir kabar eghaghanim damuasa.” Iesus akar kam damuti an otivasa, kamaghın an akar isın zuir kabagh ami.

Ogher kurabar akar isın zuimın mingarim

³⁶ Egha Iesus gumamazibava ategha ghua dipenimın aven ghu. Ezi an suren gumaziba an gın iza ghaze, “Ni ogher kurabar akar isın zuimın mingarimın gun e mikimam, o?”

³⁷ Ezi Iesus me ikaragha kamaghın miğia ghaze, “Gumazir witin ovizir aghuiba akunizim, a Gumazibar Otarim.

³⁸ Azenim, kar nguazir kam. Witin ovizir aghuiba, kar gumazamizir God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiamiba. Ogher kuraba, kar Satanin gumazamiziba.

³⁹ Apanir ogher kuram akunizim, a Satan. Dagheba iniamin dughiam, kar nguazir kam givamin dughiam. Ezi enselba, me dagheba iniamin ingangarir gumaziba.

⁴⁰ Egha mati gumaziba ogher kuraba akuva dagh aboi, kamaghira enselba nguazir kam givamin dughiamin, me kamaghin damuam.

⁴¹ Gumazibar Otirim uan enselba amadaghti, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven itir gumazamiziba, men tongin itir gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir nighnizir gavgavibagh asighasiziba, enselba bar me batuegham.

⁴² Egh me me isiva, avir ekiam me kunigham. Eghti me avir kamın ikiva arangiva atariba kuskugham.

⁴³ Eghti dughiar kamın gumazamizir aghuiba uan Afeziam Bizibagh Ativamin Nguibamin aven iki, me aruemin min sigham. Tina kuarimning iti, an oragh.”

Bizir ivezir bar pin kozimin akar isin zuim

⁴⁴ Egha Iesus migia ghua ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me bizir ivezir bar pin kozim isava azenimin nguazimin aven a modo. Ezi gumazir mam a bato, egha uam anevara. Egha bar akuegha, ghua uan biziba bar da amaga,

13:38: 1 Ko 3:9 **13:40:** Mt 7:16, Jo 15:6 **13:41:** Mt 24:31, 25:31-46, Mk 13:27 **13:42:** Mt 8:12 **13:43:** Dan 12:3, 1 Ko 15:42, 15:53, 15:58 **13:44:** Ais 55:1, Mt 19:29, Lu 14:33, Fl 3:7-8, MAA 3:18

dagɪaba inigha ghua, azenir kam itir nguazim givese.”

Manmaniar izevir bar pɪn kozimɪn akar isɪn zuim

⁴⁵ Ezi Iesus miɟia ghua ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, dagɪar ingangarim gamir gumazir mam. Gumazir kam manmaniar bar aghuiba bagha ruiagha arui.

⁴⁶ Egha ghua manmaniar bar aghuir izevir bar pɪn kozir mam bato. Egha ghua uan biziba bar dagɪaba bagha da amada. Egha ghua manmaniar bar aghuir kam givese.”

Ivemɪn akar isɪn zuim

⁴⁷ Egha Iesus miɟia ghua ghaze, “Akar isɪn zuir mam kamakɪn. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me ivem akunizi a dipar averiamɪn ghuaghira, osirir guar aviriba, dar akome.

⁴⁸ Ezi ivem izivazima, me a gekuigha dipar dadarim gati. Egha me apiagha osirir aghuiba misiva da isava itaribav kiri. Egha osirir kuraba me da makuri.

⁴⁹ Nguazir kam givamin dughiam kamaghira. Enselba iziva gumazir kuraba, gumazir aghuibar tongɪn me amisivam.

⁵⁰ Egh me me isiva, avir ekiamɪn me akunam. Eghti me avir ekiar kamɪn iki, arangiva atariba kuskugham.”

⁵¹ Egha Iesus uan suren gumazibar azai, “Ia ti akar kamɪn miɟangarim gifo?” Ezi me ghaze, “Are.”

⁵² Ezi a kamaghin me migei, “Kamaghin amizi, gumazir manam Judan arazibagh fozir gumazimin ikia, egha gin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akabar mingariba a dagh fo, egha a mati dipenir mamın ghuavimın mın ami. A uan dipenimın aven ghua bizir igiaba ko ghuriba bar da isava azenim garisi.”

*Nasaretin itir darazi Iesusin aghuagha, akiribagh ragha a gasara
(Mak 6:1-6 ko Luk 4:16-30)*

⁵³ Iesus akar kaba akunigha givagha danganir kam ategha

⁵⁴ uan nguibamın ghu. A ghua men God ko migeir dipenimın aven ghugha, Godin akamın gumazamizibar sure gami. Ezi me an akam baragha digavir kuram gami. Egha ghaze, “Gumazir kam managh fofozir kam ini? Egha a mirakelba manmaghin dagh ami?”

⁵⁵ E a gifo, a dipenibar ingarir gumazimin otarim, ezi Maria an amebam. Ezi Jems ko Josep ko Saimon ko Judas, me an doziba.

⁵⁶ An buaramiziba bar kagh e ko iti. Kamaghin a manmagh bizir kabanagh damuti, da otivam.”

⁵⁷ Me kamagh migia navir averiaba Iesusin ikufi. Ezi Iesus me migia ghaze, “Godin akam inigha izir gumazim, nguibar igharazibar ziam otifi. Egha a uan nguibam ko uan dipenimın aven, a ziaba puvati.”

13:53: Mt 7:28

13:54: Mt 2:23, Mk 6:1, Lu 4:16, 4:22, Jo 7:15

13:55: Jo 6:42

13:57: Mt 11:6, Mk 6:3-4, Lu 4:24, Jo 4:44

58 Me niġhnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi, a nguibar kamın mirakelin aviribagh amizir puvati.

14

Herot ghaze, Iesus ti Jon, Gumaziba Ruer Gumazim

(Mak 6:14-29 ko Luk 3:19-20 ko 9:7-9)

1-2 Dughiar kamın Galilin Distrighin Atrivim Herot, a Iesus amizir araziba baregha, kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Gumazir kam ti, Gumaziba Ruer Gumazim Jon, an aremegha ua dikafi. Bizir kam bagha a mirakelbar amuamin gavgavim iti.”*

3-4 Herot fo, a faragha uan dozimin Filipin amuim Herodias inigha an iti. Ezi Jon bizir kam bagha Herot miġavira ikia ghaze, “Ni arazir kura gamua uan dozimin amuim inigha an iti.” Ezi Herot bizir kam bagha Jonin suiragha a ikegha a isava kalabus gati.

5 Egha a Jon misueghti an aremeghasava niġhnisi. Egha a gumazamizibar atiatingi. A fo, me ghaze, Jon Godin akam inigha izir gumazim.

6 Ezi aruer mamın gumazir maba iza Herotin gara, an amebam a batezir dughiam ginighnigha, a koma apa iti. Ezi Herodiasin guivim men guamin ighiam gami. Ezi Herot bar an ighiam bagha bar akonge.

13:58: Mk 6:5-6 * **14:1-2:** (14:1) Herotin kamın ziar mam Antipas. A Galilin Distrighin gari. An afeziam atrivimin itima, Maria Iesus bate. Ni Matyu 2in gan. **14:3-4:** Wkp 18:16, 20:21, Mt 11:2, Lu 3:19-20 **14:5:** Mt 21:26, Lu 20:6

⁷ Egha Herot overiam dafarim an akua kamaghin a migei, “Bar guizbangira, ni bizitizim gifonge, ki a isiva ni daningam.”

⁸ Ezi Herodias nighniziba uan guivim ganingi, ezi guivim ghua kamaghin Herot migei, “Ni Jon, Gumaziba Ruer Gumazimin dapanim isiva itaritam dafagh a inigh izi na daningigh.”†

⁹ Atrivim akar kam baregha bar oseme. Egha a fo, a uabi akar gavgavim gumazir a ko itibar damazimin a gamigha, bizir kamın aghumsizim inian aghua. Egha a midorozir gumaziba akar gavgavim me ganingizima me guivim mikemezir moghin ami.

¹⁰ A gumazir mam amadazima, a ghua kalabusin midorozir gumazibav geima, me Jonin firim atu.

¹¹ Egha Jonin dapanim itarir mam dafagha, guivim bagha a inigha iza a isava a ganingi. Ezi an a inigha ghua uan amebam ganingi.

¹² Ezi Jonin suren gumaziba iza an namnam inigha ghua anerefa. Me anerefagha egha ghua Iesus mikeme.

*Iesus dagheba isa 5,000 gumazibagh aningi
(Mak 6:31-44 ko Luk 9:10-17 ko Jon 6:1-13)*

¹³ Ezi Iesus orazi, me Jonin firim atuzima an ovenge, ezima a nguibar kam ategha kurim inigha gumaziba itir puvatizir danganir mamın ghu. A uan suren gumaziba ko ghu. Ezi gumazamizir

† **14:8:** (14:8) Herodias uan guivim ko, aning deraghvira foghasa, Jon guizbangira areme, kamaghin amizi aning ghaze, ni an dapanim isiva itarim datigh a inigh izi ga daningigh. **14:10:** Mt 17:12, Mk 6:27, Lu 9:9

avirim orazima, a kagh ghu. Ezi me nguibar ekiam ategha, a buria uan suebar zui.

¹⁴ Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogha garima, avirir bar dafam iti. Ezi a men apanguva men areir gumazibar arimariaba agefi.

¹⁵ Aruem gevima, Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, “Kar gumaziba itir puvatizir danganim, ezi aminim pirasava ami. Kamaghin ni gumazamiziba amadaghti, me mangi nguibabar uari bagh daghebagh ivez.”

¹⁶ Ezi Iesus uan suren gumaziba kamagh me migei, “Me tizim bagh mangam? Ia uari daghetaba me daningh.”

¹⁷ Ezi me ghaze, “E dagher aviriba itir puvati. Kar 5 plan bretba ko osirir pumuningra.”‡

¹⁸ Ezi a ghaze, “Ia bretin maba ko osirimning inigh izi.”

¹⁹ Ezi Iesus gumazamizibav geima, me grazim gapia. Ezi a 5 plan bretba ko osirir pumuning inigha egha kogha overiamin gara Afeziam minabi. Egha bretba bigha uan suren gumazibagh aningi. Ezi an suren gumaziba da isava gumazamizibagh anidi.

²⁰ Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izifa. Egha dagher naba itima, me da akuvagha 12 plan akirabagh aghui.

²¹ Gumazir amezibar dibobonim 5,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati.

14:14: Mt 9:36, Mk 6:34 ‡ **14:17:** (14:17) Judaba ingarir bretba ekevezir puvati. Da en skonbar min gari. Ezi bretin 5 pla, gumazir pumuningra damam. **14:19:** Mt 15:35-39, Mk 8:6-10 **14:20:** 2 Kin 4:44, Mk 6:42-43, Lu 9:17, Jo 6:11-13

*Iesus dipam gisin tugha zui
(Mak 6:45-52 ko Jon 6:16-21)*

²² Ezi Iesus uan suren gumaziba amaga me migia ghaze, me faragh bot inigh dipamin vongin mangi. A uabi iki gumazamiziba amadagham.

²³ A gumazamiziba amadagha, egha uabira ikia God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo. Ezi aminim pirizima, Iesus uabira iti.

²⁴ Ezi bot dadarimin saghon ghuzima, aminim botin guamin dikavigha me givaima ongarim men botin misosi.

²⁵ Ezi aminim tiasasava amima, Iesus dipam gisin tugha uan suren gumaziba bagha zui.

²⁶ Me garima, Iesus dipam gisin izima, me bar puv atiatiava agoi. Egha me ghaze, kar aser mam. Egha atiatiava arai.

²⁷ Ezi Iesus zuamira me migia ghaze, “Ia gav-gafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!”

²⁸ Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin migei, “Ekiam, guizbangira nirara, ni na mikemeghti, ki dipam gisin ni bagh mangam.”

²⁹ Ezi Iesus ghaze, “Ni izi.” Ezi Pita bot ategha dipam gisin Iesus bagha zui.

³⁰ A ghua aminir gavgavimin gari, a bar ekevezima an atiati dipamin aven ghuaghiri. Egha dei, “Ekiam, ni nan akuragh!”

³¹ Ezi Iesus zuamira uan agharim amadagha Pitan suira. Egha kamaghin Pitan migei, “Nin nighnizir gavgavim sufi. Ni tizim bagha okam nighnisi?”

³² Egha aning me gatın botın ghuavanabo, ezi aminim pura gifa.

³³ Ezıma botın itir gumazıba İesusın zıam fa ghaze, “Bar guızbangıra, nı Godın Otarım!”

*İesus Genesaretian arımarıar gumazır avırıbar arımarıaba ağıfa
(Mak 6:53-56)*

³⁴ Ezi İesus uan suren gumazıba ko dipamın vongın ghugha, ghua Genesaretın nguıbamın otıfı.

³⁵ Ezi kagh itir darazı İesusın gara a gıfo. Egha akam amadazı, a nguıbar roghıra itıbar ghuzı, me arımarıaba itir darazı bar me inıgha İesus bagha ize.

³⁶ Egha me a gakaghora ghaze, a men asughtıma, arımarıaba itıba an korotıar avızıbar suıgham. Ezi gumazamızır an korotıam suızıba, men arımarıaba gıfa.

15

*Godın arazıba Judan ovavıbar arazıbagh afıra
(Mak 7:1-13)*

¹ Dughıar kamın Farısın maba ko Judan arazıbagh fozır gumazır maba Jerusalem ategha İesus bagha ize. Egha me kamagh an azai,

² “Manmaghin amizi, nin suren gumaziba en ovaviba aningzir arazibar gin zuir puvati? Egha me damasa uan dafariba ruer puvati.”*

³ Ezi Iesus men akam ikaragha kamagh me migei, “Manmagh amigha ia Godin arazibar gin zuir puvati, egha uan arazibar gin zui?”

⁴ E fo, God ghaze, ‘Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baregh men apengan iki’, egha ghaze, ‘Gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.’

⁵ Ezi ia kamaghin migei, ‘Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghsi dagiaba atigha, egha ua gin aningin akuraghan aghuagha, kamaghin aning migei, “Ki guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam.”’ A kamaghin mikimiva, amebam ko afeziam ginighnigh deragh aningin akurvaghan kogham.

⁶ Ia kamaghin amuava, ian arazir kabar, ia Godin araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha darisi. Egha Godin akam gamima, a mati pura bizim.”

⁷ Ia uarira uarigh gifarir gumazibara! Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia guizbangira ian arazibar gun kamaghin migei,

⁸ “Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egha men naviba ko nighniziba bar

15:2: Mk 7:5, Lu 11:38 * **15:2:** (15:2) Suren gumazibar dafariba bar mizezir puvatizi me api. Puvati. Judaba Godin damazimin mizan atiatingi, egha bizir mizirizitamın suighan aghua. Kamaghin amigha me ghaze, me faragh uan dafariba ruegh, egh Godin damazimin zuegh, egh daghebar amam. **15:4:** Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16 **15:8:** Ese 33:31

saghon iti.

⁹ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam. Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.”

*Jesus Godin damazimin mizezir bizibav gei
(Mak 7:14-23)*

¹⁰ Egha Iesus gumamazibar diazima me a bagha izima a kamaghin me migei, “Ia oragh, egh deragh nighnigh!

¹¹ Bizir gumazibar akatoribar ikegha ghuaghiriba, da me gamima, me Godin damazimin mizezir puvati. Bizir navibar ikia akatoribar otiviba, da gumazibagh amima, me Godin damazimin mize.”

¹² Ezi gin an suren gumaziba iza kamaghin a migia ghaze, “Ni ti kamaghin fos, Farisiba ni mikemezir migirigiam baregha men muriaba bar ikufi?”

¹³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Nan afeziar uan Nguibamin itim, an azenim iti. Egha bizir a dikezir puvatiziba, a biba sara da asiam.

¹⁴ Ia gumazir kabagh nighnighan marki. Me damazir okaviriziba, egha me tuavim isava gumazir igharazimin akakasi. Eghti gumazir damazir okavirizim tuavim isava gumazir okavirizir mamın akakagh, egh aning virara mangi mozimin magirigiam.”

¹⁵ Ezi Pita Iesusin azai, “Ni gumamaziba mikemezir akar isin zuimin mingarim e bagh anebighti, e a gifogham?”

15:9: Kl 2:18-22, Ta 1:14 **15:11:** Mt 12:34, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:17, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **15:13:** Jo 15:2, 1 Ko 3:7 **15:14:** Ais 9:16, Mal 2:8, Mt 23:16, Lu 6:39, Ro 2:19

16 Ezi Iesus ghaze, “Manmagh ami, ia ti uaghan gumazir igharazibar mirara fozir puvatighavira iti.”

17 Ia ti kamaghin fozir puvati, bizir akatorimin aven zuiba ghua navimin zuima, muriam da batozima, ezi gumazim dagh avi.

18 Ezi bizir akatoribar otiviba da nighnizimin ikegha ize. Egha da gumazibagh amima, me Godin damazimin mize.

19 Ki gumazibar nighnizibar otivir bizir kabanagh migei, nighnizir kuraba, ko gumaziba misogharizir araziba, ko gumaziba ko amiziba tintinibar uari isava akuir araziba, ko poroghamiba uari bakeir araziba, ko okimakiar araziba, ko kotiabar gumazibagh ifarir araziba, ko gumazibar zibagh asighasizir araziba.

20 Arazir kaba gumazibagh amima, me Godin damazimin mize. Gumaziba dafariba ruer puvatigha api, arazir kam me gamima me Godin damazimin mizezir puvati.

*Kenanian amizim nighnizir gavgavim Iesusin iti
(Mak 7:24-30)*

21 Ezi Iesus nguibar kam ategha ghua nguibar ekiamning Taia ko Saidonin nguazimin ghu.

22 Ezi Kenanian amizir mam danganir kam in ikegha iza kamaghin dei, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni nan apangkuvigh! Duar kuram nan guivim gapazagha a gasighasisi.”

23 Ezi Iesus migirigiatam a ikarvazir puvati. Ezi an suren gumaziba a bagha iza a migia ghaze,

“Amizir kam diaghdiagha en gin izi. Ni ane-madaghti a mangi.”

²⁴ Ezi Iesus kamaghin me ikara, “God Israelbar akurvaghasavira na amada. Me sipsipba gumazir dar ganamiba puvatizi moghin iti.”

²⁵ Ezi amizir kam Iesusin boroghira iza, tevimning apirigha aviragha uan guam nguazim gatigha a migia ghaze, “Ekiam, ni nan akuragh.”

²⁶ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Kar arazir kura, gumazimin boribar dagheba inigh afiabav kinam.” †

²⁷ Ezi amizim ghaze, “Ekiam, ni guizbangira migei. Ezi afiaba uaghan uan ghuavimin dakozimin apengan itir dagher muzemziariba api.”

²⁸ Ezi Iesus akar kam baregha kamagh amizim migei, “Amizim, nin nighnizir gavgavim bar ekefe. Bizir ni bativasa ni ifongezim, a mar ni batif.” Ezima dughiar kamra an guivim ua dera.

Iesus arimariaba itir gumazir aviriba, men arimariaba agifa

²⁹ Ezi Iesus nguibar kam ategha Galilin dipar dadarimin zui. Egha ghua mighsiar mamın anaboghava apera. Ezi avirir ekiam a bagha izi.

15:24: Mt 10:5-6, Ap 3:25-26, Ro 15:8 † **15:26:** (15:26) Iesus amizir kam dikabinasava amir puvati. A kamaghin ifonge, a faraghavira Godin akar aghuim isiva Israelin adarazir aningh, eghti gin igharaziba oragham. Kamaghin Iesus akar isin zuir kam gamua ghaze, Israelba boribar min itima, igharazir darazi afiabar min iti. Da afiar atiaba puvati, en afiar e ko dipenibar akuiba. Ezi Iesus amizir kamın nighnizir gavgavimin garava an akura.

15:28: Mt 8:10, 8:13

³⁰ Egha suer kurabar ko, damazir okaviriziba ko, soroghafarir ikiziriziba ko, migeir puvatiziba ko, arimariar igharaziba uaghan, me da inigha iza Iesusin suemningin boroghin me ariki. Ezi a bar men arimariaba batozima, me ua dera.

³¹ Ezi gumamaziziba garima, migeir puvatiziba migei, soroghafarir ikiziriziba ua dera, suer kuraba uam arui, damazir okaviriziba ua gari, ezi me nighnizir aviribagh ami. Egha me Israelin Godin ziam fe.

*Iesus dagheba 4,000 plan gumazibagh aningi
(Mak 8:1-10)*

³² Ezi Iesus uan suren gumazibar diazi, me izima a kamaghin me migei, “Gumamazizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mikezim in ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. Mitiriam men aghiti, ki me amangan aghua. Me mangi damaziba men isirti, me tuavimin dagh iram.”

³³ Ezi an suren gumaziba a migei, “Kar danganir gumaziba puvatizim. E managh bretin aviriba inigh avirir ekiar kam daningam?”

³⁴ Ezi Iesus men azai, “Ia manmagh bretba iti?” Ezi me ghaze, “E 7 plan bretin rubuziba ko osirir dozir vaghvaziba iti.”

³⁵ Ezi Iesus gumamazizibav geima, me nguazim gapia.

³⁶ Ezi a 7 plan bretin rubuziba ko osiriba inigha God minabagha da biaghsuegħa da tuiragħa uan suren gumazibagh aningi. Ezi suren gumaziba da isava gumamazizibagh anidi.

³⁷ Ezi me bar apa izifa. Ezi dagher naba itima, me da isava 7 plan akirabagh aghui.

³⁸ Gumazir ameziba, men dibobonim 4,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati.

³⁹ Ezi Iesus me amadazi, me zuima a bot inigha Magadan nguazimin ghu.

16

*Me Iesus migia ghaze, a mirakelin tam damuam
(Mak 8:11-13 ko Luk 12:54-56)*

¹ Ezi Farisiba ko Sadyusiba Iesus basamasa a bagha izi. Me iza ghaze, a mirakelin arazitam damighti, an otoghti me kamaghin fogham, a guizbangira Godin ingangarim gami.

² Ezi a kamaghin men migirigiaba ikaragha ghaze, "Ia guaratizibar ghaze, overiam aghevezi, ezi gurumin dughiam deragham.

³ Egha mizarazibar ia ghaze, ghuariam korogha pizima, aruem aghevezi, ezi ia ghaze, amozim datirighin izitima, dughiam deraghan kogham. Guizbangira, ia overiamin otivir biziba deravira dagh fo. Egha ia dughiar kamın otivir arazibar gara da abizir puvati.*

⁴ Gumazamizir dughiar kamın itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tamın ganasa. Me tamın ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagham. Godin

16:1: Mt 12:38, Lu 11:16, 1 Ko 1:22 * **16:3:** (16:2-3) Fofozir gumazir aviriba ghaze, ves 2 ko ves 3in itir migirigiaba, gumazir igharazir mam gin da osiri. Egha ghaze, Matyu da osirizir puvati.

16:4: Mt 12:39, Lu 11:29

akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam.” Egha Iesus me ategha ghu.

*Farisiba ko Sadyusibar yisın akar isın zuim
(Mak 8:14-21)*

⁵ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua dipamin vongin otifi, egha gin gari, me bretin tam inian okinighniki.

⁶ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia deragh uari bagh gan. Ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deravira gan.”

⁷ Ezi an suren gumaziba maghira uarira uariv gia ghaze, “E ti bretin tam inigha izezir puvatizi, ezi a kamaghin yisın bizimin e migei.”

⁸ Ezi Iesus me migeir migirigiabagh fo, egha me migia ghaze, “Ia gumazir nighnizir gavgavir muziariba itiba! Ia tizim bagha uarira uariv gia ghaze, e bretba puvati?”

⁹ Ia ti fozir puvati? Ia ti okinighniki, ki bretin 5 pla inigha gumazir 5,000 pla dagheba me ganingi. Me amezi, ezi ia akiraba manmaghin dagh aghui, ia dagh nighnisi, o puvati?

¹⁰ Egha ia ti fo, ki bretin 7 pla inigha gumazir 4,000 pla dagheba me ganingi. Ezi gin men dagher naba itima, ia akiraba manmaghin dagh aghui?

¹¹ Ia manmaghin amigha bizir kam gifozir puvati, ki bretbagh nighnigha ia migeir puvati? Ki ghaze, ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deragh uari bagh gan.”

¹² Ezi me akar kam baregha fo, Iesus bret bagha amir yisın migeir puvati. Me fo, a Farisiba ko

Sadyusiba sure gamir akabagh nighnigha, egha ghaze, ia akar kaba bagh deravira uari bagh gan.

Pita Iesusin gun migei

(Mak 8:27-30 ko Luk 9:18-21)

¹³ Ezi Iesus ghua Sisaria Filipain nguibamin boroghin itir danganimin ghu, egha dughiar kamın uan suren gumazibar azai, “Gumamaziba manmaghin migei, Gumazibar Otarim a tina?”

¹⁴ Ezi me ghaze, “Marazi ghaze, ni Jon Gumaziba Ruer Gumazim, marazi ghaze ni Elaija, marazi ghaze ni Jeremaia, o ni ti Godin akam inigha izir gumazir mam.”

¹⁵ Ezi Iesus men azai, “Ezi ia uari, ia manmaghin na diponam? Ki tina?”

¹⁶ Ezi Saimon Pita a ikaragha ghaze, “Ni Krai, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. Ni Godin zurara ikiavira itimin Otarim.”

¹⁷ Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migia ghaze, “Saimon, Jonin otarim, nguazimin gumazitam migirigiar kam nin akazir pu. Puvati. Nan Afeziar uan Nguibamin itimra, nin aka. Kamaghin ni bar akongegh.

¹⁸ Ezi ki ni migei, ni Pita. Egh dagiar kam gisin ki uan siosin ingaram, eghti Ovevemın Gavgavim an suiragh anepirighiva a gasighasighan kogham.†

¹⁹ Eghti ki God Bizibagh Ativamin Dughiamin kiba isiva nin dafarim datigham. Eghti bizir manam ni nguazimin a ikeghti, eghti God uan

16:14: Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **16:16:** Jo 6:68-69, Ap 8:37, Hi 1:2, 1:5, 1 Jo 4:15 **16:17:** Mt 17:5, 1 Ko 2:10, Ga 1:15-16, Ef 2:8 **16:18:** Jo 1:42, Ef 2:20, MAA 21:14 † **16:18:** (16:18) Grighin akamin aven, ziar kam Pita, an mingarimra kara, Dagiam. **16:19:** Mt 18:18, Jo 20:23

Nguibamın uaghan a ikegham. Eghti ni nguazimın bizir manam a firighti, eghti God uan Nguibamın uaghan kamaghira a firigham.

²⁰ Egha Iesus pamten uan suren gumaziba anogorogha ghaze, me tong an gun tav mikim suam, a Gumazir God Uam E Iniasa Mısevezim.”

Iesus ovengasa, egha uan suren gumaziba miġia ghaze, me uaghan an amir araziba, dar amuam
(*Sapta 16:21-20:34*)

Iesus ghaze, an ovegh ua dikavam
(*Mak 8:31-9:1 ko Luk 9:22-27*)

²¹ Ezi dughiar kamın ikegha ghua, Iesus uan suren gumaziba bighavira me miġia ghaze, a Jerusalemın mangam, eghti gumazir aruaba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judabar arazibagh fozir gumaziba, a men dafarimın bar mızazir ekiaba koma osımtıziba iniam. Eghti me an aghuaghıva a misueghtıma an aremegham. Egh dughiar mıkezimın a ua dikavigham.

²² Ezi Pita akar kam baregha Iesus inıgha miriamın ghua kamaghın an atara a miġia ghaze, “Bar puviratıgham. Arazir kaba ni bativan kogham.”

²³ Ezi Iesus raghrıgha kamaghın Pita miġei, “Satan, ni na gitagh! Ni nguazimın bizibagh niġniġha egha Godın bizibagh niġniġzir puvati, kamaghın ni nan tuavim apiri.”

²⁴ Egha Iesus kamaghın uan suren gumazıvav gei, “Gumazıtam nan ġin izisi, a ifongezir bizıba

gin amadagh uan temer ighuvim gisaghpugh nan gin izi.

²⁵ Gumazir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighti, an ikirimirim givagham. Eghti gumazir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam.

²⁶ Gumazitam nguazimın itir biziba bar da iniva, egh a gin oveghti, bizir kaba manmaghın an akuragham? Bar puvati. A izevir manamın uan duam bagh anereningam? Bar puvati.

²⁷ Guizbangıra, Gumazibar Otarim uan enselba ko, uan Afeziamın angazangarir ekiam sara izam. Egh dughiar kamın izevim isi gumazamiziba vaghvagh men araziba bagh me daningam.

²⁸ Ki guizbangıra ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivıra iki gantıma, Gumazibar Otarim, Atrivir Ekiamın mın otogh ua izam.”

17

Iesusın mikarzim igharagha oto (Mak 9:2-13 ko Luk 9:28-36)

¹ Ezi 6 plan arueba gıvazıma, Iesus Pita koma Jems uan dozim Jon, ko a me inigha, me mighsiar ekiar mamın anabo, egha me uarira iti.

² Egha me garavıra itima, Iesusın mikarzim igharagha oto. Ezi an guam mati aruem a gısıra, ezi an korotiaba ghurghurigha angazangarir mamın mın sira.

16:25: Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 **16:26:** Sng 49:7-8, Mt 4:8-9

16:27: Sng 62:12, Snd 24:12, Sek 14:5, Mt 25:31, 26:64, Mk 8:38, Lu 9:26, Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 22:12 **16:28:** Mk 9:1, Lu 9:27

³ Ezi Moses ko Elaija otogha Iesus ko migei.

⁴ Ezi Pita kamaghin gara, egha Iesus migia ghaze, “Ekiam, bar deragha e kagh iti! Ni ifueghtima, ki averpenir pumuning ko mikezim in ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.”

⁵ Pita migiavira itima, ghuariam angazan-garimin min isiragha me avara. Ezi ghuariar kam in aven me tiarir mam barazima a kamaghin migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!”

⁶ Me kamaghin oragha, egha me bar puv atiatigha tevibar pirigha uan guaba nguazimin akuigha ireghav iti.

⁷ Ezi Iesus me bagha iza men suigha kamaghin me migei, “Ia dikafigh atiatingan marki.”

⁸ Ezi me dikavigha ua tavin garir puvati, Iesus uabira iti.

⁹ Egha me mighsiam ategha ghuaghira a me migia ghaze, “Ia irebam in min ganizir bizim, bar an gun tav mikiman marki. Egh iki mangi Gumazibar Otarim ovegh ua dikavigham.”

¹⁰ Egha me an azai, “Manmagh sua Judan arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?”

¹¹ Ezi a me ikaragha ghaze, “Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar kiram.

¹² Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumaziba a gifozir puvati, egha uan nighnizibar gin ghua

17:5: Stt 22:2, Lo 18:15, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 1:11, Lu 3:22 **17:9:** Mt 8:4, 9:30, 12:16, 16:20 **17:10:** Mal 4:5 **17:12:** Mt 11:14

arazir kurabar a gami. Egh me kamaghira Gumazibar Otarim arazir kurabar a damuti, a mizazir kuram iniam.”

¹³ Iesus kamagh migeima me fo, a Jon Gumaziba Ruer gumazimin gun migei.

*Iesus otarir mam da duar kuram batoke
(Mak 9:14-29 ko Luk 9:37-42)*

¹⁴ Ezi Iesus uan suren gumazir pumuning ko mizezim inigha ghua gumazamizir avirir ekiam bato. Ezi gumazir mam iza Iesusin boroghin tevimning apirigha egha ghaze,

¹⁵ “Ekiam, ni nan otarimin apangkufigh. An dapanim abanganizi, a bar pazavira iti. Egha dughiar aviriba an aviba ko dipabar ghuaghiri.

¹⁶ Ki a inigha nin suren gumazir maba bagha izezima me anekiran ibura.”

¹⁷ Ezi Iesus an akam ikaragha kamaghin migei, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamın itir gumazamiziba, ian nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba koma nighniziba bar derazir puvati. Ki dughiar manmaghin ia ko ikiava egha ian osimtiziba ateri? Ni uan otarim inigh kagh izi.”

¹⁸ Ezi Iesus duar kuram batoghezi, duar kuram otarim ataghizima, an arimariam maghira gifa.

¹⁹ Ezi Iesusin suren gumazibara gin iza kamaghin an azai, “Manmagh amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?”

²⁰⁻²¹ Ezi a me migia ghaze, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi, ezi ia a batoghan ibura. Ki guizbangira ia migei, ian nighnizir gavgavim

zuravarim mastetin ovizitamın min ikıva, ia mighsiar kam mikim suam, ni sıvagh munagh mangi, eghti a mangam. Ia nighnızir gavgavim iki, ia guizbangira biziba bar dar amuam.”*

*Iesus ua ghaze, an ovegh dikavam
(Mak 9:30-32 ko Luk 9:43-45)*

²² Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua Galilin uari akuvaghava kamaghın me migei, “Me Gumazibar Otarim isıva gumazibar agharım datıgham.

²³ Eghti me a misueghti an aremeghıva, egh dughiar mıkezimın a ua dikavıgham.” Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, navıba bar oseme.

Iesus Godın Dıpenimın ıvezim anıngi

²⁴ Ezi Iesus gın uan suren gumaziba ko ghua nguıbar ekıam Kaperneamın otıvıgha itıma, Godın Dıpenimın takıs ısır gumazıba, Pıta bagha ıza kamaghın an azai, “Tan tısa tı uaghan Godın Dıpenimın takıs anıdı, o?”

²⁵ Ezi Pıta ghaze, “Are.”

Egha dıpenimın aven zuıma, Iesus maghıra an azai, “Saimon, ni manmaghın nıghnısi? Nguazır kamın atrıvıba takısın avırıba ısa, egha me te da, takısba ısi? Me uan adarazı da takısba ısi, o me Kantrin ıgharazıbar gumazıba da takısba ısi?”

* **17:20-21:** (17:20-21) Fofozır gumazır maba nıghnıgha ghaze, mıgırıgıar mam uaghan vezın kamın itı. A kamakın: “Duar kurar kaba batozır arazır vamıra. E dagheba ataghragh egh uaghan God ko mikımam. Bar tuavır kamra e duar kuraba batogham, ua tuavıba puvatı.” **17:22:** Mt 16:21 **17:24:** Kis 30:13, 38:26

²⁶ Ezi Pita ghaze, “Me gumazir igharaziba da takisba isi.” Ezi Iesus a migia ghaze, “Kamaghin amizima, men adarazi uari takisbar aningan kogham.

²⁷ Eghti me en ataran koghsiva, ni mangi dipamin akezim akun. Egh osirir ni faraghvira guraghamim, a inigh an akam akarigh, egh dagiatamin gantima a ikiam. Egh ni dagiar kam inigh, egh ga uaning bagh a isiva me daningh.”

18

God Bizibagh Ativamin Dughiamin, tina ziar ekiam iniam

(Mak 9:33-37 ko Luk 9:46-48)

¹ Dughiar kamın Iesusın suren gumaziba iza kamaghın an azai, “Tina God Bizibagh Ativamin Dughiamın ziar ekiam iniam?”*

² Ezi Iesus borir mamın dia, ezi a izima a men tongin anesara.

³ Egha a kamaghın me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia uari giragh borir dozir kabar mın otoghan kogh, egh ia God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven ikian kogham.

⁴ Gumazir uabi dikabiragha, egha borir dozir kamın mın itim, gumazir kam God Bizibagh Ativamin Dughiamın ziar ekiam ikiam.

18:1: Lu 22:24 * **18:1:** (18:1) Matyun osiziribar aven, Iesusın migirigiar ruarir dibobonim 5 pla gami. Kar namba 4. Ezi abuananam ikiavira iti. Migirigiar 18:3-35ın aven itiba, da arazir Iesusın gın mangamin gumazamiziba deragh uari damuamibav gei. **18:3:** Mt 19:14, Mk 10:15, Lu 18:17 **18:4:** Mt 20:27, 23:11

⁵ Egh gumazitam na gⁱnⁱghnⁱgh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghⁱn a na inigha nan akurvasi.”

*Nⁱghnⁱzir gavgavibagh asⁱghasⁱzir bizir kuraba
(Mak 9:42-48 ko Luk 17:1-2)*

⁶ Ezi Iesus mi^gia ghua ghaze, “Tina nighnⁱzir gavgavim nan itir borir katam damightⁱ an arazir kuratam damightⁱ, a helⁱn mangⁱva, a bar ivezir kuram inigham. Kamaghⁱn dera, me dagⁱar ekiam an firim dafaghⁱva ongarir konim mi^kinightⁱ an aremegham.

⁷ “Ki ghaze, gumazir nguazimⁱn ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangⁱra otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazim, ki ghaze, Noka! Ni kuram iniam!

⁸ “Eghtⁱ nⁱn dafarim o suem ni damuti, ni arazir kuratam damighⁱva, anetugh a makunigh. Kamaghⁱn dera, ni dafarir vamⁱra ko suer vamⁱra ikⁱva zurara itir ikⁱrimⁱrir aghuimⁱn aven mangam. Ni dafarir pumuning o suer pumuning ikiti me ni isⁱva avir munger puvatizim mi^kinigham.

⁹ Egh nⁱn damazim ni damuti ni arazir kuratam damighⁱva, anesigh a makunigh. Kamaghⁱn dera, ni damazir vamⁱra iki egh uaghan zurara itir ikⁱrimⁱrir aghuimⁱn aven mangam. Ni damazir pumuning ikitima me ni isⁱva helⁱn avim mi^kinigham.

18:5: Mt 10:40-42, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **18:6:** Mt 17:27, Lu 17:1-2, 1 Ko 8:12 **18:7:** Lu 17:1, 1 Ko 11:19, 1 Ti 4:1 **18:8:** Mt 5:30, Mk 9:43 **18:9:** Mt 5:29, 17:27, Mk 9:47

10-11 “Ia deragh uari bagh gan! Ia borir dozir kabar tongin tav ginighnigh kamaghin mikiman marki, a pura bizim.† Puvati. Ki ia migei, men enselba zurara nan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin iti.”‡

Sipsipin ovengezimin akar isin zuim
(Luk 15:3-7)

12 Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazitam 100 plan sipsipba ikiam, eghti vamira oveghti, a ti manmaghin damuam? A ti a burian kogham, o? Puvati. A 99 plan sipsipba mighsiamin da ategh egh mangi ovengezir kam buriam.

13 Ki guizbangira ia migei, an a batogh egh bar akuegham. Egh an agoroger ekiar kam, an agoroger 99 plan ovengezir puvatizir kaba bagha itim, bar a gafiragham.

14 Kamaghira ian Afeziar uan Nguibamin itim, borir katam ovengan an aghua.”

Aveghbuar arazir kuram ni gamizim

15 Egha Iesus migia ghua ghaze, “Nin aveghbuam arazir kuram ni damightima, ni an bighan mangi egh gua uaningra ikiva ni a ko gua bizir

18:10-11: Stt 48:16, Sng 34:7, Lu 19:10, Jo 3:17, 12:47, Hi 1:14 † **18:10-11:** (Akar 18:10-11in faraghavira itim) Grighin akam ghaze, “borir dozir kaba.” Akar otevir kam uaghan, ves 6 ko ves 14in iti. Akar kam Matyu 10:42, uaghan an iti, egha ghaze, “suren gumazir ziaba puvatiziba.” Iesus ti boribara migeir puvati, a uaghan uan suren gumazir igharazibav gei. ‡ **18:10-11:** (18:10-11in akar abuananam) Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamın iti. Akar kam ghaze, “E fo, Gumazibar Otirim gumazamizir tuavim ataghiziba iniasa ize.” **18:15:** Wkp 19:17, Lu 17:3, Ga 6:1, Je 5:19-20, 1 Pi 4:8

kam anekirigh. A ni baragham, eghti ni ua uan aveghbuam inigham. §

¹⁶ Eghti a ni baragham aghuagham, ni mangi gumazir igharazir mam, o gumazir igharazir pumuning, uam me inigh. Eghti me nin gin mangi. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Ni gumazitamın arazir kuram an gun a mikimasa, gumazir pumuning ko mizezim gavgavim nin migirigiabar aningam.'

¹⁷ Egh gumazir ni migeir kam uaghan men akam baragham aghuaghtima, ni an arazibar gun Siosin adarazi mikimam. Eghti a uaghan me baragham aghuaghtima, ni God gifozir puvatizir gumazim o dagiaba isir gumazimın min a damu.

¹⁸ "Ki guizbangira ia migei, bizir manam ia nguazimın a ikeghti, eghti God uan Nguibamın uaghan a ikegham. Eghti ia nguazimın bizir manam a firighti, eghti God uan Nguibamın uaghan kamaghira a firigham.

¹⁹ "Egha ki ua ia migei, gua taning kagh nguazimın bizitam bagh nighnizir vamira ikia a iniasa a bagha God ko migei, nan Afeziar uan Nguibamın itim a isiva gua daningam.

²⁰ Egh gumazir pumuning, o pumuning ko mizezim nan ziam uari akuvagh ikiti, ki uabi men tongin ikiam."

§ **18:15:** (18:15) Vezin kamın itir migirigiar otevim, "ni damightima," fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, gumazir ti igharazim an osiri. Matyu uabi puvati. **18:16:** Lo 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1, 1 Ti 5:19 **18:17:** Ro 16:17, 1 Ko 5:9, 5:13, 6:1-6, 2 Te 3:6, 3:14 **18:18:** Mt 16:19, Jo 20:23 **18:19:** Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22, 5:14 **18:20:** Mt 28:20, Jo 14:23

Iesus igharaz darazir arazir kuraba da gın amangasa akar isın zuim akuri.

²¹ Ezi dughiar kamın Pita iza kamagh Iesusın azai, “Ekiam, ki manmaghın dughiabar arazir kurabar na gamizir gumazimın araziba gın amangam. Ti 7 plan dughiaba?”

²² Ezi Iesus kamaghın a miğei, “Ki 7 plan dughiabar an arazir kuraba gın amanagasa ni miğeir puvati. Ni zurazurara an arazir kuraba gın amang.

²³ “Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam ko an ingangarir gumazibar eghaghanim. Atrivim uan dagiaba isa uan ingangarir gumazibar dafarim gatigha ghaze, me gın ua da ikarvaghām. Dughiar mam atrivim me a ikarvaghāmın bizim akırasa.

²⁴ An adar kirir dughiam, me gumazir atrivim da 10 milien Kina inizimın akua izi.

²⁵ Ezi a dagiar inizir kabar ikarvaghan ibura. Kamaghın atrivim me miğia ghaze, me gumazir kam inigh an amuiroghboriba sara dagiaba bagh me amadagh, egh men ivezim inigh. Egh me ateghti me gumazir igharazimın ingangarir gumazir kinibar mın iki. Egh an biziba bar da amadagh, dagiaba inigh egh a na da inizir biziba ikaraghām.

²⁶ Ezi ingangarir gumazir kam kamaghın or- agha atrivimın guamin irigha kamagh miğia a gakaghori, ‘Ni nan apangkuvigh, egh na mizuum. Eghti ki ni da inizir biziba bar da ikarvaghām.’

27 Ezi atrivim an apangkuvigha, a inizir biziba uaghan da gin amada.

28 “Ezi ingangarir gumazir kam atrivimın dipenim ategha ghua a ko ingaritav bato. A ko ingarir gumazir kam, faragha a da 10 Kina inigha a ikarazir puvatı. Ezi gumazir atrivim ko ikegha izir kam, maghırma an firmın suigha anegoava kamaghın a miġei, ‘Ni na da inizir dagıaba bar da ikaragh.’

29 “Ezi gumazir kam an guamın irigha a gakaghora ghaze, ‘Ni nan apangkufigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba ua da ikarvaghām.’

30 Ezi gumazir kam a baraghan aghua, egha a inigha ghua kalabus gati, eghti a iki mangı dagıar kaba ikaraghām.

31 “Ezi aning ko ingarir marazi, arazir kamın ganigha men naviba bar men ikufi. Egha me ghua atrivim batogha gumazir kam, a ko ingarir gumazim gamizir arazibar gun a mikeme.

32 Ezi atrivim gumazir kamın diazıma, a uam a bagha ghu. Ezi a kamaghın a miġia ghaze, ‘Ni bar ingangarir gumazir kuram! Ni faragha na gamuava araima, ki dagıar ni iniziba bar da gin amada.

33 Ki nin apangkufi, kamaghın amizıma, ni tizim bagha ni ko ingarir tavın apangkuvan aghua?’

34 Egha atrivim atarava gumazir kam isava, mızaziba agasamin gumazibar dafarim gati. Eghti a kaghıra iki mangı, a biziba bar da ikarvaghāmın dughiamın tughām.

³⁵ “Eghti ia uan aveghbuabar arazir kurar me ia gamiba, ia guizbangira uan navir averiabar aven, da gin amangan koghtima, nan Afeziar uan Nguibamin itim uaghan kamaghira ia damuam.”

19

Iesus poroghamiba uari ataghrazir arazibav gei (Mak 10:1-12 ko Luk 16:18)

¹ Iesus migirigiar kaba a givagha, egha Galilin Distrigh ataki, egha Judian Distrighin ghua Jordan dipamin vongin ghu.

² Ezi gumazamizir avirim an gin zui, ezi a danganir kamın men arimariaba agifa.

³ Ezi Farisiba Iesus basamasa iza kamaghin an azai, “Ni manmaghin nighnisi? Gumazim uan ifongiamin gin ghua uan amuim puram ane-taghraghisi damuti, Judan Araziba ti an amamangatigham, o ti puvatigham?”

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin men azai, “Ia ti Godin migirigiaba itir Akinafarimin ganizir puvati? Akar kam ghaze, ‘God faraghavira bizibar ingara, gumazamizibar ingari egha me gamizi, me gumazim ko amizimin oto.’

⁵ Ezi God ghaze, ‘Kamaghin amizima, gumazim uan afeziam ko amebam ateghiva a uan amuim ko aning uaningin porogham. Egh aning nivafizir vamiram otogham.’

⁶ God kamaghin mikemezima, aning ua gumazir pumuning puvati. Aning nivafizir vavira ikiam.

18:35: Mt 6:12-15, Mk 11:25-26, Ef 4:32, Kl 3:13, Je 2:13 **19:3:** Mt 16:1 **19:4:** Stt 1:27, 5:2, Mal 2:15 **19:5:** Stt 2:24, 1 Ko 6:16, 7:2, Ef 5:21, 5:31

Kamaghin amizima, God bizir pumuning isafuraghtima, gumazitam aning abighan kogham.”

⁷ Ezi Farisiba kamaghin a migei, “Manmaghin amizima, Moses osira ghaze, gumazim amuim ataghraghsiva, a bagh akinafarim osirigh a daningh, egh amuim batueghtima a mangi?”

⁸ Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Ia gumazir akaba barazir puvatiziba. Kamaghin amizima, Moses ian amamangatizima, ia uan amuiba ataghrasi. Faraghavira arazir kam puvati.

⁹ Ezi ki kamaghin ia migei, gumazitam in amuim, a gumazir igharaziba tintinibar me isava akuir arazitam damighan koghtima, eghti an a batuegh egh amizir igharazitam inigh an ikiam, gumazir kam poroghamiba uari bakeir arazim gami.”

¹⁰ Ezi Iesusin suren gumaziba akar kam baregha egha kamaghin Iesus migei, “Arazir kabanagh poroghamibar tongin ikitima, gumaziba amibar ikian markiam.”

¹¹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Gumaziba ko amiziba bar akar kam inian kogham. Puvati, God gavgavir kam isava gumazir vabaram aningi. Kamaghin me amuibar ikian kogham.

¹² Guizbangira, marazi amebaba me batima, men nivafiziba ikufi. Marazi, me me aghori, eghti me boriba inian kogham. Marazi God Bizibagh Ativamin Dughiam ginighnigha amuiba ko pabar ikian aghua. Tina akar kam inisiva a mar a ini.”

*Iesus ghaze, Ia boriba ateghti, me na bagh izi
(Mak 10:13-16 ko Luk 18:15-17)*

13 Ezi dughiar kamın gumazamiziba boriba inigha Iesus bagha zui. Me ghaze, a dafarim me darigh egh me bagh God ko mikimam. Ezi an suren gumaziba, gumazamizir boriba isa izibar atari.

14 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizima borir doziba ateghtima, me na bagh izi, egh men anogoroghan marki.”

15 Egha Iesus dafarimning boribagh isin arigha, egha danganir kam ategha ghu.

Gumazir igiar bizir aviriba itim iza Iesus ko migei

(Mak 10:17-31 ko Luk 18:18-30)

16 Ezi gumazir mam iza kamagh Iesusin azai, “Tisa, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

17 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni tizim bagha arazir aghuiba bagha nan azai? Gumazir vamira, a dera. Egh ni zurara itir ikirimirir aghuim inisiva, Godin akabar gin mangi?”

18 Ezi gumazir kam kamaghin Iesusin aza ghaze, “Ni Godin akar gavgavir manabav gei?”

Ezi Iesus ghaze, “Ia gumazitam misuegti an aremeghan marki, ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki, ia okiman marki, egh ia pura gumazibagh ifariva, me isi kotiam darighan marki,

19 egh ia uan amebaba ko afeziabar apengan iki egh me baragh, egh ia uari gifongezı moghin gumazir igharazıbagh ifonge.”

20 Ezi gumazir igiar kam kamaghın İesus mıgei, “Akar kabanagh, ki bar dar gın zui. Ki ua tizim damuam?”

21 Ezi İesus kamaghın a mıgia ghaze, “Ni bar deragh otivan ifueghıva, egh mangı uan bizıba bar da amadagh. Egh dar dagıaba inıgh egh da ısıva gumazıba ko amızır bizıba puvatızıbar anıngıgh. Ni kamaghın damıgh, bizır bar aghuıba ni bagh Godın Nguıbamın ikıam. Egh ni nan gın ızı.”

22 Gumazir igiar kam, a bizır bar avırıba ikıa, kamaghın oregha navım bar an osemezi, a ghu.

23 Ezi İesus kamaghın uan suren gumazıbav gei, “Bar guızbangıra ki ia mıgei, gumazır dagıar avırıba itıba, God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın aven mangan iburagham.

24 Egha ki ua ia mıgei, kamelın tam inıba ısair dıkonır torımın aven mangısı ingangarır dafam damıgh aven mangam. Eghtı gumazır bizıba avırasemezıba, me God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın mangısı guızbangıra bar iburagham!”

25 Ezi an suren gumazıba akar kam baregha dıgavır kuram gamıgha ghaze, “Kamaghın damıghtıma, tınara zurara itır ikırımırır aghuır kam inıam?”

26 Ezi İesus damazım meraram asaragha ghaze, “Bizır kaba gumazımın bar osemegham. Bizır

19:19: Kis 20:12, Wkp 19:18, Lo 5:16, Ro 13:9, Ga 5:14, Je 2:8
19:21: Mt 6:20, Lu 12:33, Ap 2:45, 4:34-37, 1 Ti 6:18-19 **19:23:** Mt 13:22, Mk 10:24, 1 Ti 6:9-10 **19:26:** Stt 18:14, Jop 42:2, Jer 32:17, Sek 8:6, Lu 18:27

kaba Godin osemzir puvati. A biziba bar dagh ami.”

²⁷ A kamagh mikemezi, Pita an akam ikaragha ghaze, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize. E tizitam iniam?”

²⁸ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, God nguazim ko overiar igiam akiramin dughiamin Gumazibar Otarim ziar bar ekiam iniam, egh atrivir dabirabim daperagham. Eghti ia nan gin aruizir darazi, ia uaghan 12 plan atrivir dabirabibar dapiagh Israelian anabar 12 plan ganam.

²⁹ Eghti tina nan ziam bagh nighnigh, uan dipeniba ko aveghbuaba ko amiziba ko afeziam ko amebam ko boriba ko nguazim, da ateghti, God gumazir kam ivezir bar aghuim a daningam. Ivezir kam, a nguazir kamın itir bizir kaba bar dagh afiragham. Eghti a uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven ikiam.

³⁰ Eghti dughiar kamın faragha itir darazi, me gin ikitima, eghti gin itir darazi me faragh ikiam.”

20

Wainin azenimin ingarir gumazibar akar isin zuim

¹ Egha Iesus ua kamaghin migia ghaze, “Ki gumaziba faragh faragh ikiasa migeir nighnizim ki kamaghin a mikimasa. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam wainin azenir ekiam iti. Egha a mizarazimra ghua wainin

19:27: Mk 10:28, Lu 5:11, 18:28 **19:28:** Mt 20:21, 25:31, Lu 22:30, 1 Ko 6:2-3, MAA 2:26, 3:21 **19:29:** Mk 10:29-30, Lu 18:29-30, Hi 10:34 **19:30:** Mt 20:16, Mk 10:31, Lu 13:30 **20:1:** Mt 21:33

azenimîn ingarasa ingangarir gumazir maba ini.

² Ezi gumazir kaba a ko akam akiri, egha wan kina wan kina aruer vamira iniasa ifonge, ezi gumazir ekiam me amadazi me an wainîn azenimîn ingarasa ghue.

³ Ezi gumazir ekiar kam 9 klok kamaghîn ghua biziba amadir danganimîn gumazir mabar gari, me iti.

⁴ Ezi a kamaghîn me miġei, 'Ia uaghan mangî nan wainîn azenimîn ingar, eghti ki ian ingangarimîn mirara ia ġivezam.'

⁵ Ezi me ingarasa ghue. Ezi gumazir ekiar kam 12 klok ko 3 kloghîn ghua arazir kamram amua ua gumazir maba ini.

⁶ "Egha 5 klok ko kamaghîn ghua ua gumazir mabar gari, me pura tuivighav iti. Ezi a kamaghîn men azai, 'Ia manmaghîn amigha aruer kamîn pura iti.' Ezi me a miġia ghaze,

⁷ 'Tav ingangaritam e ganingizir puvati.' Ezi gumazir ekiam me miġia ghaze, 'Ia uaghan mangî nan wainîn azenimîn ingar.'

⁸ "Ezi aruem ġivaziġa gumazir ekiam uan ingangarir gumazibar garir gumazim kamaghîn a miġia ghaze, 'Ni ingangarir gumazibar diagh men ivezim me daning. Egh ni gumazir bar ġin izezibar ikegh ivezim me daning, mangî faragha izezibar ġifagh.'

⁹ Ezi gumazir 5 kloghîn izeziba iza wan kina, wan kina isi.

¹⁰ Ezi ġin gumazir faraghavira ingariba iza

nighnigha ghaze, me ti dagiar ekiatam iniam. Puvati, me uaghan wan kina wan kina ini.

¹¹ Egha me dagiar me inizibar gara wainin azenimin ghuavimin atara kamaghin a migia ghaze,

¹² ‘Gumazir kaba bar gin izegha auan vamiran ingari, ezi e mizaraghara izegha ingangarir ekiam gamima, aruem e gaponge. Ezi ni ivezir vamira bar e ganingi.’

¹³ “Ezi azenimin ghuavim akar kam baregha kamaghin men mav migei, ‘Namakam, ki arazir kuratam ia gamizir puvati. Ia ti faragha, ia wan kina iniasa akam akiri?’

¹⁴ Ni uan ivezim inigh mangi. Ki kamaghin ifonge, ki dagiaba gumazir gin izezim givezir moghira ni givesi.

¹⁵ Kar nan bizimra. Ki ti uan dagiaba uan ifongiamin dar aningan kogham? Egha ki arazir bar aghuim gumazir kabagh amizima ni tizim bagha navir averiamin na baseme?’ ”

¹⁶ Egha Iesus ghaze, “Kamaghira gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam.”

*Iesus uan ovever dughiam, dughiar mizezim
uam a migei*

(Mak 10:32-34 ko Luk 18:31-33)

¹⁷ Egha Iesus uan suren gumazir 12 pla ko Jerusalem zui. Egha me ghua a me inigha danganir miriar mam in ghua me uarira ikiava, egha kamaghin a me migia ghaze,

18 “Ia oragh, E nguibar ekiam Jerusalem in ghuvanadi. Eghti gumazitam Gumazibar Otarim isiva, Judan arazibagh fozir gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kotiam datighiva, egh a misueghti an aremeghsiva me akabar kiram, egh me kamaghin a mikim suam, Ni aremegham.

19 Egh me a inigh Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar aningti, eghti gumazir kaba a dipovam, egh a ifozoroghiva egh a isiva temer ighuvim gafughti an aremegham. Eghti aruer mikezim givaghtima, a ua dikavigham.”

*Jems ko Jon ekiamningin otivasa
(Mak 10:35-45)*

20 Ezi Sebedin amuim uan otarimning ko Iesus bagha izi. Me izava aningin amebam itevimning apirigha, egha ua bagha bizitam damuasa an azai.

21 Ezi Iesus an azara, “Ni tizim baka?” Ezi a ghaze, “Ni kamaghin na bagh damu, ni Atrivir Ekiamin otogh, egh nan otarimning ateghti, tav nin agharir guvim dapitima, tav nin agharir ikiriam daperagh.”

22 Ezi Iesus akam baregha egha kamaghin a ikara, “Ia azangsizir bizir kam, ia an mingarim gifozir puvati, egha ia a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti?” Ezi aning ghaze, “Are, ga gavgavim iti.”

23 Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, “Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua

a iniam. Egha ki tav amiseveghti a nan ikiriam ko guvimin dapiamin bizim, a nan bizim puvati. Ezi danganir kabanang, nan Afeziam dar apiasa gumazir maba amisevegha, egha me bagha dar kirigha gifa.”

²⁴ Ezi suren gumazir 10 pla akar kam baregha aningın atari.

²⁵ Ezima Iesus men diazi, me izima a ghaze, “Ia fo, Kantrin Igharazibar atriviba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvira me abiraghbirasi.

²⁶ Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min iki.

²⁷ Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki.

²⁸ Ezi kamaghira Gumazibar Otarim iza, gumazamizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. Egha a gumazamizir aviriba bagh aremegh ua me givezegh me iniasa ize.”

Iesus gumazir damazir kurar pumuning gamizi, aning gari

(Mak 10:46-52 ko Luk 18:35-43)

²⁹ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon nguibar ekiam ategha zui. Ezi avirir ekiam an gin zui.

³⁰ Ezi gumazir damazir kurar pumuning tuavir apinimin aperaghav iti. Egha aning orazima Iesus

tuavir kamın izima, aning pamten kamaghın dei, “Ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”

³¹ Ezi gumazamiziba aning barazi, aning deima, me pamten aningın anogorogha ghaze, gua uan akamning dukuagh. Me kamaghın aningın migeima, aning tiarim akarava dia ghaze, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”

³² Kamaghın amizıma, Iesus tugha aningın dia ghaze, “Gua tizim gifonge, eghti ki gua bagh a damuam?”

³³ Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ekiam, ni gan damaziba kuighti, ga ua ganasa.”

³⁴ Ezi Iesus aningın apangkuvigha egha da-farim aningın damazibagh atızı, aningın damaz-iba maghıra ua derazi, aning ua gari. Egha maghıra Iesusın gın zui.

Iesus Jerusalemın otogha gumazamizibar sure gami

21

(Sapta 21-25)

*Iesus atrivimın min Jerusalemın aven zui
(Mak 11:1-11 ko Luk 19:28-40 ko Jon 12:12-19)*

¹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemın boroghın izava Olivın Mighsiamın iza Betfagen nguıbamın oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning amaga,

² kamaghın aning migei, “Gua nguıbar munagh itimın mangi, egh gua gantıma, donkin mam me a ikezıma a uan nguzir asem ko iti. Aningın benim firigh na bagh aning inigh kagh izi.

³ Eghti gumazitam guan azangtīma, gua a mikim suam, ‘Ekiam ingangarim aningin iti.’ Eghti gumazir kam zuamira puram aning ateghti, aning izam.”

⁴ Godin akam inigha izir gumazim Aisaia faragha mikemezir akaba otivasa, bizir kaba otifi. Akar kam kamakin,

⁵ “Ni akar kam isiva Saionin nguibamin itir gumazamizibav keme. Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi! A gumazir kinir ziaba puvatizir mamın min donkin mam gaperagha izi, kar donkin amebamin nguzir asem.”

⁶ Ezi Iesusin suren gumazimning ghua a mikemezi moghin ami.

⁷ Egha aning donkin amebam nguzir asem sara aning inigha iza, egha uan korotiar azenan azuiba suegha donkingin akirimning gisin atizi, Iesus korotiar kabagh isin apera.

⁸ Ezi gumazamizir aviriba uan korotiar azenimin azuiba suegha tuavim mughara zui. Ezi marazi temer aguaba oka da isa tuavir torim garisi.

⁹ Ezi gumazamizir faragha zuiba ko Iesusin gin iziba, uan tiariba akara ghaze, “Hosana! Ia Devitin Otarimin ziam fi. An Ekiamin ziamin izir gumazim, eghti God deravira a damu. Hosana! Ia Godin bar pin itimin ziam fi!”

¹⁰ Ezi Iesus Jerusalemın aven ghuzi, an itir gumazamiziba digavir kuram gamigha tintinibar uarir azai,

¹¹ “Kar gumazir manam?” Ezi Iesusin gin izezir

darazi ghaze, “Kar Iesus, a Godin akam inigha izir gumazim. A Galilin Distrighin aven itir nguibam Nasaretian gumazim.”

Iesus Godin Dipenimin miriamin aven biziba amadir gumaziba, me batosi

(Mak 11:15-19 ko Luk 19:45-48 ko Jon 2:13-22)

¹² Ezi Iesus ghua Godin Dipenimin miriamin gumazibar garima, me biziba amadi, ezi a me batosi. Egha gumazir dagiaba uarir ikarvazibar dakoziba, ko kuarazir bunbaba amadir gumazibar dabirabiba, da fava egha da ighavkiri.*

¹³ Egha a kamaghin me migei, “Godin Akinafarim akar kam iti. ‘Nan dipenim, me ziar kam a darigham, Gumazamiziba God ko Migeir Dipenim. Ezi ia a gamima, an okimakiar gumazibar mogomer danganimin oto!’ ”

¹⁴ Egha a Godin Dipenimin aven itima, damazir okaviriziba ko suer amiriziba a bagha izima, a men arimariaba gefi.

¹⁵ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar arazibagh fozir gumaziba izava an amir arazir ivinbabar gari. Egha me orasi, boriba Godin Dipenimin miriamin ikia dia ghaze, “Hosana! Devitin Otarimin ziam fi.” Kamaghin amizi, me bizir kaba bagha atari.

¹⁶ Egha kamaghin Iesusin azai, “Ni boriba migeir akaba barasi, o?” Ezi Iesus me ikaragha ghaze,

* **21:12:** (21:12) Gumaziba Godin Dipenimin miriamin iki bizibagh ivezisi, ofa gamir dagiabar dagh ivezam. Me Rom ko Grighin dagiabar ivezan kogham. Kuaraziba ko bizir me kagh iveziba, da Godin ofa gamir biziba. **21:13:** Ais 56:7, Jer 7:11, Mk 11:17, Lu 19:46 **21:14:** 2 Sml 5:8, Ais 35:5-6 **21:16:** 2 Sng 8:2

“Are, ia ti Godin Akinafarimin ganizir puvati? A ghaze, ‘Ni borir iririviba ko otem apavira itibagh amima, me deravira nin ziam fe.’ ”

¹⁷ Egha me ategha ghua Jerusalemın nguibam ategha Betanin nguibamın ghu, egha kagh akui.

*Iesus temer figh mikemezi, a misingi
(Mak 11:12-14 ko 11:20-24)*

¹⁸ Egha mizaraghara Iesus dikavigha ua Jerusalemın zui. A zuima, mitiriam an azi,

¹⁹ ezi a tuavir apinimın temer fighin mamın garima, a iti. Ezi a roghira ghua garima, fighin oviziba puvati. A pura dafarir kiniba iti. Ezi Iesus temer kam migia ghaze, “Ni ua ban kogham. Bar puvatigham.” Ezi temem maghira misingi.

²⁰ Ezi an suren gumaziba bizir kamın ganigha digavir kuram gamigha, egha ghaze, “Temem manmaghin amigha zuamira misingi?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, ia nighnizir gavgavim ikiva, egh okam nighnighan kogh, egh ia, ki fighin temem gamizir arazim, ia uaghan a damuamin gavgavim ikiam. Egha anarira puvati, ia uaghan mighsiar kam mikim suam, ‘Ni dikavigh mangi, uabi isi ongarim mikinigh.’ Eghti a ia mikemezir moghin otivam.

²² Egh ia nighnizir gavgavim ikiva God ko mikimiva, ia bizir manaba bagh Godin azangsih, egh ia da iniam.”

21:19: Lu 13:6 **21:21:** Mt 17:20, Lu 17:6, Jo 14:12, 1 Ko 13:2, Je 1:6 **21:22:** Mt 7:7-11, 18:19, Mk 11:24, Lu 11:9, Jo 14:13-14, Je 5:16, 1 Jo 3:22

Judan gumazir dapaniba Iesusin gavgavim bagha an azai

(Mak 11:27-33 ko Luk 20:1-8)

²³ Egha Iesus ghua Jerusalemın otogha Godın Dipenimın miriamın aven gumazamiziba Godın akam men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir eki-aba ko Judabar arazibagh fozir gumaziba iza kamaghın an azai, “Ni gavgavir manamın amodoghın bizir kabagh ami? Ezi tina gavgavir kam ni ganıngi?”

²⁴ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki azangsızir mam ia damuasa. Ia deravıra a ikaraghtıma, ki ia mikımam, ki gavgavir manamın amodoghın bizir kabagh ami.

²⁵ Ki Jon bagha ian azai, tina gavgavim Jon ganıngizi a gumaziba rue? A ti Godın Nguibamın gavgavir kam ini, o a ti gumaziba dama a ini?”

Ezi me uarira uariv gıa ghaze, “E suam, ‘An rurim Godın ize,’ eghti a ua kamaghın en azaragham, ‘Ia manmaghın amigha nighnızir gavgavim Jon damuan aghua?’

²⁶ Eghti e suam, ‘Jonın rurim gumazibar ize,’ e kamaghın gumazamizibar atiatingi. E fo, me bar Jon mıgıa ghaze, a Godın akam inıgha izir gumazir mam.”

²⁷ Kamaghın amizi, me Iesus mıgıa ghaze, “E fozir puvati.” Ezi Iesus kamaghın me mıgıa ghaze, “Kamaghıra, ki uan gavgavim inızir tuavımın, gun ia mikemeghan kogham.”

Iesus gumazir mamın otarımning akar ısın zuim mıgei

²⁸ Egha Iesus uam ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba kamaghin me miġei, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazir mam otarir pumuning iti. Egha ghua kamagh otarir avebam miġei, ‘Otarim, ni datirighin mangi, wainin azenimin aven ingar.’

²⁹ Ezi otarim ghaze, ‘Ki aghua.’ Egha ua gin, nighnizim giragha ghua ingari.

³⁰ Ezi afeziam ghua otarir dozim kamaghira an azara. Ezi otarim ghaze, ‘Ki mangi, ingaram.’ Egha gin ghuzir puvati.

³¹ Ezi ia manmaghin nighnisi, otarir kamningin manamra afeziamin akam baragha an gin zui?” Ezi me Iesus miġia ghaze, “Otarir avebam.” Ezi Iesus kamaghin me miġia ghaze, “Ki guizbangira ia miġei, gumazir dagiaba isiba ko amizir arazir kurabagh amiba, me ia gafiragha faragha God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven zui.

³² Guizbangira, Jon otogha arazir aghuimin tuavim ian aka, ezi ia nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua. Ezi dagiaba isir gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, me nighnizir gavgaviba an iti. Ia bizir kamın ganigha uan nighnizibagh irazir puvati, egha nighnizir gavgavim Jonin akamin itir puvati.”

Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim

(Mak 12:1-12 ko Luk 20:9-19)

³³ Egha Iesus gumazir dapaniba ua kamagh me miġei, “Ia akar isin zuir kam baragh. Gumazir

mam wainin azenimin ingarigha, egha an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramim itarim gukuigha azenir dipenimin ingari, eghti ingangarir gumaziba an iki azenimin ganam. Egha azenir kam isa gumazir mabar agharim gatigha ghaze, me gin wainin dipataba uam a ikaragham. Egha dikavigha nguibar saghon itimin ghu.†

³⁴ Ezi wainin temeaba ber dughiam roghira izezima, gumazir kam uan ingangarir gumazir maba amadazima, me wainin ovizi taba iniasa ghue.

³⁵ Ezi azenimin garir gumaziba ingangarir gumazir kaba inigha, mam misuegha, egha mam me a misoghezima an areme, egha dagiaba mam ginifi.

³⁶ Ezi azenimin ghuavim gin ua ingangarir gumazir igharaziba amangi. Me aviraseme, egha men dibobonim faragha izezibagh afira. Ezi wainin azenimin garir gumazir kaba kamaghira uam azenimin ghuavimin ingangarir gumazibagh ami.

³⁷ “Kamaghin amizima, azenimin ghuavim abuan uan otarim amada. Afeziam ghaze, ‘Me nan otarimin akam baragh deragh a damuam.’

³⁸ Puvati, gumazir kaba otarimin gari, a izima, me uarira uariv gei, ‘Gumazir kam iziva uan afeziamin biziba bar da inigham. Aria. E a misueghti, an aremegham. Eghti e uari bagh

† **21:33:** (21:33) Wainin azenimin migirigiaba, Iesus Aisaia 5:1-2in da ini, egha God Israelba damuamin akar isin zuim mikeme. Akar kamim mingarim kamaghin ghu, God uabi, gumazir azenimin ingarizim. Ezi Israelba wainin azenimin min iti. **21:35:** Mt 22:6

21:38: Mt 27:18

wainin azenim iniam.’

³⁹ Kamaghin, me maghira an suigha, wainin azenimin azenan anakunigha, otarim misoghezi an areme.

⁴⁰ “Eghti wainin azenimin ghuavim izi manmaghin gumazir kabar amuam? Ia manmaghin nighnisi?”

⁴¹ Ezi me a migia ghaze, “A gumazir kurar kaba puv me misueghti me arimighregham. Eghti an azenim isiva gumazir igharazibar anigam, eghti wainin oviziba iniamin dughiamin me a bagh pozim daghuigh a daningam.”

⁴² Ezi Iesus kamaghin men azai, “Ia Godin Akinafarimin aven itir osizirir kabar gani, o puvati? Osizirir kaba kamaghin migei,

‘Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,

a datirighin dipenim aterir guarim gava.

Ekiam uabi arazir kam gamizima an oto.

Ezi e an garima, a bar dera.’

⁴³ “Kamaghin, ki ia migei, God Bizibagh Ativamin Dughiam, God ia dama a inigh a isiva, gumazamizir dughiar kamın aven iki arazir aghuibar amuamibar aningam.

⁴⁴ Eghti gumazir manam dagiar kam gisin irighiva, an aghariba dipirighregham. Eghti dagiar kam gumazitam gisin irighiva, bar anemisarigham.”‡

21:39: Hi 13:12 **21:42:** Sng 118:22-23, Ais 28:16, Mk 12:10, Ap 4:11, Ro 9:33, Ef 2:20, 1 Pi 2:6-8 **21:44:** Ais 8:14-15, 60:12, Dan 2:44-45, Sek 12:3, 1 Pi 2:8 ‡ **21:44:** (21:44) Baibelin fozozir gumazir maba ghaze, akar ves 44in aven itiba, Matyu da osizirir puvati, ti gumazir igharazim gin da osiri. Luk 20:18in gan.

⁴⁵ Ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba akar isin zuir kam baregha fo, Iesus akam isa, me gasara.

⁴⁶ Kamaghin amizi, me an suighasava amuava, egha gumazamizir aviribar gara atiatingi. Me fo, gumazamiziba Iesusin migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam.

22

Poroghamir isar ekiamin akar isin zuim (Luk 14:16-24)

¹ Ezi Iesus uam akar isin zuir mam in gumazir dapanibagh amua kamaghin me migei,

² “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam in otarim amuimin ikiasava amima, an a bagh isar ekiam gami.

³ Isar dughiam tighar otivam, a faraghavira gumazamizir mabav gia ghaze, ia izi. Dughiam otozima, a uan ingangarir gumaziba amadi, eghti me mangi gighamizir gumazamizibar diaghti, me izam. Puvati, gumazamizir a gighamiziba, me izan aghua.

⁴ Ezi a uan ingangarir gumazir maba amaga, kamaghin me migei, ‘Ia mangi, gumazir ki gighamiziba kamagh me mikim, “Ia oragh. Ki dagheba tuegha gifa, nan kaun apuriba ki dav suegha, egha uaghan uan asizir ekiabav soke. Ezi isamin biziba bar gifa. Ia poroghamir isar ekiamin izi.” ’

⁵ “Ezi ingangarir gumaziba ghua akar kamın gumazibav gei. Ezi me oraghan aghuagha tintinibar zui. Mav uan azenimın zui, mav uan dagiar ingangarim bagha zui.

⁶ Marazi atrivimın ingangarir gumazibar suigha, puv me misoghezı me ariaghıre.

⁷ “Kamaghın amizi, atrivim puv atari, egha kamaghın uan midorozir gumaziba amada. Ezi me ghua an ingangarir gumazibar misoghezıba, me misogha bar me agıvaghava, men nguıbar ekiam gaborozı a isi.

⁸ “Ezi atrivim uan ingangarir gumazibav gei, ‘Poroghamir isamın dagheba isigha gıfa. Ezi gumazir kı gıghamizıba, me gumazir kuraba, kamaghın me isamın ikian kogham.

⁹ Kamaghın amizi, ia mangı tuavir akaba bar dar mangı, egh gumazir manaba ia me bativıgh, egh ia men diaghtı, me poroghamir isar kamın izı.’

¹⁰ A kamaghın mikemezıma, an ingangarir gumazıba tuavıba bar dar ghuava gumazamizıba bar me akufa, gumazir aghuıba kó kuraba sara. Ezi me iza damasava apiazı dipenim bar izıfa.

¹¹ “Ezi gumazamizıba apiazıma, atrivim men ganasa aven zui. Egha a ghua gumazir mamın garıma, a isamın izasa adıarıar aghuitam aruzir puvati.

¹² Ezıma atrivim an azai, ‘Namakam, manmaghın amizi, nı adıarir aghuitam aruzir puvatıgha, puram aven ize?’ Ezi gumazim mikıman asa.

¹³ Kamaghın amizi, atrivim ingangarir gumaz-

ibav gia ghaze, ‘Ia an soroghafariba ikegh, a isiva azenan mitatemın anekunigh. Danganir mitater kamın me puvıra tuavara atariba kuskusi.’

¹⁴ “Ia oragh. God gumazamizir avıribar dei, egha vaghvazibara a me amısevıma, me aven zui.”

Gumaziba dagıaba Atrivim Sisar danıngam, o markiam?

(Mak 12:13-17 ko Luk 20:20-26)

¹⁵ Ezi Farisiba ghua akabav suegha Iesusın suighasa tuavıba buri. Egha me ghaze, a bizitam a paza mikemegham, eghtı me an migirıgıam baghavıra an suıgham.

¹⁶ Egha me uan suren gumazir maba ko Herotın gın zuir darazi amada, ezi me Iesus bagha ghua kamaghın a mıgei, “Tisa, e fo ni guızbangıra bizıbav geir gumazim. Ni Godın Arazıbar gumazıbar sure gamuava guızbangıra me mıgei. Ni tavın nıghnızımın gın zuir puvati. Akar vamıra ni gumazir ziaba itıba, ko gumazir kınıba uaghara, me mıgei.

¹⁷ Kamaghın, ni deragh e mıkim. Judan arazıba manmaghın mıgei? E dagıaba isıva Atrivim Sisar danıngtımıa, arazir kam Godın damazımın dera, o puvati? Ni manmaghın nıghnısi?”

¹⁸ Ezi Iesus men nıghnızir kurar kam gıfo, egha kamaghın me mıgei, “Ia gumazir ifavarıbagh amıba, ia tızim bagha na gıfarasava amı?”

¹⁹ Ia gavman ganıdir dagıatam nan akagh.” Ezi me dagıar mam inıgha ıza a ganıngı.

²⁰ Ezi Iesus kamaghin men azai, “Kar tinan nedazim ko tinan ziam?”

²¹ Ezi me ghaze, “Mar Sisarın nedazim ko an ziam.” Ezi a me miġia ghaze, “Kamaghira, ia Sisarın biziba Sisar daningiva, egh Godın biziba isi, God daning.”

²² Ezi me miġirigiar kam baregha diġavir kuram gamigha, egha anetegha ghue.

Sadyusiba gumazir aremegha ua dikavizibar arazim bagha Iesusin azai

(Mak 12:18-27 ko Luk 20:27-40)

²³ Ezi aruer kamra, Sadyusiba Iesus bagha ize. Sadyusiba ghaze, gumazir aremeziba ua dikavir puvati. Egha me kamaghin Iesusin azai,

²⁴ “Tisa, Moses kamaghin mikeme, Gumazir manatam boriba puvatigh aremeghti, an aveghbuatam an amuim inigh an ikiti, amizir kam boriba bati, eghti an aveghbuamin ikizim kuvaremeghan kogham.

²⁵ Ezi fomira aveghbuar 7 pla, en tongin ike. Men avebam amuimin ikiava boritam inizir puvati, egha areme. Kamaghin amizi, an dozir mam an amuim inigha an iti.

²⁶ Ezi an dozir kam uaghan boritam inizir puvatigha areme. Ezi aningın dozir mikezim ko an ġin iziba kamaghiram ami.

²⁷ Egha me bar aremegha ġifa, ezi abuan amizir kam uaghan areme.

²⁸ Kamaghin ni e mikim, gumaziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra? Ni nighnigh, me bar an ike!”

29 Ezi Iesus me ikarvaghera kamaghin me migei, “Ia Godin Akinafarimin itir akam gifozir puvati, egha ia uaghan Godin gavgavim gifozir puvati. Kamaghin, ia paza migei.

30 Gumazamizir aremeziba ua dikavamin dughiamin, paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

31 “Ezi ki ua dikavamin dughiam bagh ian azangasa. Ia ti God ia mikemezir akar kam in ganizir puvati, o? A ghaze,

32 ‘Ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ God gumazir nivafizir ariagheribar God puvati, a gumazir duar angamra itibar God.”

33 Ezima gumazamiziba an akar kam baregha digavir kuram gami.

*Godin arazir faraghavira itim
(Mak 12:28-31 ko Luk 10:25-28)*

34 Farisiba orazima, Iesusin migirigiaba Sadyusibagh amizima, me mikiman ibura. Ezi me uari akuvaghera a bagha izi.

35 Me ko izir gumazir mam, a Judabar arazibagh fo. Egha a Iesus basamasa kamaghin an azai,

36 “Tisa, Godin arazir manamra maba bar dagh afira egha faraghavira iti?”

37 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni uan God, nin Ekiam, bar a gifongegh, egh ni uan navir averiam ko uan duam ko uan nighnizimin, uan God gifongegh.

38 Kar arazir bar ekiam, egha a mabar a faraghavira iti.

39 An girara itim, bar an mirara. A kamakin: ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh.

40 Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba, da bar arazir kamning gisin tu.”

Jesus God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha Farisibar azai

(Mak 12:35-37 ko Luk 20:41-44)

41 Farisiba uari akuvagha ikiav itima, Jesus men azai,

42 “Ia God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, manmaghin a ginighnisi? A tinan otarim?” Ezi me an migia ghaze, “A Devitin Otarim.”

43 Ezi Jesus kamaghin men azai, “Manmaghin amizi, Godin Duam nighniziba Devit ganidima, Devit gumazir kam ‘Ekiam’ a gati, egha Devit kamaghin migia ghaze,

44 ‘Ekiam, nan Ekiam kamaghin a migei,
“Ni nan agharir guvim daperagh, egh na ko atrivimin ikiam.

Egh mangi dughiar ki nin apaniba,
me damighti me nin apengan ikiam.” ’

22:39: Wkp 19:18, Mk 12:31, Ro 13:9, Ga 5:14 **22:40:** Mt 7:12, Ro 13:10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 **22:42:** Jo 7:42 **22:43:** Sng 110:1, Mt 26:64 **22:44:** Sng 110:1, Ap 2:34, 1 Ko 15:25, Hi 1:13

⁴⁵ Eghti ia nighnigh, Devit uabi gumazir kamın miġia ghaze, a nan Ekiam. Ezi manmagħin, gumazir kam ua Devitin Otarimın mın iti?”

⁴⁶ Ezi men tav bar Iesus ikarvagħan buragħburaki. Egha me aruer kamın ikegha ghua ua ġin bizitam bagħa an azangan atiati.

23

Farisiba ko Judan arazibagħ fozir gumaziba arazir kurabagħ ami

(Mak 12:38-39 ko Luk 11:43 ko 11:46 ko 20:45-46)

¹ Ezi Iesus ġin gumazir aviriba ko an suren gumazibagħ eghari.

² Egha kamagħin miġei, “Judan arazibagħ fozir gumaziba ko Farisiba, me Mosesin danganim inigha me Moses Osirizir Araziba ia gegħari.

³ Kamagħin amizi, me ia miġeir akaba, ia da baragħ dagħ eghari mogħin ia damu. Egh me amir araziba ia men ġin mangi dar amuan marki. Me miġirigiar bar aviribagħ amua egha uari dar ġin zuir puvati.

⁴ Me kamagħin amua, mati me bizir bar osimtiziba isava gumazibagħ isagħpuima, ezi me da ateran buragħburasi. Egha me tong uan dafarpuzitamın men akurvagħan nighnizir puvati.

⁵ “Arazir me amiba, me uarir ganasa oda dagħ ami. Me Godin Akar maba, uan daveriaba ko guaghafivibar da osirigha, egha dagħ amizi, da bar ekefe, ezi me da azui. Egha korotiar apınir

sazir bar ruariba, me da azui. Egha ghaze, e arazir kamın me uari akakagh suam, e guizbangira Godın akabar gın zui.*

⁶ Egha isar ekiabar me danganir ziaba itiba isava, God ko migeir dipenibar danganir faragha itibar apiaghiri.

⁷ Egh me biziba amadir danganibar mangiti, gumazamiziba ‘Tisaba’ me darigh, men ziaba fasa me bar akonge.

⁸ “Ki ghaze, gumazitam ia ‘Tisa’ a darighan marki. Bar marki. Ian tisan bar vamıra, ia bar aveghdiariba.

⁹ Egh ia nguazimın kagh gumazitam ‘Afeziam’ a darighan marki. Ian Afeziar bar vamıra, a uan Nguibamın iti.

¹⁰ Egh me ‘Gumazir Dapanim’ ian tav darighan marki. Ian Gumazir Dapanir vamıra iti, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.

¹¹ Ian gumazir ekiaba pura ian ingangarir gumazibar mın iki.

¹² Te uarira uan ziaba fe, God me abıraghti, me

* **23:5:** (23:5) God ko migeir daveriaba, kar Judaba akinafarir doz-ibar Godın akar maba osiri, egha da isava mitarir nguzir mabagh aghui. Egha da isava uan agharir ikiriabagh aghui, egha maba isava uan guabagh afe. Kisim Bek 13:9 ko 13:16 ko Lo 6:8 ko 11:18, dar gan. Judaba uaghan Akinafarim Namba 15:37-41ın garava sazır otevíba uan korotiabagh itui. Iesus Judabar arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba miǵa ghaze, me daveriar ekiaba aghuigha, egha sazır ruariba azui, egha uari akakagha ghaze, e guizbangira Godın akabar gın zui. Kar me uarir ganasa odava arazir kabagh ami. **23:6:** Mt 6:5, Mk 12:38-39, Lu 11:43, 14:7 **23:11:** Mt 20:26-27, Mk 9:35, 10:43-44, Lu 22:26 **23:12:** Jop 22:29, Snd 15:33, 29:23, Ese 21:26, Lu 14:11, 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5

apengan ikiam. Eghti te apengan iti, God me feghti me ziar ekiaba iniam.”

Iesus Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba men arazir kurabar gun me migei

(Mak 12:40 ko Luk 11:39-52 ko 20:47)

¹³⁻¹⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin tiam asarazi, gumazamiziba azenan iti. Egha ia uaghan aven mangan aghua. Ezi gumazamiziba aven mangasava amima ia men tuaviba apiri.†

¹⁵ “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia ongariba ko nguazir igharaziba bar dar ghua, suren gumazir vamira iniasa ruiagha arui. Eghti ia gumazitam batogh Judabar arazibar a geghanti, eghti a ian nighnizibar gin mangi, egh a bar ian mirara uaghan helin mangam. Ia a damightima, a bar ia gafiragh arazir kurabar amuam.

¹⁶ “Ia damazir okaviriziba, egha ia gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia kamaghin gumazibar sure gamua ghaze, ‘Gumazir manam guizin mikimsiva, Godin Dipenimin akakagh mikimti,

23:13-14: Lu 11:52 † **23:13-14:** (23:13-14) Fofozir gumazir maba ghaze, akar kamnagh uaghan kagh ikiam. A kamakin, “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika. Ia gumazir mizer pumuning itiba, ia amizir paba ovengezibagh ifarava men dipenibar okiava, oda migirigiar bar ruariba God ko dagh ami. Kotiamin Dughiamin ia bar ikuvigham.” Ni Mak 12:40in gan.

23:16: Mt 5:33-34, 15:14

an araziba pura bizim. Egh gumazir kam guizın mikimsıva, golin Godın Dıpenimın aven itibar akakagh mikimti, kar a guizbangıra mıgei, egha a mikemezir arazımın gın mangi, a damu.’

¹⁷ Ia gumazir onganir damazir okavırıziba, tizim Godın damazımın ekefe? Ti gol, o ti Godın Dıpenim? Ia fo, golin kam Godın Dıpenimın aven iti, egha tuavir kamın golin kam Godın bizimın oto.

¹⁸ Egha ia uaghan kamaghın men sure gamua ghaze, ‘Gumazitam uan mıgırığıabar amuti da guizın otivsi, altan akakaghti, an mıgırığıaba pura biziba. Eghti gumazim altan itir ofabar akakagh mikimti, kar a guizbangıra mıgei, egh a mikemezir mıgırığıabar gın mangi.’

¹⁹ Ia damazir okavırıziba, bizir manam Godın damazımın ekefe, ti altan itir ofaba, o alta uabi? Ia fo, ofaba altan iti, egha tuavir kamın ofan kam Godın bizimın oto.

²⁰ Eghti kamaghın, gumazim guizbangıra mikimsıva altan akakagh mikimti, an mıgırığıaba alta ko altan ofaba vırara aningın akakasi.

²¹ Egh gumazim guizbangıra mikimsıva Godın Dıpenimın akakagh mikimti, an mıgırığıaba Godın Dıpenim, ko Godın uan Dıpenimın aven itim, vırara aningın akakasi.

²² Eghti gumazitam guizbangıra mikimsıva Godın Nguibamın akakagh mikimti, an mıgırığıaba Godın atrivir dabirabim, ko Godın uan atrivir dabirabim gaperazim, uaghara aningın akakasi.

²³ “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Faris-

iba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia isingtızim daghebagh anıdır zuravarir 10 plan dafaribar aghava, egha dafarir vamıra God ganıdı. Egha Moses Osirizir Arazıbar aven itir arazir ekiaba ataghrası. Ia, gumazimiziba deragha me gamir arazim, ko arazir apangkuvim itiba, ko nıghnızir gavgavim Godın itir arazim, ia da gın amadı. Ia faragh arazir ekiar kabar gın mangı dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amıba sara, uaghan dar amu.

²⁴ Ia damazir okavırızıba, egha gumazir ıgharazıba tuavim men akakaghasa! Ia mati, gumazim sibaba dıparsızımın itıma, a bar deravıra gara da isa da makuri. Ezi asızir ekiam kamel, a dıparsızımın aven itıma, an an garir puvatıgha, a tui.

²⁵ “Ia Judan arazıbagh fozir gumazıba ko Farisıba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavarıbagh amir gumazıba! Ia bar deraghavıra kapba ko itaribar azenıba rue, ezi dar aven itir dagher kaba bar ızıfa. Ia, okımakıar arazıba ko uarıra uarıgh nıghnızir arazıbar tuavımın, dagher kaba ini.

²⁶ Ia Farisıba, ian damazıba okafı! Ia faraghvıra kapbar averıaba ruegh, eghtı dar otıghınaba uaghan zuegham.

²⁷ “Ia Judan arazıbagh fozir gumazıba ko Farisıba, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia ifavarıbagh amir gumazıba! Ia mati, me matmatıam penın ghurghurım a gaghui, ezi azenan matmatıamın ganganıbar dera. Ezi an aven gumazir kuabar agharıba ko bizir kurıba bar ızıfa.

²⁸ Ia uaghan kamaghin iti. Me azenan ian gara ghaze, ia gumazir aghuiba. Ezi ifavarir araziba ko arazir bar kuraba, guizbangira ian navir ave-riabagh izifa.”

²⁹ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia, fomira itir Godin akam inigha izir gumaziba, men moziba deraghvira dar kirmigha, egha gumazir arazir aghuibagh amizibar moziba deraghavira dar adiaribagh ami.

³⁰ Egha kamagh uariv gei, ‘E ti uan inazibar dughiamin ikia, egha ti men akuragha Godin akam inigha izir gumazibav soghezir puvatighai.’

³¹ kamagh miġia uari akakagha ghaze, ‘E Godin akam inigha izir gumazibav soghezir gumazibar boriba!’

³² Aria, mangi, ia uan inaziba amuataghizir arazir kuraba, bar da gifagh!

³³ “Ia kuruziba! Ia dabirizir anababa! God uan kotin aven ian araziba tuisighiva, ia isi helin avir ekiamin ia amangam! Ia man tuavitamin angi, helin avim gitagham? Bar puvatigham!

³⁴ “Kamaghin amizima, ia oragh, ki ia bagha Godin akam inigha izir gumaziba, ko gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko gumazir Godin Akinafarim itir arazibagh foziba, me amangam. Eghti ia men tarazi misoghti me arimighiram, egh tarasi isiva temer ighuvibagh afugham, egh tarazi ian God ko migeir dipenibar aven benibar me fozorogham. Egh ia uan nguibar ekiabar me

batogh men gin tighti, me ari nguibar igharazibar mangam.

³⁵ Eghtima arazir aghuibagh amir gumaziba bar, me misoghezir gumazibar ivezir kuram, ia a iniam. Gumazir aghuibav sozir arazir kam, gumazir aghuim Abelin dughiamin ikegha, iza Berekian otarim Sekaraian dughiamin tu. Gumazir kam, ia Godin Dipenim ko ofa gamir danganim tizimin ia a misoghezi an areme, ezi iarara ivezir kuram uan arazir kuram bagh a iniam.

³⁶ Ki guizbangira ia migei, arazir kurar kabar ivezir kuram, a datirighin itir gumazamiziba me bativam.”

*Jesus Jerusalem in apangkufi
(Luk 13:34-35 ko 19:41-44)*

³⁷ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Oio, ia Jerusalem in adarazi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia daghaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati tuarir amebam uan avizimingin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa. Ezi ia na bagh izan aghua.

³⁸ Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar soriyam gava.

³⁹ Ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganan kogh, kamaghira iki mangi dughiar ia suam, ‘God uan ziamin gumazir kam anemada! God deragh a damu!’ ”

23:35: Stt 4:8, 2 Sto 24:20-21, Hi 11:4 **23:37:** 2 Sto 24:21, Sng 17:8, 91:4, Ap 7:59, 1 Te 2:15 **23:38:** 1 Kin 9:7-8, Jer 12:7, 22:5 **23:39:** Sng 118:26, Mt 21:9

24

*Iesus ghaze, Godin Dipenim akarighrigham
(Mak 13:1-2 ko Luk 21:5-6)*

¹ Egha Iesus Godin Dipenimin miriam ategha azenan zuima, an suren gumaziba a bagha izi. Egha me Godin Dipenim an akakasi.

² Ezi an akar kamın me migei, “Ia Dipenimin itir bizir aghuir kabar gari? Ki guizbangira ia migei, dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”*

*Iesus ghaze, osımtızir avırıba gın otıvam
(Mak 13:3-13 ko Luk 21:7-19)*

³ Egha Iesus ghua Olivin Mighsiamin aperaghav itima, an suren gumaziba uarira iza kamaghın an azai, “Ni e mikim, bizir kaba dughiar manamin otivam? Arazir manamnagh faragh otoghti, e fogh suam, ‘Ni ua izam,’ eghti nguazir kam uaghan gıvam?”

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghın me migei, “Ia uari bagh deraghvıra gan, gumazitam izi ia gifaran marki.

⁵ Kamaghın amizi, gumazir bar avırıba izi, nan ziam isıva uari gası suam, ‘Kırara, ki Gumazir God Gumazamizıba Ua Me Inıasa Mısevezim.’ Egh me gumazamizir avırıbagh ifaram.

24:2: Jer 26:18, Mai 3:12, Lu 19:44 * **24:2:** (24:2) Kar Matyu osirizir Iesusin migirigiar ruarir abuananam (4 pla faragha gıfa). Akar kaba, da 24:2-25:46ın iti. Da nguazim gıvamin dughiamin arazıbar gun migei. **24:3:** Mt 24:27, 24:37-39,, Mk 13:3, 1 Te 5:1
24:5: Jer 14:14, 23:21, 23:25, Mt 24:23-24, Jo 5:43, Ap 5:36-37, 1 Jo 2:18

⁶ Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam zuamira otoghan kogham.

⁷ Kantrin mamın itir darazi dikavigh kantrin igharazimın itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamın adarazi dikavigh atrivir igharazimın adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gumamaziziba mitiriamra ikiam. Eghtima mikimkiziba uaghan otivam.

⁸ Osimtızir kaba mati, amizim otasa faraghavira mızazim barazi moghin.

⁹ “Dughiar kamın me ian suighiva osimtıziba ia darighiva ia misoghti, ia arimighiram. Eghti gumamaziziba bar nan ziam bangin ian aghuagham.

¹⁰ Egh dughiar kamın gumamazizir aviriba, me uan nighnızir gavgavir nan itim ategham. Egh pazi uarira uari damuva, uari isiva apanibar agharim darigham.

¹¹ Eghti akar ifavarim akurir gumazir aviriba otivigh, gumamazizir aviribagh ifaram.

24:7: 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Hag 2:22, Sek 14:13, Ap 11:28 **24:9:** Mt 10:22, Mk 13:9, Lu 21:12, Jo 15:18-20, Ap 4:2-3, MAA2:10, 2:13

24:10: Mt 11:6, 13:57, 2 Ti 1:15 **24:11:** Mt 7:15, 24:5, 24:24, Ap 20:29, 1 Ti 4:1, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1

12 Eghti arazir kuraba bar izivaghti, kamaghin gumaziba uarigh ifongezir arazim, givagham.

13 Eghti tina arazir kabar tongin gavgavigh iki, mangi dughiar nguazir kam givaghamim otoghti, God uam a iniam.

14 Eghti God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar aghuir kam, me a inigh a isiva nguazimin itir gumazimiziba bar me mikimtima, me a baragham. Eghtima gin nguazir kam givamin dughiam otivam.”

*Jesus ghaze, bizir bar kuram otogham
(Mak 13:14-23 ko Luk 21:20-24)*

15 Egha Iesus migia ghua kamagh migei, “Ia gantima, bizir bar kurar God ifongezir puvatizim, Godin Dipenimin aven ikiam. Fomira Godin akam inigha izir gumazim Daniel bizir kamın gun mikeme. (Gumazir osizirir kamın garim, a deraghvira nighnigh egh a gifogh.)

16 Dughiar kamın Judian Distrighin itir gumazimiziba ari danganir mighsiabar mangi.

17 Egh gumazir manam dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikegh, nguazimin magari, egh uam aven mangi uan bizitam inisi nighnighan marki.

18 Egh gumazir manam azenir ekiamin ikegh, egh uamategh dipenimin mangi uan azenan azuir korotiam inian marki.

19 Ia naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba Iavzika! Dughiar izamin kaba bar ian ikuvigham!

20 Ia amozimın dughiam ko Sabatın dughiatamın aran aghuaghıva, uari bagh Ekiam ko mikim.

21 Dughiar kamın osımtızir bar ekiam otivam, nguazim igiamra otozir dughiamın ikegha iza datırıghın itir dughiamın tu, osımtızir kamaghın ititam fomıra otozir puvatı, egh gın tam kamaghın uam otivan kogham.

22 Egha God uan gumazamizir misevezibagh nıghnıgha, egha dughiar kurar kamın dughiar maba aghorezi, da mong otefe. A ti dar aghorezir puvatızı, gumazamiziba bar ariaghreghai.

23 “Eghtı gumazitam dughiar kamın kamaghın ia mikimam, ‘Ia gan, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim, a kagh iti,’ o ‘a muna munagh iti,’ ia gumazir kamın akam baraghan marki.

24 Gumazitaba izıva ia gifar suam, ‘Kırara, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim,’ o ‘ki Godın akam inıgha izir gumazir mam,’ egh me mirakelin bar ekiaba koma digavir kuram gamir arazibar amutı da otivam. Me kamaghın ifonge, me gumazamiziba bar me gifaraghti, me onganıgham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumazamiziba, me uaghan me gifarasa. Kamaghın me mirakelin kabar amuam. Egh dughiataba me me gifarsi damuva avegham.

25 Ia oragh! Bizir ki faragha ia mikemeziba, da otivam.

24:21: Dan 9:26, 12:1, Jol 2:2, MAA 7:14 **24:22:** Ais 65:8-9, Sek 14:2-3 **24:23:** Mt 24:5, 24:11, Mk 13:21, Lu 17:23, 21:8 **24:24:** Lo 13:1-3, Mk 13:22, 2 Te 2:8-9, MAA 13:13-14

²⁶ “Kamaghin amizi, me ia mikim suam, ‘Ia gan. A muna gumaziba itir puvatizir danganimin iti,’ eghti ia mangan marki. Egh me suam, ‘Ia gan. A kara, dipenir kamın aven modoghav iti,’ ia men akam baraghan marki.

²⁷ Ia fo, onimarim taghtagha, an angazangarim aruem anadi naghin ikegha nguazim bar anevaragha ghua aruem ghuaghiri naghin tu. Eghti Gumazibar Otarim ua izamin arazim, uaghan kamaghıram otivti, nguazimin itir darazi bar an ganam.

²⁸ “Danganir manam gumazir kuam irıghav iti, a gisirara isaba uari akufi, eghti gumaziba fogham, kuar mam kagh iti. Kamaghıra, Gumazibar Otarim izıtıma, gumaziba bar an ganam.”

*Iesus ghaze, Gumazibar Otarim gın izam
(Mak 13:24-27 ko Luk 21:25-28)*

²⁹ Egha Iesus miğia ghua ghaze, “Osımtızir ekıar kaba otivıgh gıvaghı,

‘Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham,
eghti mikoveziba overiamın asıghıram,
overiamın itir bizir gavgavıba bar uarıra uari
sıvagh sıvagh,
uan danganıba ataghıragham.’

³⁰ “Eghti, Gumazibar Otarim izamin dughiam, an arazarazim overiamın otivtıma, nguazimin itir

24:27: Mt 24:37-39 **24:28:** Lu 17:37, 2Pi 3:10 **24:29:** Ais 13:10, 34:4, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12-13 **24:30:** Dan 7:13, Sek 12:10-14, Mk 13:26, MAA 1:7, 6:12-13

nguibaba bar aziam. Dughiar kamın gumaziba ganti Gumazibar Otarim ghuariabagh isin iki, uan gavgavir ekiam koma angazangarir ekiam sara izam.

³¹ Eghti sigham bar pamten arangti, a uan enselba amadaghti, me mangi nguazim ko overiamın danganiba bar dar mangi, a ua bagha misevezir gumazamiziba akuvam, egh enselba nguazimın otevíba bar, me akuvaghıva, men aku a bagh izam.”

Iesus ghaze, ia temer fighın gan fogh

(Mak 13:28-31 ko Luk 21:29-33)

³² Egha Iesus miǵia ghua kamaghın miǵei, “Temer fighın aguaba ua dız murti, ia fogh suam, amozimın dughiam roghıra ize. Ia temer fighın gan niǵhnızim iniam.

³³ Kamaghıra ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumazibar Otarim a ua izamin dughiam roghıra ize. A tiar akamın tughav iti.

³⁴ Ki guizbangıra ia miǵei dughiar kamın itir gumazamizir kaba ikivıra ikiti bizir kaba bar otivam.

³⁵ Overiam ko nguazim givagham, eghti nan miǵirigiıtam gıvaghan kogham.”

Iesus ghaze, a ua izamin dughiam, tav a ǵifozir puvati

(Mak 13:32-37 ko Luk 17:26-30 ko 17:34-36)

³⁶ Egha Iesus miǵia ghua ghaze, “Bizir ki ia miǵeir kaba otivamin dughiam, tav a ǵifozir puvati. Enselın Godın Nguibamın itiba ko Godın

24:31: Ais 27:13, Mt 13:41, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 **24:33:** Je 5:9

24:34: Mt 16:28, 23:36, Mk 13:30, Lu 21:32 **24:35:** Sng 102:26,
Ais 40:8, Mt 5:18, Mk 13:31, Lu 21:33, Hi 1:11 **24:36:** Sek 14:7, Ap
1:7, 1 Te 5:1-2

Otarim uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo.

³⁷ Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan Gumazibar Otarim izamin dughiamin otivam.

³⁸ Dipar ekiar nguazim bar anevarazim tighar izamin dughiamin, gumazamiziba apava, dipar onganiba apava, egha amuiba ko pabar iti. Me kamaghin amua ikiav itima, Noa kurimin aven ghu.

³⁹ Me bizir me bativamin tam gifozir puvati, egha pura ikiav itima, aperiar ekiam otogha bar me avaragha me avigha ghue. Gumazibar Otarim izamin dughiam, uaghan kamaghirama otivam.

⁴⁰ Gumazir pumuning azenimin ikiti, God tav inighti, tav ikiam.

⁴¹ Amizir pumuning bretbar amusi flaua mirmiriva ikiti, God tav inighti, tav ikiam.

⁴² “Kamaghin amizi, ia deragh gan iki. Ian Ekiam izamin dughiam, ia a gifozir puvati.

⁴³ Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, egha men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati.

⁴⁴ Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.”

24:37: Stt 6:5-8 **24:38:** Stt 6:3-5, Lu 17:26, 1 Pi 3:20 **24:39:** Stt 7:6-24, 2 Pi 3:6 **24:42:** Mt 25:13, Mk 13:33, Lu 21:36 **24:43:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **24:44:** Mt 25:13, 1 Te 5:6

*Ingangarir gumazir aghuim ko ingangarir gumazir kuramin akar isin zuim
(Luk 12:42-46)*

⁴⁵ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam.

⁴⁶ Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamın garima, gumazir kamın navir averiam bar an dera.

⁴⁷ Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamın ekiam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamın ikiva an biziba bar dar ganam.

⁴⁸ Eghti ingangarir gumazir kam guizbangira ikuvigh, egh kamaghin nighnigham, ‘Nan ekiam zuamira izeghan kogham.’

⁴⁹ Egha uaghan a ko ingarir darazi misoghiva, dipar onganibar amiva, gumazir dipar onganiba apiba ko ikiam.

⁵⁰ Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham.

⁵¹ Ingangarir gumazir kamın gumazir ekiam bar pazav, a damigh, ivezir bar kuram a daningam. Egh a isiva ifavaribagh amir gumazibar tongin anetigham. Eghti a danganir

kamın ikıva, arang atariba kuskugh ikıvıra ikiam.”

25

Iesus 10 plan guivir igiabar akar isın zuim miği

¹ Egha Iesus miği ghua Gumazibar Otirim ua izamin dughiam miği, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, guivir igiar 10 plan eghaghanımın mın mangam. Gumazir mam igiamra amuımın ikiasa izi. Ezi guivir igiar maba uan lamba inigha tuavımın anapuasa zui.

² Men 5 pla, niğhnizir aghuiba itima, 5 pla niğhnizir aghuiba puvati.

³ Egha 5 plan niğhnizir aghuiba itir puvatıziba, uan lamba isa, da bagha borer taba inizir puvati.*

⁴ Ezi guivir igiar niğhnizir aghuiba itiba, uan lamba isa, egha uaghan borem itir mişevir maba sara, ini.

⁵ Ezıma gumazir amuımın ikiamım zuamıra izezir puvati, ezi guivir kaba pariam men azıma, me akui.

⁶ “Ezi dimagarir arızımın gumazir mam dia ghaze, ‘Gumazir amuımın ikiamım, a roğhıra izi. İa izi, e mangı, tuavımın a batogh a ko izam.’

⁷ Ezi guivir igiar kaba dikavigha uan lambar kiri.

⁸ Ezi guivir niğhnizir aghuiba puvatıziba, niğhnizir aghuım itibar aza ghaze, ‘En lamba mungasava ami. Kamaghın, ia borer taba e danıng.’

⁹ Ezi niğhnizir aghuım itir guiviba, me ikarvaghı kamaghın miği ghaze, ‘Puvatıgham!

25:1: Lu 12:35, MAA 19:7 * **25:3:** (25:3) İsrailin adarasi olivin borem isava, uan lambagh ruava dagh aboi, me en mın karasin lambagh aboir puvati.

Borem bar en tughatighan kogham. Ia mangi, borer amadir danganitamın uari bagh tabagh ivesegh.’

¹⁰ Ezi guivir niġhnizir aghuiba puvatizir kaba ghuezima, gumazir amuimın ikiamim oto. Ezi guivir boreba itiba, a ko isar ekiam bagha dipenimın aven ghue. Ezi gumaziba tiam asara.

¹¹ “Ezi ġin guivir ghueziba uamategha iza kamagh miġei, ‘Ekiam! Ekiam, ni izi e bagh tiam kuigh.’

¹² Ezi a me ikarvagher kamaghın miġei, ‘Ki guizbangira ia miġei, ki ia ġifozir puvati.’ ”

¹³ Egha Iesus ghaze, “Kamaghın, ia deraghavira gan. Ian Ekiam, aruem ko dughiar ia fozir puvatizimın, an otogham.”

*Ingangarir gumazibar daghaba inizimın, akar isin zuim
(Luk 19:11-27)*

¹⁴ Egha Iesus miġia ghua kamaghın miġei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam nguibar saghon itimın mangasava ami moghin. Gumazir kam uan ingangarir gumazibar diazi me izima, a uan biziba isi, me danightima, me a bagh dar ganam.

¹⁵ A gumazibar araziba ko gavgavibar gara, daghaba tuiragha da isa me ganıngi. A mav 5,000 Kina a ganıga, mav 2,000 Kina a ganıga, mav 1,000 Kina a ganıngi. A kamaghın amıgha ghu.

¹⁶ A ghuzima, gumazir 5,000 Kina inizim maghira an ingara, 5,000 Kinan mam dagh isin uam a ini.

¹⁷ Ezi gumazir 2,000 Kina inizim kamaghira amua, uaghan 2,000 Kinan mam dagh isin uam a ini.

¹⁸ Ezi gumazir 1,000 Kina inizim ghua mozim okoregha uan ekiamin dagiaba isava mozim gatigha egha da modo.

¹⁹ “Ezi gumazir ekiam dughiar ruarimin saghon ikegha uamategha ize. Egha uan ingangarir gumazibar ingangaribagh fofoghasa men dei.

²⁰ Ezi gumazir 5,000 Kina inizim, 5,000 Kinan mam a dibagha, a inigha iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 5,000 Kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 5,000 Kinan mam dagh isin uam a ini.’

²¹ “Ezi an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’

²² Ezi gumazir 2,000 Kina inizim iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 2,000 Kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 2,000 Kinan mam dagh isin uam a ini.’

²³ Ezima an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki gifonge. Ni izi, uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’

²⁴ “Ezi gumazir 1,000 Kina inizim uaghan izava, egha kamaghin migei, ‘Ekiam, ki fo, ni gumazir

apangkuviba puvatizim. Ni gumazir igharaziba oparir azeniba, ni uaghan daghebagh tui. Egha gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ni uaghan pura dar aghafi.

²⁵ Kamaghin amizi, ki atiatingi, egha nin 1,000 Kina inigha ghua nguazir mozim gatigha egha da modo. Nin dagiabar kara.'

²⁶ "Ezi an ekiam a ikaragha kamaghin a migei, 'Ni ingangarir gumazir kuram! Ni gumazir amirizim. Ni na gifo, ki gumazir igharaziba oparir azenibar daghebagh tui. Egha uaghan gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ki uaghan pura dar aghavam.

²⁷ Ezi ni tizim bagha nan dagiaba isava, dagiabar ingaribagh amir dipenitam gatizir puvati? Eghti ki ua iziva, uan dagiaba iniva dagiar igharazitaba dagh isin da iniam.

²⁸ Kamaghin amizi, ia ada 1,000 Kina inigh, a isiva 10,000 Kina itir gumazim daningigh.

²⁹ Arazim kamaghin iti, gumazir biziba itiba, ki ua taba me daningam. Egh gumazir biziba puvatiziba, bizir vaghvazir me itiba ki uaghan me dama, da iningham.

³⁰ Ezi ingangarir gumazir bar kurar kam, ia a isi, azenan itir danganir mitatemin anekunigh. Danganir kamın me puvira tuangiva arang, atariba kuskugh ikiam.' "

Gumazibar Otarim, gumazamiziba bar me isi uan kotiamin aven men araziba tuisigham

³¹ Egha Iesus miġia ghua kamaghin miġei, “Gumazibar Otarim, Atrivimin min otogh uamategh uan enselba bar me ko iziva, egh uan atrivir dabirabim daperagham.

³² Eghti nguazimin itir gumazamiziba bar iziva an guamin uari akuvagham. Eghti a me tuiragh, egh bizir pumuning damuam, mati sipsipbar garir gumazim sipsipba isava, bizir mamın me amaga, memeba bizir mamın me amadi.

³³ A sipsipba isi agharir guvimin da amang, egh memeba isi agharir ikiriamin amangam.

³⁴ Egh Atrivim kamaghin agharir guvimin itir gumazamizibav kimam, ‘Ia izi, nan Afeziam deragh ia damuasa ifonge! Ia iziva, danganir Afeziam fomira ia bagha inabazim inigh, a nguazir kam otozir dughiamin a ia bagha danganir kam akiri.

³⁵ Ki faragha mitiriam nan azima, ia dagheba na ganingi; ezi kuarim nan pirima, ia dipam na ganingi; ezi ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenimin ghu;

³⁶ ezi ki bibiamra itima, ia korotiaba na ganingi; ezi ki areima, ia nan akurvasi; ezi ki kalabusin itima ia iza nan gari. Kamaghin, ia aven izi.’

³⁷ “Eghti gumazamizir aghuiba kamaghin a ikaragham, ‘Ekiam, dughiar manamra, mitiriam nin azima, e dagheba ni ganingi? Ezi dughiar manam, kuarim nin pirima, e dipam ni ganingi?

³⁸ Ezi dughiar manam, ni nguibar gumazir

25:31: Sek 14:5, Mt 16:27, 19:28, Ap 1:11, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, MAA 1:7, 20:11-13 **25:32:** Ese 20:38, 34:17, Ro 14:10, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **25:34:** 1 Ko 6:9, 15:50, Ga 5:21, Hi 4:3, 1 Pi 1:20 **25:35:** Ais 58:7, Ese 18:7, 18:16, Hi 13:2, Je 1:27 **25:36:** 2 Ti 1:16, Je 2:15-16

igharazimîn mîn itima, e ni inigha uan dipenibar ghue? Ezi dughiar manam, ni bibiamra itima, e korotiaba ni ganingi?

³⁹ Ezi dughiar manam, ni areima, en nin akura, o ni kalabusin itima, e ghua nin gani?’

⁴⁰ “Eghti Atrivim me ikaragh kamaghin me mikimam, ‘Ki guizbangira ia migei, arazir ia nan gumazamizir kinibagh amiba, ia dar na gami.’

⁴¹ “Egh Atrivim uan agharir ikiriamin itir darazi kamaghin me mikimam, ‘Ia na gitagh! Ia Godin aningagharimin aven itir darasi! Ia mangi, avir munger puvatizimin mangi. Avir kam, me Satan uan enselba ko me bagha anetizima a iti.

⁴² Ki faragha mitiriam nan azima, ia daghetam na ganingizir puvati; ezi kuarim nan pirima, ia dipatam na ganingizir puvati;

⁴³ ezi ki nguibar igharazimîn gumazimîn mîn itima, ia na inigha uan dipenibar ghuzir puvati; ezi ki bibiamra itima, ia korotiatam na ganingizir puvati; ezi ki areima, ia nan akurazir puvati; ezi ki kalabusin itima, ia ghua nan ganizir puvati. Kamaghin, ia na gitagh!’

⁴⁴ “Eghti me kamaghin a mikimam, ‘Ekiam, e dughiar manam nin gari, mitiriam nin azi, o kuarim nin piri, o ni nguibar igharazimîn gumazimîn mîn ike, o ni bibiamra ike, o ni arei, o ni kalabusin iti, ezi e deravira ni gamizir puvati?’

⁴⁵ “Eghti a me ikarvagh kamaghin me mikimam, ‘Ki guizbangira ia migei, arazir ia gumazamizir

25:40: Snd 19:17, Mt 10:42, 18:5, Mk 9:41, Hi 6:10, MAA 22:12

25:41: Mt 7:23, Mk 9:48, Lu 16:24, MAA 12:9, 20:10 **25:45:** Sek

2:8, Ap 9:5

kınibagh amizir puvatıziba, ia uaghan arazir kabar na gamizir puvati.’

⁴⁶ Eghti gumazamizir kamaghın amiziba mangi, ivezir kuram iniam, kar mızazir gıvan koghamim. Eghti gumazamizir aghuiba mangi, ikirimirir aghuir zurara itim iniam.”

Jesus mızazim inigha aremegha ua dikafi

26

(Sapta 26-28)

Gumazir dapaniba Jesus misueghti an aremeghasa migirigıabar kiri

(Mak 14:1-2 ko Luk 22:1-2 ko Jon 11:45-53)

¹ Jesus migirigıar kaba da gifa, egha uan suren gumaziba kamaghın me migei,

² “Ia fo, aruer pumuning gıvaghtima, God Israel-bagh Itazir Dughiamın isar ekiam otivam. Eghti me Gumazibar Otarim isıva apanibar agharim datightima me a isıva temer ighuvim gafugham.”

³ Dughiar kamın, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan arazibagh fozir gumaziba ghua, ofa gamir gumazibar dapanımın dıpenımın uari akufa. Gumazir kamın ziam Kaiafas.

⁴ Egha me arazir mogometamın Iesusın suiragh a misueghti an aremeghasa tuaviba buria, akabav sosi.

25:46: Dan 12:2, Jo 5:29, Ro 2:7 **26:2:** Kis 12:1-27, Mt 20:18, Mk 14:1, Lu 22:1, Jo 13:1

⁵ Egha me kamagh uariv gei, “E isar ekiamin dughiamin an suighan kogham. E damuti, gumamazir isamin itiba men naviba osemegh, egh midorozir dafatam damigham.”

*Amizir mam borem isa Iesusin dapanim ginge
(Mak 14:3-9 ko Jon 12:1-8)*

⁶ Ezi Iesus ghua Betanin nguibamin ikia, Saimonin dipenimin iti, Saimon faragha arimariam lepa an mikarzim gami.

⁷ Dughiar kamın Iesus dagher dakozimin aperaghav itima, amizir mam, borer mughuriar aghuim zuir mam, inigha izi. Borer aghuir kamın misevim, me dagiar ziam alabastan an ingari. Ezi borer kamın ivezim bar pin iti. Ezi amizir kam borer kam isava, Iesusin dapanim ginge.

⁸ Ezi an suren gumaziba kamaghın an gara, navir averiaba ikufi. Egha me ghaze, “Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami?”

⁹ E anemaga dagiar ekiatam inigha egha a isava asaghasazibagh anighai.”

¹⁰ Ezi Iesus men migirigiabagh fogha kamaghın me migei, “Ia tizim bagha osimtizim amizir kam garisi? Anetakigh! An arazir aghuim na gami.

¹¹ Asaghasaziba zurara ia ko ikiam. Kirara, ia ko zurara ikian kogham.

¹² Ezi amizir kam nan namnam mozim bagh anekirasa, borer aghuir kam na ginge.

¹³ Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamın danganir manamin Godin akar aghuim akuniva

egh amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva egh a ginighnighivira ikiam.”

Judas Iesus isiva gumazir ekiabar agharim darighasa akam akiri

(Mak 14:10-11 ko Luk 22:3-6)

¹⁴ Ezi dughiar kamın Judas Iskariot, a 12 plan suren gumazir mam, a ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghu.

¹⁵ Egha a kamaghın men azai, “Ki Iesus isiva ian dafaribar atıghti, ia tizim na danıngam?” Ezi me 30 plan silvan dagiar ovizir maba mega, da isa a ganıngi.*

¹⁶ Ezi dughiar kamın ikegha ghua, Judas, Iesus men dafaribar arıghasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba ko api

(Mak 14:12-21 ko Luk 22:7-14 ko 22:21-23 ko Jon 13:21-30)

¹⁷ Ezi Yis Puvatızir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an faragha zuir dughiam otozi, ezi Iesusın suren gumaziba iza kamaghın a mıgei, “Ni danganir manamın, e mangi, ni God Israelbagh Itazir Dughiamın isam ramisi, e bizibar akıram?”

¹⁸ Ezi a kamaghın me mıgei, “İa nguıbar ekiamın aven mangi, egh gumazir kam bagh mangi kamaghın a mikim, ‘Tisa ghaze, nan dughiam roghıra

26:14: Jo 11:57 **26:15:** Sek 11:12, Mt 27:3 * **26:15:** (26:15) Dagiar 30 silvan kaba ti datırighın en dagıabar dibobonim, ti manmakın? Da avıraseme, egha gumazim iakinir 5 pla o 6 plan ingarizir ivezimın mın otogham. (Matyu 27:9-10ın gan.) **26:17:** Kis 12:6, 12:14-20, Mk 14:12, Lu 22:7-9 **26:18:** Mt 21:3

izegha gifa. Ezi ki uan suren gumaziba ko, God Israelbagh Itazir Dughiamin isam, e nin dipenimin daghebar amam.’ ”

¹⁹ Ezi suren gumaziba Iesus mikemezi moghin ghua God Israelbagh Itazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

²⁰ Ezi Iesus guaratighin dagher dakozimin uan 12 plan suren gumaziba ko api.

²¹ Egha me apava a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.”

²² Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar osemi. Egha me bar vaghvagh kamaghin an azangisigha kamaghin migei, “Ekiam, ti narara, o?”

²³ Ezi a me ikarvagh kamaghin migei, “Gumazir na isiva apanibar agharim darighamim, a uaghan na ko bret isava itarir vamira daghuam.

²⁴ Ezi Gumazibar Otarim, Godin Akinafarim mikemezi moghin, an aremegham. Eghti gumazir Gumazibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizima, a deraghai!”

²⁵ Ezi gumazir Iesus isiva apanibar agharim darighamim, Judas kamaghin an azai, “Ekiam, ni ti na migia, ma?” Ezi Iesus ghaze, “Ni migei moghira!”

*Iesus bret ko wain uan suren gumazibagh anidi
(Mak 14:22-26 ko Luk 22:15-20 ko 1 Korin 11:23-25)*

26 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aningi. Egha kamaghin me migei, “Kar nan nivafizim. Ia a inigh aneremi.”

27 Ezi a wain apir itarir mam inigha God minabagha, egha a isa me ganiga kamaghin migei, “Ia bar wainin dipar kam aneremi.

28 Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A, gumazamizir aviribar arazir kuraba gin amangasa, nan ghuzim me bagha ire.

29 Ki guizbangira ia migei, ki ua wainin ovizimin dipatam rameghan kogh, kamaghira iki mangi Dughiar Afeziam Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kam, ki ia ko wainin dipar igiam ramam.”

30 Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha, dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

*Iesus ghaze, Pita akirim ragha agasaragham
(Mak 14:27-31 ko Luk 22:31-34 ko Jon 13:36-38)*

31 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, “Ia dimagarir kamın na bativamin arazibar ganıva ian nighnızir gavgavir nan itim gıvaghtıma, ia na ategh aregham. Egh Godın Akınafarım mıkemezi moghın otıvam, ‘Ki sipsipbar garir gumazım mııueghtıma, sipsipba tıntınımın aregham.’

26:26: Mt 14:19, 1 Ko 10:16 **26:28:** Kis 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Ro 5:15, 1 Ko 10:16, Hi 9:22 **26:29:** Mk 14:25, Lu 22:18, Ap 10:41 **26:30:** Lu 22:39, Jo 18:1 **26:31:** Sek 13:7, Jo 16:32

³² Egh ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam.”

³³ Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin a migia ghaze, “Me ti bar, ni bativamin arazibar ganiva, ni ataghragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham.”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kamin ni uabi dughiar pumuning ko mizezim ni suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ eghti tuarim gin akam.”

³⁵ Ezi Pita a migei, “Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar kamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!” Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

*Jesus Getsemanin Azenimin God ko migei
(Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46)*

³⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko danganir ziam Getsemanin ghue. Egha kamaghin me migei, “Ia kagh dapiagh iki, eghti ki munagh mangi God ko mikimam.”

³⁷ Egha Pita ko Sebedin otarimning inizima, me an gin ghu. Egha an navim bar a baseme, ezi a bar paza uabi barasi.

³⁸ Egha kamaghin me migei, “Nan navir averiam, osimtizim a iteragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, egh na ko gan.”

³⁹ Egha a sivagha ghua irigha, uan guam isa nguazim gatigha egha kamaghin God ko migei, “Nan Afeziam ni ifueghiva, ni na da osimtizir kam inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi.”

⁴⁰ Egha Iesus dikavigha suren gumazir 3 pla bagha ghua garima, me akuavira iti. Ezi a kamaghin Pitan azai, “Manmaghin ami? Ia na ko dughiar otevimin gan ikian kogham?”

⁴¹ Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghti osimtizitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi nivafiziba gavgaviba dar pu. Kamaghin pariam ian azi.”

⁴² Egha a uamategha ghua kamaghin Afeziam ko migei, “Nan Afeziam, osimtizir kam na gitaghan koghti, ki anetertima, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangi.”

⁴³ Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi.

⁴⁴ Ezi a me ategha dughiar mikezimn ghua, faragha Afeziam ko mikemezi moghin ua a ko migei.

⁴⁵ Egha a gin iza suren gumaziba kamaghin me migei, “Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazibar Otaram me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar darfarim darighasa.

⁴⁶ Ia dikavigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamim, a muna izi!”

*Judas Iesus isava an apanibar agharim gati
(Mak 14:43-50 ko Luk 22:47-53 ko Jon 18:3-12)*

⁴⁷ Iesus kamaghin miaviavira itima, Judas oto, a 12 plan suren gumazibar mav. Ezi gumazir avirir

ekiam iza asianiba ko midorozir sababa inigha Judas ko izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba, me amadazi me Iesus bagha izi.

⁴⁸ Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, anarira Iesus. Ia an suiragh.”

⁴⁹ Egha a Iesus bagha ghuavira ikia ghaze, “Tisa, dimagarir aghuim,” egha an tore.

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Namakam, ni damuasa izezir bizim, ni zuamira a damu.” Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki.†

⁵¹ Ezi gumazir Iesus ko itir mam, uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazimin kuarim atu, ezi kuarim dutuaghiri.

⁵² Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni ua uan sabam isi an misevim darugh. Gumazir sababar igharazibav soziba, me sababaram arighiram.

⁵³ Egha ni ti kamaghin fozir puvati? Ki ifueghiva uan Afeziamin azaraghti, a midorozir enselin aviriba amadagham, men dibobonim 12 plan amibagh afira. Eghti me izi nan akuragham.

⁵⁴ Egh ki kamaghin damightima, Godin Akinafarim mikemezir migirigiaba otivan kogham. Godin Akinafarim na bativamin bizir kabav keme.”

⁵⁵ Egha Iesus maghirama gumazir an suighasa

† **26:50:** (26:50) Migirigiar otevir kam Grighin akam deragha anebizir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, Iesus kamaghin migei, “Namakam, ni bizitam bagha izi?” **26:51:** Jo

18:26 **26:52:** Stt 9:6, MAA 13:10

26:53: 2 Kin 6:17, Dan 7:10

26:54: Ais 53:7, Mt 26:56, Mk 14:49

26:55: Lu 19:47, 21:37

izeziba kamaghin me migia ghaze, “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba atera izi? Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenimin miriamin aven gumazamizibar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua.

⁵⁶ Ezi Godin Akinafarimin Osizirim mikemezi moghira ia kamaghin na gami.”

Ezima Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Me Iesus isa kot gati

(Mak 14:53-65 ko Luk 22:54-55 ko 22:63-71 ko Jon 18:13-14 ko 18:19-24)

⁵⁷ Ezi gumazir Iesusin suighiziba a inigha, ofa gamir gumazibar dapanim, Kaiafasin dipenimin ghue. Ezi Judan arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba izava uari akuvagha iti.

⁵⁸ Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. Egha Godin Dipenimin garir polisba ko aperaghav iti. Egha a me Iesus gamir arazibar ganasa.

⁵⁹ Dughiar kam, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar, Iesus akar ifavaribar agasasa tuaviba buri. Me nighnigha ghaze, me an arazir kuratam batogh amisueghti an aremegham.

⁶⁰ Egha me tam batozir puvati. Ezi gumazir aviriba iza akar ifavariba isa Iesus gasi. Ezi gin gumazir pumuning iza,

⁶¹ kotin aven miġia ghaze, “Gumazir kam kamaghin miġei, ‘Ki Godin Dipenim akarigh, egh aruer pumuning ko mikezimin uam an ingarigham.’ ”

⁶² Ezi ofa gamir gumazibar dapanim tugha kamaghin Iesusin azai, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?”

⁶³ Ezi Iesus nimira ikia miġirigiatam gamir puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim a miġia ghaze, “Ki akar gavgavim ni ganidi, ni Godin zurara itimin ziamin akakagh, egh guizbangira e mikim. Ni ti, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni ti Godin Otarimra, o puvati?”

⁶⁴ Ezi Iesus kamaghin a miġia ghaze, “Are, ni mikemezi moghira. Egha ki ia miġei, ni gin ganti, Gumazibar Otarim gavgavim itir Godin agharig guvim daperagham, egh overiamin ghuariabagh isin izam.”

⁶⁵ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan kotiam abigha kamaghin miġei, “A Godin ziam gasighasisi! E tizim bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam! Ia datirighin uari a barasi, a miġirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi!

⁶⁶ Ezi ia manmaghin a ginighnisi, e arazir manatamin a damuam?” Ezi me a ikarvagha ghaze, “An arazir kuram gami, kamaghin an ovengam.”

⁶⁷ Egha me Iesusin guam giparava a misogha, marazi dafariba onegha a misosi.

⁶⁸ Egha ghaze, “Ni, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim! Ni Godin akam inigha izir gumazibar

26:61: Mt 27:40, Jo 2:19 **26:63:** Ais 53:7, Mt 27:12 **26:64:** Sng 110:1, Dan 7:13, Mt 24:30, Lu 21:27, Ap 7:55, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **26:65:** Mt 9:3, Mk 14:63, Jo 10:33, Ap 14:14 **26:66:** Jo 19:7
26:67: Ais 50:6, 53:5, Mt 27:30, Jo 19:3

arazitam damuva, egh e mikim, 'Kar gumazir manam ni misosi?' ”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Mak 14:66-72 ko Luk 22:56-62 ko Jon 18:15-18 ko 18:25-27)

⁶⁹ Ezi Pita dipenimin divazimin aven an miriamin aperaghav iti. Ezi ingangarir amizir mam an boroghira iza ghaze, “Ni uaghan Galilin gumazim Iesus ko ike.”

⁷⁰ Ezi Pita uabin ghuara, ezi me bar an garima, a ghaze, “Ni migeir akar kam, ki a gifozir puvati.”

⁷¹ Egha gin ghua dipenimin divazimin itir tiar akar ekiamin ghua tughav iti. Ezi ingangarir amizir igharazir mam iza an ganigha, gumazim an boroghin itiba kamaghin me migia ghaze, “Gumazir kam, a Nasaretin gumazim Iesus ko ike.”

⁷² Ezi Pita ua uabin ghuaragha ghaze, “Bar guizbangira, ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati.”

⁷³ Ezi gin gumazir roghira tuivighav itiba iza kamaghin Pita migei, “Bar guizbangira, ni men mavira, ni men mirara migei.”

⁷⁴ Ezi Pita ua bagha pamten migia ghaze, “Bar guizbangira ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati. Ki ifartima, God na gasighasigh.” A kamaghin mikemegha givazi, tuarim maghiram ake.

⁷⁵ Ezi Pita Iesus mikemezir migirigiam giniri, “Tuarim tighar akegham, eghti ni faraghvira dughiar pumuning ko mikezim, na mikim suam,

ni na gifozir puvati.” Egha Pita azenimin ghua bar puvirama azi.

27

*Me Iesus inigha Pailat bagha zui
(Mak 15:1 ko Luk 23:1-2 ko Jon 18:28-32)*

¹ Ezima aminim dutuzima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba Iesus misueghtima an aremighasa akabar kiri.

² Egha me gin senbar a ike, egha a inigha ghua Romin gavmanin gumazir ekiam Pailatin agharim gati.*

*Judasin ovevem
(Aposel 1:18-19)*

³ Ezi Judas, gumazir Iesus isava apanibar agharim gatizim, a garima me paza Iesus gamuava a isa kotiam garigha, egha ghaze, an aremegham. Ezi Judas gara ghaze, ki uabi arazir kuram gami. Egha uan nighnizibagh ira. Egha dagiar silvan 30 plan ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba a ganingiziba inigha ua me daningasa zui.

⁴ Egha ghua kamaghin migei, “Ki Godin damazimin arazir kuram gami. Gumazir ki ian dafaribagh atizim, arazir kuratam gamizir puvati. Ezi ia purama a misueghti an aremegham.” Ezi

27:1: Lu 22:66 * **27:2:** (27:2) Pailat Romin gumazim. Romin gavman Judan atrivimin aneti. Judaba uari Iesusin misueghan kogham. Romin gavmanra gumazibav soghtima da arimighiram. Kamaghin Judaba Iesus inigha Pailat bagha ghu. Jon 18:31in gan.
27:3: Mt 26:14-15

me an akam ikaragha kamaghin miġei, “Kar en bizim puvati. Niin bizimra.”

⁵ Ezi Judas dagiar silvan kaba isa Godin Dipenimin miriamin aven da kunigha, egha ghua uabi aguragha areme.

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, dagiar silvan kaba inigha ghaze, “Dagiar kaba, gumazir ghuzimin ivezim. E fo, Moses Osirizir Araziba ghaze, e da isi ofa gamir dagiaba sara dar atighan kogham.”

⁷ Egha me akam misuegha dagiar kaba inigha ghua Minebar Ingangarir Gumazimin Nguazim givese. Me ghaze, nguazir otevir kam, gumazir saghon izezibar afamin matmatiamin otogham.

⁸ Kamaghin amizi, nguazir otevir kam, me ziar kam “Ghuzir Nguazim” a gati. Ezi me dughiar kam in ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti.†

⁹ Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akaba guizin otifi. A kamaghin miġia ghaze, “Me 30 plan silvan dagiaba ini, kar Israelba gumazir kam givezasa atizir ivezim.

¹⁰ Egha Ekiam na mikemezi moghira, me dagiar kabar Minebar Ingarir Gumazimin Nguazim givese.”

*Pailat Iesusin azai, “Ni Judabar atrivim, o?”
(Mak 15:2-5 ko Luk 23:3-5 ko Jon 18:33-38)*

27:5: 2 Sml 17:23 † **27:8:** (27:8) Migirigiar otevir kam “me dughiar kam in ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti,” an en dughiam miġeir puvati. A Matyu akar kaba osirizir dughiam miġei.

11 Ezi Iesus ghua gavmanin gumazir ekiam Pailatin damazimin tuzima Pailat kamaghin an azai, “Ni Judabar atrivim, o?” Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.”

12 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir dapaniba akar aviriba isava Iesus gasi. Ezi a men akatam ikarvazir puvati.

13 Kamaghin amizi, Pailat ua kamaghin an azai, “Ni me ni gasir akar avirir kaba, ni da barazi, o?”

14 Ezi Iesus Pailatin akatam ikarvazir puvati, ezi Pailat nighnizir aviribagh ami.

*Pailat Iesus isiva ter ighuvim gafughasa migei
(Mak 15:6-15 ko Luk 23:13-25 ko Jon 18:38-19:16)*

15 Azeniba bar, Romın gavmanin gumazir ekiam arazir kam gami, a isar ekiar kamın dughiamın, a kalabusın itir gumazitam ateghti, an azenimın mangam. Kalabusın itir gumazir manam gumazamiziba ifongezim, Pailat a isi me bagh anemadagham.

16 Ezi dughiar kamın gumazir arazir kurabar ziam itir mam, a kalabusın iti. An ziam Barabas.

17 Ezi gumazamizir aviriba izava uari akufa, ezi Pailat kamaghin men azai, “Ia tina gifonge, eghti ki ia bagh anetaghraham. Ki Barabas ataghraham, o Iesus, me a dibora ghaze, ‘Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,’ ki anetaghraham?”

18 Pailat fo, men naviba pura Iesusin ikuvigha egha a inigha kotiamin ize, egha kamaghin men azai.

19 Egha Pailat uaghan kotiabagh amir dabirabimin aperaghav itima, an amuim a bagha akam amaga migia ghaze, “Ki dimangan irebamin arazir kuraba puvatizir gumazir kamın gani, egha bar oseme. Kamaghin, ni arazitam a damuan marki.”

20 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir dapaniba, gumazamizir avirimın navibagh iniva ghaze, me Pailatin azangti, a Barabas ategh, egh Iesus misueghti, an aremegham.

21 Ezi gavmanin gumazir ekiam ua men aza ghaze, “Ia gumazir manam gifonge, eghti ki ane-taghragh?” Ezi gumazamiziba dia ghaze, “E Barabas gifonge.”

22 Ezi Pailat men azai, “Eghti, Iesus me a dibora ghaze, ‘God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim,’ ki manmaghin a damuam?” Ezi me bar dia ghaze, “A isi ter ighuvim gafugh!”

23 Ezi Pailat men azai, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?” Ezi me bar pamten dia ghaze, “A isi ter ighuvim gafugh!”

24 Ezi Pailat datirighin fo, me an akatam bareghan kogham. Egha a gari, midorozir ekiam otivasava ami. Egha dipam inigha men damazibar uan dafariba rua ghaze, “Gumazir kamın ovevem, a nan osımtızim puvati. Kar ian bizimra.”

25 Ezi gumazamiziba a ikarvagha ghaze, “An

ovevemîn osîmtîzim mar en iki, egh en boribar iki.”

²⁶ Kamaghîn amizi, Pailat me bagha Barabas ataki. Egha mîdorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gîn a isa mîdorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvim gafugham.

*Mîdorozir gumaziba Iesus dipofi
(Mak 15:16-20 ko Jon 19:2-3)*

²⁷ Ezi gavmanîn gumazir ekiamîn mîdorozir gumaziba Iesus inigha, gavmanîn dipenir ekiamîn miriamîn aven ghuezi, mîdorozir gumaziba bar uari akuvazi, Iesus men tongin tughav iti.

²⁸ Egha me an korotiaba suegha, korotiar aghevîr ruarîr mam isa a garu.

²⁹ Egha me benir dikonibar atrivibar amianimîn mîn an ingari, egha a isa an dapanim garu. Egha difizir mam isava an agharîr guvim gatîzi, an an suira. Ezi me tevibar apîra a dipova ghaze, “Judabar Atrivim, nîrara atrivîr ekiam!”‡

³⁰ Egha me a gîparava a suirazir difizim inigha an dapanim mîsosi.

³¹ Me arazir kabar a gamua a dipovegha gîvagha, a da korotiar me a agaghuiziba suegha, ua ananaba agaghui. Egha a isa ter ighuvim a gafughasa an akua zui.

27:28: Lu 23:11 **27:29:** Sng 69:19, Ais 53:3 ‡ **27:29:** (27:29) Mîdorozir gumaziba Iesus dipovasa atrivimîn mîn an adiarim gami. Dughiar kamîn, atriviba kamaghîn adiaribagh ami, me korotiar agheviba aghuava atrivibar dapanîr asuaba azui. Egha me atrivibar dabirabibagh apia uaghan uan difizibar suisi. **27:30:** Ais 50:6, Mt 26:67 **27:31:** Ais 53:7

*Me Iesus isa ter ighuvim gafu
(Mak 15:21-32 ko Luk 23:26-43 ko Jon 19:17-27)*

³² Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha, nguibar ekiam ategha ghua, me Sairinian nguibamin gumazir mam bato. An ziam Saimon. Egha me a gakaghorima, a Iesusin ter ighuvim gisaghpu.

³³ Egha me ghua danganir mamın ziam Golgata, me an ofifi. (Danganir kamın ziamın mingarim kamaghın, Dapanir Agharir Danganım.)

³⁴ Ezi me danganir kamın Iesus damasa me dipar anınganir mam wain sara a veregha, egha mam inigha Iesus ganıdi. Ezi a muziarir mam inigha anetaki.

³⁵ Ezi midorozir gumaziba Iesus isava ter ighuvim gafu. Egha an korotiaba tuiragh uari danıngasa satu gıkararai.

³⁶ Egha danganir kamın apiagha anesavsuisi.

³⁷ Me an dapanım gısın, an kotım gamızır mıgırıgıam osiri. Me osirızır akam ghaze, “Kar Iesus, a Judabar Atrivım.”

³⁸ Me gumazır okıava midorozıbagh amızır pumuning, Iesusın boroghın uaghan anıng agura. Me mav isa Iesusın agharır guvımın itir ter ıghuvım gafu, egha mav isa agharır ikırıamın itir ter ıghuvım gafu.

³⁹ Ezi gumazamızıba mangı ızegh gamua Iesus dipova, uan dapanıba roava a dipova ghaze,

⁴⁰ “Nı, gumazır Godın Dıpenım akarıgh aruer pumuning ko mıkezımın uam an ıngarasa mıkemezım! Nı uabı uabın akuragh! Egh nı

27:34: Sng 69:21, Mt 27:48 **27:35:** Sng 22:18 **27:38:** Ais 53:12

27:39: Sng 22:7, 109:25 **27:40:** Mt 26:61, Jo 2:19

guizbangira Godin Otarim, ni ter ighuvim ategh izighiri.”

⁴¹ Ezi kamaghira ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir dapaniba izava a dipova ghaze,

⁴² “A gumazir igharazibar akurvasi, egha uabi uabin akurvaghan ibura. A Israelbar Atrivim, kamaghin a ter ighuvim ategh izighiri, eghti e nighnizir gavgavim an ikiam.

⁴³ A nighnizir gavgavim Godin ikia, egha ghaze, ki Godin Otarim. Eghti God guizbangira ifongiam an ikiva, datirighin an akuraghti, e ganika!”

⁴⁴ Ezi kamaghira okimakiar gumazir Iesus boroghin ter ighuvimningin guraghav itimning, uaghan akar kabar a dipova a miyei.

Iesus areme

(Mak 15:33-41 ko Luk 23:44-49 ko Jon 19:28-30)

⁴⁵ Ezi aruem iza pazaghar torim gatima, mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha ghua, dughiam ghua 3 kloghin guaratizimin tu.

⁴⁶ Egha dughiam 3 kloghin boroghira izima, Iesus pamten kamaghin dei, “Eli, Eli, lama sabaktani?” Akar kamın mingarim kamakin, “Nan God, nan God, ni tizim bagha na ataki?”

⁴⁷ Ezi gumazir an boroghin tuivighav itiba akar kam baregha ghaze, “Gumazir kam ti Elaijan dei.”

⁴⁸ Egha men mav zuamira ivegha ghua dipamin suizir bizir mam inigha wainin afangtizim isava a gati. Ezi wain a gizivazima, an a isa aghorir mam gati. Egha aneremasa a isa Iesusin amadi.

49 Ezi marazi miġia ghaze, “Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziiva an akuragham, o puvati.”

50 Ezi Iesus ua pamtem diagha uan duam suegħa areme.

51 Ezi dugħiar kamra, Godin Dipenimin guraghav itir inir ekiam pin ikegħa tongira bigħa, għuaghira vin otogħa akuar pumuning iri. Ezi mikimkizim otozima, dagħiar ekiaba biaghire.

52 Ezi matmatiaba kuaghirima, Godin gumazamizir avirir ariaghreziba ua dikavigha,

53 egha uan moziba ataki. Eghiti ġin Iesus dikavighitima, me nguibar ekiam Jerusalem in aven mangam. Eghiti avirir ekiam men ganam.

54 Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir ekiam mam, uan midorozir gumaziba ko, me garima mikimkizim otozima, arazir kaba otivima, me bar puviram atiati. Egha me kamaghin miġei, “Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra.”

55 Amizir aviriba uaghan izegħa iti. Me Galilin Distrigh ategħa Iesus in akurvagħasa an ġin ize. Amizir kaba mong sagħon tuivighav ikia gari.

56 Men tongin, Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jems ko Josepin amebam Maria, ko Sebedin otarimningin amebam.

Me Iesus in kuam isa, dagħiar torim gati

(Mak 15:42-47 ko Luk 23:50-55 ko Jon 19:38-42)

57 Ezi aminim pirasava amima, Arimatean nguibar ekiam in gumazir mam izi. An ziam Josep, a dagħiar aviriba itir gumazim.

⁵⁸ A uaghan Iesusin suren gumazir mam. Egha Pailat bagha ghua Iesusin kuam iniasa an azai. Ezi Pailat midorozir gumazibav kemezi, me Iesusin kuam isa Josep ganingi.

⁵⁹ Ezi Josep a inigha inir ghurghurir aghuir mamın a rikı.

⁶⁰ Egha an kuam inigha ghua, a isa ua bagha okorezir mozir igiam gati. Egha Josep dagiar ekiar mam poghpuegha ghua mozimın akam gasaragha, anepiri. A kamaghın amigha ghu.

⁶¹ Ezi Maria, Makdalan nguibamın amizim, koma Marian igharazir mam, aning mozimın boroghın aperaghav ikia, an gara iti.

Midorozir gumaziba mozimın gara iti

⁶² Ezi Sabat bagha bizibar kırir dughiam gıfa, ezi an gın izir dughiamın ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba Pailat bagha ghue. §

⁶³ Me ghua kamaghın a mıgei, “Gumazir ekiam, e gumazir ifavarir kam ikia mikemezir migirigiar mam giniri. A ghaze, ‘Aruer pumuning ko mikezim gıvaghtıma kı ua dikavam.’

⁶⁴ Kamaghın amizi, ni mikemeghti, me mozim aruer pumuning ko mikezimın deragh anepirigh. Puvatıghtıma, an suren gumaziba an kuam oke-megh, egh gumazamizibav kim suam, a ua dikafi. Eghtı an ifavarir akar kam, a faragha amizir ifavarir akam gafiragham.”

⁶⁵ Ezi Pailat kamaghın me mıgei, “Ia mangi, midorozir gumaziba inigh me mikımtıma, me

27:58: Lo 21:22-23 **27:60:** Ais 53:9 § **27:62:** (27:62) Kar Sabatın dughiamra. **27:63:** Mt 12:40, 16:21, 17:23, 20:19, Mk 8:31, 9:31, 10:33-34, Lu 9:22, 18:31-33, Jo 2:19-21 **27:65:** Dan 6:17

mozimın gan iki. Egh ia mangi, mozim apırasa ifongezi moghin, ia damuva, egh bar anepirigh.”

⁶⁶ Ezi me ghua mozim apiri. Egha ifevimın mın bizir mam mozir akam gighufa, egh me fogham, gumazitam dagiam giraghan kogham. Egha midorozir gumaziba ataghizıma, me mozimın gara iti.

28

Iesus ua dikafi

(Mak 16:1-10 ko Luk 24:1-10 ko Jon 20:1-18)

¹ Ezi Sabatın dughiam gıvazıma, Sanden bar mızaraghara aruem anadima, Makdalan amizim Maria, ko Marian igharazim uamategha mozimın ganasa izi.*

² Ezi mikimkızir ekiam maghıram oto. Ezi Godın enselin mam Godın Nguibam ategha izaghıra, dagiar Iesusın mozir akamın itim poghpuegha, mong mozir apınimın ghugha, egha dagiam gaperaghav iti.

³ Enselin ganganim, mati onımarim taghtazi moghin gari, ezi an korotiaba bar ghurghuri.

⁴ Ezi midorozir gumaziba an atiatia, inıgha egha aremezi moghin iti.

⁵ Ezi ensel kamaghın amızir kamning mıgei, “Gua atiatingan marki. Ki fo, gua me ter ighuvim gafuzir gumazim Iesus bagha gara izi.

⁶ A kagh itir puvati. A faragha mikemezi moghin ua dikavigha gıfa. Gua izi, a kagh irıghav ikezir danganımın gan.

27:66: Dan 6:17 * **28:1:** (28:1) Wikbar dughiar faragh zuim, a Sandera. **28:3:** Dan 10:6, Mt 17:2, Ap 1:10 **28:6:** Mt 12:40, 16:21

⁷ “Egh gua zuamira mangi, an suren gumazibav kim suam, a ua dikavigha givagha mozim in itir puvati. Ia oragh. A ia bativasa faragha Galilin zui. Ia mangi, munagh an ganam. Ki bizir kam in gun gua mikimasa ize.”

⁸ Ezi amizimning puv atiatiava, egha uaghan bar akonge. Egha zuamira mozim ategha, ivegha Iesus in suren gumazibav kimasa zui.

⁹ Ezi Iesus tuavim in maghira aning bato, egha ghaze, “Mizarazir aghuim.” Ezi aning an borogh in ghua, an dagarimning suiragha an ziam fe.

¹⁰ Ezi Iesus kamagh in aning migia ghaze, “Gua atiatingan marki. Gua mangi, nan aveghbuabav kim suam, me Galilin mangi egh munagh nan ganam.”

Midorozir gumaziba mikemezir akam

¹¹ Amizimning Iesus in suren gumaziba bagha zuima, midorozir gumazir mozim in gara ikeziba Jerusalem in aven ghue. Egha otivizir araziba bar dar gun ofa gamir gumazir ekiabav keme.

¹² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, Judabar gumazir dapaniba inigha akar mam akiri. Egha dagiar aviribar midorozir gumazibagh ivezegha,

¹³ egha me migia ghaze, “Ia kamagh in mikim suam, e akuima, an suren gumaziba dimagarim in izava an kuam okemegha ghue.

¹⁴ Eghti gavman in gumazir ekiam akar kam bareghtima, e uari a ko migirigiam akiram, eghti ia osimtiziba puvatigham.”

¹⁵ Ezi midorozir gumaziba dagiar kaba inigha, gumazir ekiaba mikemezi mogh in ami. Ezi

akar kam ghua Judabar tongin bar ekefegha iza dughiar kamın, Judaba kamaghıra miğıavıra iti.

Iesusın suren gumaziba damuamin ingangarım, Iesus an gun me miğei

(Mak 16:14-18 ko Luk 24:36-49 ko Jon 20:19-23)

¹⁶ Ezi Iesusın suren gumazir 11 pla Galilin ghua, miğhsiar a me bativasa mikemezimin oto.

¹⁷ Egha me Iesusın garava an ziam fe, egha men marazi okam niğhnisi.

¹⁸ Ezi Iesus men boroghıra iza kamaghın me miğei, “God nguazim ko overiam gativamin gav-gaviba bar na ganingi.

¹⁹ Kamaghın amizi, ia nguazimin itir nguibaba bar dar mangi, gumazamiziba bar me damuti, me nan suren gumazamizibar otiv. Eghti ia Afeziamın ziam ko, nan ziam, ko Godın Duamin ziamın me ru.

²⁰ Egh ki ia mikemezir miğirigiaba, ia bar da isiva men sure damu, eghti me dar gin mangi. Ia deravıra fogh, ki ia ko ikivıra iki mangiti, nguazir kamın dughiam giğvaghām.”

28:16: Mt 26:32, 28:7-10, Mk 14:28 **28:18:** Dan 7:13-14, Mt 11:27, Jo 3:35, 13:3, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Ef 1:20-22, Hi 1:2, MAA 17:14

28:19: Mk 16:15-16, Ap 1:8 **28:20:** Mt 18:20, Jo 14:23

Godin Akar Aghuim; Akar Dikirizir Gavgavir Igiam

The New Testament in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2004 Edition Nupela Testamen long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2004

copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Godin Akar Aghuim in the Aruamu Language

This translation was produced by Pioneer Bible Translators, and was published in 2004 by the Bible Society of Papua New Guinea.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the Pioneer Bible Translators at www.pioneerbible.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-03-04

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 29 Jan 2022

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea